

NOGOMETNA ZVEZA SLOVENIJE

**KOMENTAR K PRAVILOM
NOGOMETNE IGRE 2007**

Vladimir Šajn

Januar 2007

Izdala: NZS

VSEBINA

Pravilo 1	4
Pravilo 2 – žoga	7
Pravilo 3 – število igralcev	9
Pravilo 4 – oprema igralcev	14
Pravilo 5 – sodnik	17
Pravilo 6 – pomočniki sodnika	28
Pravilo 7 – trajanje igre	35
Pravilo 8 – začetek igre	37
Pravilo 9 – žoga v igri in izven igre	39
Pravilo 10 – doseganje zadetka	41
Pravilo 11 – ofsajd	44
Pravilo 12 – prekrški in nešportno obnašanje	51
Pravilo 13 – prosti udarci	77
Pravilo 14 – kazenski udarec	82
Pravilo 15 – vmetavanje	87
Pravilo 16 – udarec od vrat	90
Pravilo 17 – udarec iz kota	92
Beležke	95

Mere igrišča

Igrišče je oder, na katerem nogometni umetniki predstavljajo svoje znanje. Obe ekipi branita enaki polovici igrišča, ki je dovolj veliko za 22 igralcev in spet ne preveliko, da bi terjalo pretirane fizične napore. Medtem ko so mere igralnih prostorov na igrišču natančno določene, je pri dolžini in širini igrišča precej svobode (90–120 oziroma 45–90 m). Posamezne nacionalne zveze lahko za svoje območje v okviru teh meja predpišejo mere igrišča. International Board (IB) je za mednarodne tekme to svobodo precej omejil (100–110 oziroma 64–75 m). Nogometna zveza Slovenije (NZS) je z odločbo k Pravilom igre predpisala mere igrišča za tekmovanja v organizaciji NZS na 100–105 oziroma 60–68 m.

Črti, na katerih so postavljena vrata, se imenujeta prečni, daljši pa vzdolžni. V vsakem primeru mora biti igrišče daljše kot širše, saj pravokotna oblika usmerja potek igre med dvojice ciljnih vrat. Ta zahteva prispeva k zanimivosti in uživanju v tekmi.

Označevanje igrišča

Igrišče je označeno s črtami in zastavicami. Črte so lahko poljubne barve, pomembno je le, da so dobro vidne in da so široke tako kot vratnice, kar pomeni ne manj kot 10 in ne več kot 12 cm. Če črte med tekmo postanejo slabo vidne, lahko sodnik zahteva, da jih prireditelj ponovno zariše. Sodnik naj to zahteva takoj, ko črt ali ene izmed njih ne more več razpoznati. Črte pripadajo prostoru, ki ga omejujejo. Tako je npr. črta kazenskega prostora njegov sestavni del. Kotne zastavice so obvezne, saj pomagajo pri odločitvi, ali je žoga prešla prečno oziroma vzdolžno črto. Tekme ni dovoljeno igrati brez kotnih zastavic. Po odločbi NZS mora biti platno zastavice rumene ali oranžne barve in veliko 30 x 40 cm. Zastavice ob središčni črti niso obvezne (kar izhaja iz prvotnih pravil igre, ki niso predvidevala središčne črte), v primeru slabše vidljivosti pa jih je priporočljivo namestiti, in sicer vsaj meter od vzdolžne črte.

Varnostni razlogi zahtevajo, da morajo biti kotne zastavice visoke najmanj 1,5 m in zaobljenega vrha. Črte na igrišču ne smejo biti izkopane, ker bi lahko prišlo do poškodb gležnjev. Prav tako ne smejo biti iz škodljivega materiala (npr. negašeno apno, oster pesek itd.).

Vrata so tako velika, da zahtevajo od napadalcev dovolj znanja za doseg zadetka, od vratarja pa, da zadetek prepreči. Vratnice (navpične) in prečke (vodoravne) morajo biti okrogle ali elipsaste oblike in bele barve, v primeru snega pa delno obarvane s temno barvo.

Vratarjev prostor je prostor, iz katerega se izvajajo udarci od vrat. Ti udarci in tudi prosti udarci za obrambno stran se izvajajo s katerekoli točke vratarjevega prostora. Indirektni prosti udarci za napadajočo stran in sodniški meti pa se izvajajo z daljše črte vratarjevega prostora, in sicer s točke, ki je najbližja mestu kršitve pravil oz. žoge ob prekinitvi igre. Vratar od revizije pravil leta 1997 v tem prostoru nima posebnih pravic.

Kazenski prostor je vitalno območje, in to iz dveh razlogov. V njem lahko vratar, ob upoštevanju nekaterih omejitev v drugih poglavjih pravil, igra z roko, vsi obrambni igralci pa se morajo izogibati prekrškov, ki se lahko kaznujejo s hudo kaznijo – s kazenskim udarcem, iz katerega je v okoli 90 odstotkih primerov dosežen zadetek. Ob izvedbi udarcev za obrambno stran iz kazenskega prostora (prosti udarci, udarci od vrat) morajo napadalci kazenski prostor zapustiti, žoga pa mora prevaliti pot svojega obsega in zapustiti kazenski prostor v igrišče, preden se je dotakne drug igralec. Točka za izvajanje kazenskih udarcev naj bo zarisana v premeru žoge (okoli 22 cm). Krožna loka, ki sta zarisana na vrhah kazenskih prostorov, označujeta razdaljo 9,15 m od kazenske točke,

kar je treba upoštevati ob izvajanju kazenskih udarcev (pravilo 14). Krožni lok lahko sodniku služi tudi kot orientacija pri odmikanju živega zidu na pravilno razdaljo – če je prekršek dosojen na vrhu krožnega loka, se morajo nasprotniki oddaljiti točno do kazenske točke!

Središčni krog je namenjen izvajanju začetnega udarca. Do izvedbe udarca se morajo nasprotni igralci zadrževati izven tega kroga.

Središčna črta, ki pripada obema polovicama igrišča, je pomembna za presojo ofsajd položaja. Igralec, ki vsaj z eno nogo stoji na njej, ni v ofsajd položaju, saj stoji tudi na svoji polovici igrišča. Služi tudi pravilni izvedbi začetnih udarcev – igralci morajo biti do izvedbe na svoji polovici igrišča.

Kotni lok je začrtan izključno zaradi izvedbe udarcev iz kota, pri čemer mora biti žoga nameščena v prostoru, ki ga omejujejo kotni lok, vzdolžna in prečna črta ali tako, da se teh črt ali krožnega loka dotika. 9.15 m od kotnega loka se v skladu z odločbo NZS zariše izven igrišča oznako pravokotno na prečno črto kot pomoč sodniku pri zagotavljanju pravilne oddaljenosti nasprotnikov ob izvedbi udarca iz kota.

Oprema igrišča

Ograja okoli igrišča s pravili igre ni predpisana, pristojna nogometna organizacija pa lahko za svoja tekmovanja predpiše dodatne pogoje, med drugim tudi vrsto in višino ograje ter njeno oddaljenost od igrišča, vrsto in velikost slačilnic in podobno. Po odločbi NZS mora biti vsako igrišče, na katerem se igrajo javne tekme, ustrezno registrirano, kopijo odločbe pa je klub oz. lastnik igrišča dolžan na zahtevo uradnih oseb predložiti pred začetkom tekme. Na igrišču, ki ni ustrezno registrirano, sodnik tekme ne bo začel.

Ure na igriščih lahko v skladu z odločbo NZS med tekmo kažejo igralni čas pod pogojem, da se ustavijo ob koncu normalnega časa v vsakem polčasu (tj. po 45 oziroma 90 minutah). To se nanaša tudi na primere, ko se igrajo podaljški (tj. po 15 oz. 30 minutah). Če prireditelj te zahteve ne upošteva, bo sodnik ali delegat o tem poročal pristojnim organom.

Uradne tekme se lahko igrajo pod razsvetljavo le na podlagi dovoljenja ustreznih organov NZS, ki bodo pri tem upoštevali kakovost razsvetljave.

Ograjeni del igrišča

V ograjenem delu igrišča so lahko med tekmo poleg sodnikov in igralcev še: v vsakem tehničnem prostoru po 12 oseb – sedem rezervnih igralcev, glavni trener, pomočnik trenerja, predstavnik kluba, zdravnik in fizioterapevt. V ograjenem delu igrišča so poleg oseb v tehničnem prostoru lahko tudi uradne osebe nogometnih organov in organizatorja tekmovanja (npr. delegat in kontrolor sojenja, oseba, odgovorna za nakazovanje menjav s številkami ...), varnostne, medicinske in gasilske službe, fotoreporterji (le za fotografsko črto za vrati, ne pa tudi ob vzdolžnih črtah), tehnično osebje TV, pobiralci žog (ustrezno število lahko predpišejo pristojne nogometne zveze). Pravico do navzočnosti oseb v ograjenem delu igrišča preverja in nadzoruje sodnik s pomočjo svojega pomočnika oz. četrtega sodnika, kjer je ta navzoč. Vse nepooblaščen osebe mora sodnik napotiti izven ograjenega dela igrišča.

Primernost igrišča in pogojev za igro

Pravila igre določajo, da se lahko tekme igrajo na naravni ali umetni površini. Pravila seveda ne morejo določati kakovosti igralne površine, na kateri se tekma lahko igra. Potrebna je le pazljivost pri tem, da igrišče ni nevarno za igralce ali da ne onemogoča normalne igre (npr. prekrito z vodo ali ledom).

PRAVILO 1

Uradne tekme se lahko igrajo na igralnih površinah iz umetne trave le na podlagi dovoljenja ustreznih organov NZS, ki bodo pri izdaji dovoljenja upoštevali predvsem njeno kakovost. Ena od sodniških nalog je, da pravočasno pregleda igrišče in igralne naprave, da bi lahko odpravili morebitne pomanjkljivosti. Nasploh pa o primernosti igrišča in drugih pogojev za igro odloča izključno sodnik. Če oceni, da igrišče ali drugi pogoji za igro niso primerni, bo o svoji odločitvi obvestil predstavnika ekip, o razlogih zanjo pa bo v predpisanem roku pisno obvestil tudi pristojno nogometno zvezo.

Sodnik bo odločil, da igrišče ali drugi pogoji niso primerni za igro, če prireditelji ugotovljenih pomanjkljivosti ali okoliščin ne morejo ali nočejo odpraviti v primernem času. Npr.:

- če igrišče ni ustrezno pripravljeno (slabo označeno, previsoka trava, nepravilne igralne naprave – vrata, zastavice itd.), če so na njem predmeti, ki so lahko za igralce nevarni ali ovirajo normalno igro;
- če je igrišče tako prekrito z vodo, snegom ali blatom, da se žoga ne more normalno premikati – plava, se ne odbija itd.;
- če je igrišče tako poledenelo, da predstavlja nevarnost za igralce;
- če je vidljivost zaradi megle ali drugih vremenskih nevarnosti tako zmanjšana, da ne dovoljuje normalnega poteka tekme;
- če je vreme tako vetrovno, da onemogoča normalen potek tekme.

Sodnik lahko tudi med tekmo ugotovi, da so igrišče ali drugi pogoji zaradi zgoraj navedenih ali podobnih vzrokov postali neprimerni za igro. V takšnem primeru bo, če ni možnosti, da se razmere izboljšajo oz. odpravijo, tekmo prekinil.

Pritožba na igrišče in naprave

Treba je opozoriti na odločbo NZS, po kateri bo pritožba zaradi nepravilnih mer igrišča, vrat, žoge in druge opreme obravnavana le, če bo ekipa oddala pisni ugovor sodniku pred začetkom tekme. Če to stori, je sodnik dolžan preveriti točnost navedb v ugovoru. Če ugotovi, da navedbe držijo, bo od organizatorja tekme zahteval odpravo pomanjkljivosti v primernem času. Če bodo odpravljene, se bo tekma lahko začela, v nasprotnem primeru pa ne.

Varnost

Čeprav v pravilih igre ni izrecno omenjeno, mora biti poskrbljeno tudi za varnost igralcev, sodnikov, uradnih oseb, gledalcev in drugih, predvsem tam, kjer pričakujejo veliko število gledalcev. Odločba NZS določa le, da morajo biti nogometne tekme organizirane na podlagi veljavnih predpisov NZS in veljavne zakonodaje. Treba je razmišljati o tem, kako preprečiti morebiten vdor gledalcev na igrišče, prav tako izgrede izven igrišča. Odgovorne osebe morajo pregledati tudi predel, ki omejuje igrišče, tudi izhode, ograje itd.

Tragični incidenti v nekaterih državah so resno opozorilo in nalagajo odgovornost vsem udeležencem nogometne tekme: uradnim osebam, sodnikom, igralcem, gledalcem in spremljajočim službam.

PRAVILO 2 – ŽOGA

Žoga je »srce« igre, je magičen okrogel predmet, ki razkriva sposobnosti igralcev, ustvarja in meri njihova znanja. Je približne velikosti človeške glave, narejena je iz »varnih« materialov, napihnjena ustrežno razmeram za igro in ne toliko težka, da bi bila nevarna. Žoga mora, preprosto, ustrezati razmeram za igro. Trdo žogo je na trdi podlagi težko nadzorovati zaradi premočnih odbojev, ki povzročajo napake v presoji, nevarno igro, več kontaktov žoge z rokami, več prekinitev igre ... Vse to zmanjšuje zanimivost in užitek na tekmi. Mehka žoga na mokri ali blatni podlagi pa postane okoren predmet z nezanesljivim odbojem, z manjšim vrtenjem in živahnostjo, kar ponovno omeji užitke. Splošno pravilo je: trdo igrišče – mehkejša žoga, mehko igrišče – trša žoga.

Sodniki se lahko izognejo tem težavam s preizkusom žoge na igrišču pred tekmo, kar je dovolj zgodaj za morebitno uravnavanje pritiska. Na višjih nivojih, predvsem na tekmah, ki se igrajo po sistemu z več žogami, pa je potrebna večja natančnost. Vse žoge, s katerimi se tekma igra, morajo imeti v resnici, ne le približno enak pritisk, zato je nujna uporaba manometra. Pritisk v žogi mora biti od 0,6 do 1,1 atm, merjeno na morsk gladini.

Žoga je lahko iz usnja ali drugega primerne materiala, njen obseg in teža morata ustrezati pravilom. Barva je poljubna, pomembno je le, da je dobro vidna (npr. ne bela žoga na zasneženem igrišču). Pri tem je treba upoštevati sodnikova navodila.

Po odločbi NZS se lahko na tekmah v organizaciji NZS uporabljajo le žoge, ki jih FIFA zahteva na svojih tekmovanjih. Na njih mora tako biti ena od treh oznak – uradni logo »FIFA APPROVED«, uradni logo »FIFA INSPECTED« ali zapis »INTERNATIONAL MATCH-BALL STANDARD«.

Število žog

V zadnjem času je splošen trend zagotoviti čim manjšo izgubo igralnega časa, zato je treba povsod, kjer je to mogoče, predvsem pa na tekmah najvišjih nivojev v posameznih državah igrati po sistemu z več žogami. Na tekmah, na katerih se uporablja sistem z več žogami, mora prireditelj v skladu z odločbo NZS pripraviti najmanj osem žog, ki ustrezajo temu pravilu, so primerljive kakovosti, iste znamke, enake barve in pod enakim pritiskom. (Na drugih tekmah je prireditelj dolžan pripraviti tri žoge, ki ustrezajo zgornjim zahtevam.) Prireditelj je dolžan žoge pred tekmo pravočasno izročiti sodniku in pri njihovi namestitvi ob igrišču upoštevati sodnikova navodila. Takoj ko gre žoga preko vzdolžne ali prečne črte, mora pobiralec izvajalcu vreči novo, razen če je prva takoj dostopna za igro. Drugi pobiralci bodo odšli po žogo, ki je zapustila igrišče, in jo takoj pripravili, če bi jo bilo treba ponovno nemudoma vreči izvajalcu. Sodnik je dolžan nadzorovati ta postopek in zahtevati, da poteka čim hitreje, vsako nepravilnost, posebno, če gre za namerno izgubljanje igralnega časa, pa mora prijaviti ustreznim organom. Pri sistemu z več žogami seveda ni potrebno posebno dovoljenje sodnika za hitro zamenjavo žoge, saj se šteje, da je soglasje za zamenjavo dal že vnaprej.

Na drugih tekmah je prireditelj dolžan pripraviti tri žoge, ki ustrezajo temu pravilu, so primerljive kakovosti, iste znamke, enake barve in pod enakim pritiskom. O namestitvi dveh rezervnih žog izven igrišča odloči sodnik ob upoštevanju konkretnih okoliščin.

Po odločbi NZS je torej prireditelj dolžan za tekmo pripraviti določeno število žog. Jasno je, da bo tekma odigrana tudi v primeru, če organizator ni pripravil predpisanega števila ustreznih žog, pomembno je le, da je na voljo vsaj ena. Toda tovrstno pomanjkljivost pri organizaciji tekme je treba prijaviti ustreznemu nogometnemu organu. Če ne bi bilo na voljo nobene ustrežne žoge ali

PRAVILO 2 – ŽOGA

če sodnik med tekmo ugotovi, da edina žoga ni več primerna za igro, tekme ne bo začel oz. jo bo prekinil.

Zamenjava žoge

Žogo se sme zamenjati le z dovoljenjem sodnika. Ta bo zamenjavo dovolil bodisi zato, ker žoga ni več primerna za igro (v njej ni dovolj pritiska, je pretežka, spremenila je obliko ...), bodisi zaradi hitrejšega nadaljevanja igre oz. manjše izgube časa (npr. žoga je odletela preko tribune, med gledalce, ki je ne vrnejo hitro itd.). V slednjem primeru druge žoge po povratku prve ni treba ponovno zamenjati, če med njima ni bistvene razlike v kakovosti, saj bi s tem po nepotrebnem izgubljali igralni čas.

Žoga lahko med igro poči ali izpusti zrak. Kako igro nadaljevati po zamenjavi žoge? Če se je to zgodilo med igro (ali ob izvedbi prostega ali kazenskega udarca), s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi; če se je to zgodilo ob izvedbi kazenskega udarca v podaljšanem igralnem času ali ob izvedbi udarcev s kazenske točke, da bi se dobil zmagovalec tekme, pa s ponovitvijo udarca.

Žoga zadene tretjo osebo

Če žoga med igro na igrišču zadene tretjo osebo (npr. pobiralca žog, fotoreporterja, rezervnega igralca, ki ne sodeluje v igri ...), bo sodnik po odstranitvi tretje osebe z igrišča nadaljeval igro s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi. Enak postopek je, če se žoga dotakne živali, prav tako v primeru, če se na igrišču pojavita dve žogi in druga kakorkoli vpliva na igro. Če se to zgodi po izvedbi kazenskega udarca na poti proti vratom, se kazenski udarec ponovi. Če pa druga žoga ne vpliva na dogodke na igrišču, jo sodnik, če ni bila odstranjena že prej, odstrani ob prvi prekinitvi igre.

PRAVILO 3 – ŠTEVILO IGRALCEV

Pravila igre določajo, da lahko tekmo igrata ekipi, ki imata najmanj sedem in največ enajst igralcev, od katerih mora biti eden vratar.

Vratar

Vloga vratarja se je razvijala od sprva edine naloge preprečiti žogi pot v vrata do specialista z veliko vpliva na taktiko ekipe. Z razvojem profesionalizma so začeli zlorabljati vratarjev privilegij – igranje z roko –, kar je privedlo do nesprejemljivega zadrževanja žoge, zavlačevalnih taktik in pretiranega poudarka na negativni obrambni igri. V pravilu 12 so navedene omejitve, uvedene za vratarja, da bi spodbudile napadalnejšo igro. Pravila ne omenjajo dejanskega položaja igralcev na igrišču. Očitno je, da bo vratar zavzel položaj blizu svojih vrat in izkoristil privilegij igranja z roko znotraj svojega kazenskega prostora, giblje pa se lahko na kateremkoli delu igrišča.

Zamenjava mest igralcev-vratar

Vsak igralec lahko tudi zamenja mesto z vratarjem (zamenjata majici), pomembno je le, da to stori ob prekinitvi igre in da o tem poprej obvesti sodnika. Če bi igralca to storila med igro ali brez vednosti sodnika in sodnik to kasneje opazi, igre zaradi tega ne bo prekinil, pač pa bo ob prvi prekinitvi oba igralca opomnil z rumenim kartonom. V omenjenem primeru ima igralec, ki je nepravilno zavzel mesto vratarja, vseeno pravico igrati z roko – vratar je v določenem trenutku pač tisti, ki nosi vratarjev dres. Tovrstne menjave mest igralca z vratarjem ne štejejo za zamenjavo.

Odločba NZS določa, da mora biti eden od igralcev kapetan ekipe in ta ima na roki trak. Kapetan nima nobenih posebnih pravic, sicer pa sodeluje pri žrebu, na začetku in koncu tekme je dolžan pozdraviti sodnike in kapetana nasprotne ekipe ter predstavlja svojo ekipo. Če kapetan ne izpolnjuje svojih obveznosti, ga bo sodnik prijavil ustreznim organom.

Število igralcev

Posamezna ekipa lahko za tekmo prijavi največ 18 igralcev. Te pred tekmo vpišejo v zapisnik z navedbo polnih imen in njihovih števil na majicah. Vratar(ja) in kapetan morata biti identificirana. Na prvih enajstih mestih v zapisniku so igralci, na preostalih sedmih pa rezervni igralci. Igralci morajo nositi majice s številkami, pod katerimi so vpisani v zapisnik, razen z dovoljenjem sodnika. V primeru, če majico izgubijo ali če se jim strga, jim bo sodnik dovolil nastopiti z drugo številko. Pomembno je le, da je sodnik o tem obveščen.

Ekipa lahko tekmo začne z manj kot enajstimi igralci, pod pogojem, da jih je najmanj sedem. Morebitni naknadno prispeli manjkajoči igralci lahko vstopijo v igro (če so vpisani v zapisnik o tekmi) ob prekinitvi in pregledu opreme ter z vednostjo sodnika. Če bi manjkajoči igralec brez dovoljenja sodnika vstopil na igrišče med igro, bo sodnik (ob upoštevanju prednosti nasprotni ekipi – če je prepričan, da gre za igralca, vpisanega v zapisnik) igro prekinil, igralca opomnil in igro po pregledu opreme nadaljeval z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi, razen če bi napravil prekršek za direktni ali kazenski udarec. Sodnik bi ukrepal enako, če bi tega igralca opazil takoj ali šele kasneje.

Premalo igralcev

Če se ena od ekip ob določenem času ne bi pojavila na igrišču s potrebnim številom igralcev, bo sodnik počakal 15 minut. Izjemoma tudi dlje, če je o opravičljivi zamudi obveščen, vendar le toliko časa, da se lahko ta ali naslednje tekme normalno odigrajo.

PRAVILO 3 – ŠTEVILO IGRALCEV

Če število igralcev ene ekipe pade pod sedem in ni možnosti, da bi lahko v igro vstopili morebitni manjkajoči ali rezervni igralci, bo sodnik ukrepal takole:

- zaradi izključitve oz. izključitev – prekine tekmo;
- zaradi poškodbe – počaka približno pet minut, če igralec ne more nadaljevati igre, tekmo prekine;
- igralec namerno zapusti igrišče (npr. nasprotnik v obetavnem napadu) – sodnik pusti morebitno akcijo nasprotnika do konca, nato preveri, ali se želi igralec vrniti na igrišče (opomin in ustrezno nadaljevanje igre oz. sodniški met, če je sodnik igro po koncu akcije prekinil), sicer tekmo prekine.

V zvezi s tem je treba pripomniti, da se v primeru, če število igralcev ene ekipe pade pod sedem, ne bo izvedel niti že dosojezni kazenski udarec!

Preveč igralcev

Če sodnik med igro ugotovi, da ima ena ekipa 12 igralcev oz. več, kot je dovoljeno, igro prekine, opomni in odstrani odvečnega igralca z igrišča ter igro nadaljuje z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi. Če bi to opazil po doseženem zadetku, a pred izvedbo začetnega udarca, bo postopek v primeru, da ima preveč igralcev na igrišču ekipa, ki je dosegla zadetek, enak, indirektni udarec pa se bo izvajal s črte vratarjevega prostora. V primeru, da bi imela preveč igralcev ekipa, ki je zadetek prejela, bo sodnik zadetek priznal. Odvečnega igralca bo opomnil in ga napotil z igrišča.

Sodnik obetavne akcije nasprotnika ne bo prekinil, če bi opazil vstop rezervnega igralca na igrišče. Tako lahko prepreči morebitne taktične vstopne rezervnih igralcev (ali tretjih oseb) na igrišče, po končani akciji pa naj rezervnega igralca opomni (razen če pri vstopu ni bilo nikakršnih elementov nešportnosti – glej odstavek o rezervnih igralcih).

Nepravilen vstop rezervnega igralca se s spremembami pravil iz leta 2005 šteje za prekršek njegove ekipe, ki je kaznovana z indirektnim prostim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi (ne glede na to, ali je imela na igrišču več igralcev, kot je dovoljeno, ali ne), rezervni igralec pa z opominom. Dejanja rezervnega igralca ni mogoče kaznovati z direktnim oz. kazenskim udarcem.

Zamenjava igralca

Večina besedila tega pravila govori o rezervnih igralcih in zamenjavah igralcev. Zamenjava je bila sprva dovoljena le v primeru poškodbe, zdaj pa pravila ne posegajo več v razlog za zamenjavo.

Pravila igre in odločba NZS določajo, da lahko ekipa prijavi za tekmo največ sedem rezervnih igralcev, po pravilih igre pa lahko izmed njih na uradni tekmi največ trije vstopijo v igro kot zamenjava za igralce, ki do tedaj sodelujejo v igri. Na prijateljskih tekmah državnih A-representanc je dovoljeno zamenjati do šest igralcev. Na prijateljskih klubskih tekmah je mogoče zamenjati tudi več igralcev, vendar pod pogojem, da se ekipi dogovorita o največjem številu zamenjav in da je bil sodnik o tem dogovoru obveščen pred začetkom tekme. V nasprotnem primeru bo dovoljenih največ šest zamenjav. Pravila igre dopuščajo prilagoditev na tekmah igralcev, mlajših od 16 let, na tekmah nogometašic, veteranov nad 35 let in invalidov.

Pravila igre določajo, da je treba na vseh tekmah seznam rezervnih igralcev pred začetkom tekme izročiti sodniku. V nasprotnem primeru sodnik ekipi na tekmi ne bo dovolil zamenjav.

Pravilen postopek zamenjave:

- Igra je prekinjena.
- Sodnik je o zamenjavi obveščen (pomočnik sodnika najavi menjavo s predpisanim znakom).
- Zamenjani igralec zapusti igrišče.
- Po pregledu opreme sodnik dovoli rezervnemu igralcu vstopiti na igrišče.
- Novi igralec vstopi ob središnji črti pri klopeh za rezervne igralce.

Pregled opreme in zamenjava igralca naj potekata čim hitreje. Stremeti je treba k temu, da se izgubi čim manj igralnega časa. Zato naj pregled opreme in zamenjavo igralca izpelje pomočnik sodnika. Kjer je navzoč četrti sodnik, je postopek zamenjave ena od njegovih nalog; če je najavljenih več menjav hkrati, mu po možnosti pomaga pomočnik. Seveda lahko zamenjavo izjemoma opravi tudi sodnik, če je to glede na okoliščine smiselno.

Sodnik je edini pristojen dovoliti zamenjavo. Načeloma bo dal dovoljenje takoj, ko mu bo pomočnik signaliziral, da je vse pripravljeno za zamenjavo. Pomočnik bo dal znak šele, ko se prepriča (po informaciji četrtga sodnika oz. sam), ali je za zamenjavo res vse pripravljeno. Če se sodnik prepriča, da kljub prvotnemu dovoljenju za zamenjavo ta ni bila povsem pripravljena, jo bo odložil in igro nadaljeval.

Pristojni tekmovalni organi lahko določijo, da se zamenjava dodatno obeleži z ustrezno oštevilčenimi tablami. Z njimi bo četrti sodnik, kjer je navzoč, oz. za to posebej odgovorna oseba ob zamenjavi nakazala številko igralca, ki igrišče zapušča, in številko igralca, ki ga zamenjuje. Zamenjavo je treba na ta način nakazati tudi v primeru, če je bila opravljena med odmorom. Takšna zamenjava bo s tablami nakazana pred začetkom drugega polčasa.

Odločba NZS določa, da mora sodnik pred zamenjavo prejeti pisno potrdilo o tem, kdo bo zamenjan in kdo vstopa v igro.

Zamenjava je izvršena v trenutku, ko zamenjani igralec zapusti igrišče, novi igralec pa vstopi nanj, in ne šele, ko se igra nadaljuje! Če bi igralec, ki igro zapušča, tik pred tem storil dejanje za izključitev, ga bo sodnik izključil in njegove zamenjave ne bo dovolil.

Zamenjani igralec nima več pravice sodelovati v igri, lahko pa ostane na klopi za rezervne igralce, dokler je v svoji igralski opremi. Če se zamenjani igralec kasneje ponovno pojavi v igri, ga sodnik opomni in odstrani z igrišča, igro pa nadaljuje z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi.

Če zamenjani igralec ne bi hotel zapustiti igrišča, se sodnik ne more vmešavati. Nadaljnji postopek je prepuščen odgovornim ljudem njegove ekipe.

Nepravilne zamenjave:

- Če bi bila zamenjava izvršena brez dovoljenja sodnika, ta prekine igro, ko to opazi (ob upoštevanju prednosti), opomni novega igralca (zamenjanega le izjemoma, če se prepriča, da ni imel pravice zapustiti igrišča), igro pa nadaljuje z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi. Igralcu pregleda opremo.

PRAVILO 3 – ŠTEVILO IGRALCEV

Če bi ta igralec napravil prekršek, ki se kaznuje z direktnim prostim udarcem, sodnik dosodi direktni prosti udarec.

Če bi sodnik želel opomniti tudi zamenjanega igralca, a mu ne bi bilo mogoče na kraju samem izreči disciplinske kazni, o njej kasneje obvesti predstavnika ekipe in jo vpiše v zapisnik o tekmi. Če bi šlo pri igralcu, ki je zapustil igrišče, za drugi opomin, sodnik njegove zamenjave ne bo dovolil, zaradi nedovoljenega vstopa rezervnega igralca na igrišče pa bo (ob upoštevanju izrazite prednosti) igro prekinil in jo nadaljeval z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi.

- Če bi sodnik ob prekinitvi (npr. po zadetku, ki ga je dosegla kriva ekipa) opazil, da se je pred tem zgodila nepravilna zamenjava, bo igro po opominu igralcu nadaljeval z indirektnim prostim udarcem z mesta, kjer je bila žoga zadnjič v igri (v primeru zadetka torej iz vratarjevega prostora za branečo se ekipo).
- Če bi prišlo do nepravilne zamenjave med prekinitvijo in bi sodnik to takoj opazil, bo ukrepal disciplinsko, igro pa nadaljeval v skladu z vzrokom prekinitve.

Pomembno: igralec, ki je v igro vstopil z nepravilno zamenjavo, ima pravico igrati in se kaznuje tudi z direktnim ali kazenskim udarcem (ni višek kot npr. rezervni igralec)!

Nadomestitev igralca

Če kateri od prvih enajstih igralcev, vpisanih v zapisnik, iz kateregakoli razloga ne more začeti tekme, ga lahko v skladu z odločbo NZS nadomesti eden od rezervnih igralcev v zapisniku. To bo ustrezno zmanjšalo število rezervnih igralcev. Nadomeščeni igralec ne more biti rezervni igralec. To ne šteje za eno od dovoljenih zamenjav. Sodnik mora biti o takšni zamenjavi obveščen, sicer bo zaradi nepravilnega vstopa na igrišče ob upoštevanju prednosti za nasprotno ekipo igro prekinil, igralca opomnil, igro pa nadaljeval z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi.

Če kateri od rezervnih igralcev, vpisanih v zapisnik, iz kateregakoli razloga ne more nastopiti oz. nadomesti enega od prvih enajstih igralcev, ga ne more nadomestiti nihče. To pomeni, da se bo ustrezno zmanjšalo število rezervnih igralcev.

Če vratar (ali rezervni vratar), vpisan v zapisnik, iz kateregakoli razloga ne more nastopiti, ga lahko do začetka tekme nadomesti drug vratar, ki poprej ni bil vpisan v zapisnik. O tem mora biti obveščen sodnik, ta izjema pa mora biti ugotovljena v zapisniku o tekmi.

Če sodnik igralca izključi pred začetkom tekme, ga lahko nadomesti eden od imenovanih rezervnih igralcev. Z začetkom tekme ni treba odlašati, da bi bilo to izvršeno. Takšna zamenjava šteje kot ena od dovoljenih treh zamenjav!

Rezervni igralci

Rezervni igralci so tako kot igralci pod avtoriteto in jurisdikcijo sodnika od trenutka, ko pride na igralni objekt in s tem začne opravljati svojo funkcijo. Od tega trenutka jih lahko sodnik bodisi opomni bodisi izključi. Če je sodnik igralca izključil pred začetkom tekme, ga sme v igri nadomestiti eden od rezervnih igralcev. Če pa je bil izključen eden od rezervnih igralcev, ga na klopi za rezervne igralce ne more nadomestiti nihče. To velja tudi za rezervnega igralca, ki bi nadomestil igralca, izključenega pred začetkom tekme.

Sodnik torej lahko disciplinsko kaznuje rezervnega igralca. Rezervnega igralca, ki je na igrišču kot višek – torej še ni igralec –, se ne more kaznovati z direktnim oz. kazenskim udarcem, saj kot pre-

sežek igralca na igrišču predstavlja t. i. tretjo osebo. V skladu s spremembo pravil leta 2005 pa se ekipo rezervnega igralca, ki je brez dovoljenja vstopil na igrišče, kaznuje z indirektnim prostim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi. Torej, če rezervni igralec vstopi na igrišče, bo sodnik igro (ob upoštevanju izrazite prednosti) prekinil, opomnil rezervnega igralca, ga napotil z igrišča, igro pa nadaljeval z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi. Sodnik bo rezervnega igralca izključil, če bo na igrišču napravil še kak prekršek, ki se kaznuje z opominom ali izključitvijo, ali če bi s prekrškom prekinil obetavno akcijo nasprotnika (dodatna nešportnost – v nasprotju z duhom pravil). Sodnik igre izjemoma ne bo prekinjal, če rezervni igralec (enako velja za druge osebe razen igralcev) s svojim vstopom in položajem na igrišču nikakor ne vpliva na igro ali nasprotnika oz. se ne vključi v igro (torej le stopi na igrišče) in če oceni, da vstop rezervnega igralca ni škodi za nešportnost (npr. odstrani žogo ali drug predmet z igrišča), rezervni igralec pa igrišče tudi hitro zapusti.

V skladu z odločbo NZS je pri ogrevanju rezervnih igralcev (število, mesto) treba upoštevati sodnikova navodila. Rezervni igralci se načeloma lahko ogrevajo v ograjenem delu igrišča le za hrbtom pomočnika sodnika, nikakor pa ne nasproti njemu. Za vrati ogrevanje praviloma ni dovoljeno; sodnik bo dovolil ogrevanje za vrati (in to za lastnimi) le, če je samo tam dovolj prostora za to. Ogrevanja za nasprotnikovimi vrati ne bo dovolil. Izjema je dovoljena zaradi varnostnih razlogov. Med ogrevanjem morajo biti rezervni igralci oblečeni tako, da se po barvi ločijo od barve majic obeh ekip. Ogrevanje z žogo ni dovoljeno.

Pravica nastopa igralcev

Pravico nastopa igralcev na tekmi urejajo ustrezna tekmovalna pravila. Tako so lahko na višjih tekmovalnih ravneh v zapisnik vpisani igralci le na podlagi športne izkaznice z vpisanim veljavnim zdravstvenim pregledom. Obveznost zdravstvenih pregledov na nižjih ravneh tekmovalja je različno urejena. Kjer so zdravstveni pregledi predpisani, sodnik ne bo dovolil nastopiti nikomur brez veljavnega zdravstvenega pregleda. Kaznovanemu igralcu (pa čeprav sodnik za to ve) ne more prepovedati sodelovanja v igri. Njegovo ekipo bo le opozoril na posledice, s tem pa bo seznanil nasprotno ekipo in ustrezne tekmovalne organe.

Pred tekmo se opravi prepoznavanje igralcev, ki ga opredeljujejo tekmovalna pravila, na različnih ravneh pa ga izvajajo različne osebe. Posebna pozornost je potrebna na tekmah mlajših kategorij (starostne omejitve!).

Zaradi navedenega in tudi sicer je sodnikova dolžnost seznaniti se z določili ustreznega tekmovalnega pravilnika.

PRAVILO 4 – OPREMA IGRALCEV

Nogomet ni nevaren šport, vendar so v tem pravilu jasni napotki za varnost in zaščito igralcev. Pomembna beseda pri osnovni opremi igralcev je »obvezna« in se ne nanaša le na ustrezna oblačila in obutev, pač pa tudi na odgovornost igralcev, da se zavarujejo pred poškodbami.

Osnovna obvezna oprema

Osnovno obvezno opremo igralcev sestavljajo majica ali srajca, hlačke, dokolenke, ščitniki in obutev, ki morajo biti med seboj ločeni. To pomeni, da majica in hlačke ne morejo biti iz enega dela.

V nogometu so najpogostejše poškodbe nog pod kolena. Čeprav so ščitnike nosili že od leta 1874, niso bili obvezni. Obvezna oprema so s pravili igre postali šele leta 1990. Preko ščitnikov morajo imeti igralci navlečene dokolenke, ki morajo ščitnike prekrivati in jih ni dovoljeno spuščati.

Nogometni čevlji kot najpogostejši vzrok poškodb so bili predmet stotin besed v tem pravilu pred letom 1990. Podrobni tehnični podatki so opredeljevali obliko, velikost, material ter število čepov in prečk. Zdaj so nogometni čevlji le eden od dejavnikov, za katere velja splošno navodilo: igralec ne sme uporabljati opreme ali nositi česarkoli, kar je nevarno zanj ali za drugega igralca (vključno s kakršnimkoli nakitom).

Pregled opreme igralcev

Sodniki imajo jasno nalogo: pred vsako tekmo morajo pregledati opremo igralcev, in to dovolj zgodaj, da je morebitne pomanjkljivosti mogoče odpraviti. Tako je ves nogometni svet leta 1987 čakal na začetek finala svetovnega prvenstva med Argentino in Nizozemsko, ko se je na igrišču pojavil Nizozemec Van der Kerkhof z mavčnim zavojem na roki. Argentinski igralci so protestirali pri sodniku, ki je na koncu čakal nekaj minut, da so Nizozemcu mavčni zavoj ustrezno obložili. Dogodek je zapustil precej mučen vtis, ki bi se mu ob pravočasnem sodnikovem ukrepanju lahko izognili. Sodnik naj s pomočjo svojih pomočnikov (ali četrtega sodnika) pravočasno pregleda opremo igralcev. Na višjih nivojih tekmovanja je običajen dvojni pregled – prvi je pregled obutve v slačilnicah uro pred tekmo, zadnji pa podrobni pregled opreme v hodniku pred slačilnicami, pred odhodom na igrišče.

Ure, prstani, zapestnice, ogrlice, gumijasti in usnjeni trakovi, mavčni zavoji, trde opornice rok in nog, celo nekatere rokavice vratarjev so vir nevarnosti, ki se jim lahko izognemo. Sodnik mora od igralca zahtevati, da odstrani vse predmete, ki bi lahko bili nevarni. Čeprav je postal običaj, da si igralci nakit prelepijo s trakom, je to v nasprotju s pravili. Sodniki naj bodo v tem pogledu dosledni – vse, kar je lahko nevarno, morajo igralci odstraniti, sicer ne morejo nastopiti. Izgovarjanje na vraževnost, prinašanje sreče itd. ni sprejemljivo. Sodniki naj prav tako ne nosijo nikakršnega nakita. Neprimerno bi bilo, če bi sami nosili, kar je igralcem prepovedano.

Mavčna obloga je lahko nevarna; sodnik bo dovolil igralcu nastopiti le, če bo mavčna obloga dovolj oblazinjena z lahkim in mehkim materialom ter bo sodnik ocenil, da ne ogroža igralcev.

Sodobna zaščitna oprema (kot so zaščitna glave, obrazne maske, varovala kolen ali roke iz mehkega, lahkega, podloženega materiala) ne šteje za nevarno, zato je dovoljena. Z novo tehnologijo so športna očala postala mnogo varnejša tako za tiste, ki jih nosijo, kot tudi za druge igralce, zato jih je dovoljeno nositi.

Vratarju bo po odločbi NZS sodnik dovolil nositi kapo z mehkim senčnikom, rokavice iz mehkega naravnega ali umetnega usnja, gume ali tekstila, prav tako spodnji del trenirke.

Igralci lahko nosijo tudi t.i. termo hlačke (ali kolesarske hlačke), vendar le, če ne dosega kolen in so enake glavne barve kot hlačke ekipe oz. barve, ki na hlačkah prevladuje. Sodnik ne sme dovoliti igralcem nositi tovrstnih hlačk drugih barv. V tem primeru jih je dolžan ob prekinitvi poslati z igrišča, da si uredijo opremo, v ponovljenem primeru pa opomniti.

V zelo hladnem vremenu sodnik dovoli nositi igralcem hlačne nogavice, a le, če jih nosijo vsi igralci ene ekipe in če so enake barve. V takšnih razmerah je dovoljeno igralcem nositi tudi mehke rokavice.

Barve in oštevilčenje opreme

Majice ekipe morajo biti, razen vratarjeve, enake barve, po odločbi NZS oštevilčene s števkami od 1 do 18, razen če pristojni organ NZS odloči drugače (kot na primer za tekme 1. SNL, ko posamezni igralci vso sezono nosijo isto številko). Številke morajo biti visoke najmanj 25 cm in dobro vidne. Majici vratarjev se morata po barvi jasno razlikovati od majic obeh ekip, načeloma tudi med seboj. Če se med seboj ne razlikujeta in nihče od njiju nima majice v drugačni barvi, bo sodnik dovolil igro. Če sodnik opazi, da nosita dva igralca iste ekipe majici z enakima številkami, mora zahtevati od igralca, ki ima številko drugačno od tiste, pod katero je prijavljen v zapisniku o tekmi, da jo zamenja. Igralci morajo ves čas nositi majice s tistimi številkami, pod katerimi so prijavljeni v zapisniku o tekmi (razen pri menjavah mest vratar-igralca, o katerih pa mora biti sodnik tako ali tako obveščen). Če iz opravičljivega razloga (npr. raztrgana, okrvavljena, izgubljena majica itd.) igralec nima na razpolago majice s pravilno številko, mu bo sodnik dovolil nositi drugo številko, a si bo to zabeležil. Če sodnik ugotovi, da sta dva igralca zamenjala majici brez njegove vednosti, ju je dolžan opomniti in zahtevati, da ponovno oblečeta majici v skladu z zapisnikom. Igralci so v skladu z odločbo NZS dolžni nositi majice za hlačkami.

Če sodnik meni, da se opremi ekip (majice, hlačke, dokolenke) po barvah ne razlikujeta dovolj jasno, mora v skladu z odločbo NZS opremo (ali del opreme) zamenjati domačin (prvovpisana ekipa), razen če se ekipi ne dogovorita drugače. V primerih, ko je v pravilniku za posamezno tekmovanje določeno, da ekipe pred začetkom tekmovanja prijavijo klubske barve in želi domača ekipa nastopiti v prijavljenih klubskih barvah, mora opremo (ali njen del) zamenjati gostujoča (drugovpisana) ekipa. Domača ekipa je na prošnjo gostujoče dolžna tej nuditi opremo v drugi barvi.

Če z navedenimi ukrepi ni mogoče zagotoviti jasnega razlikovanja opreme obeh ekip, lahko sodnik ne glede na zgornja določila odloči, da morata ekipi nastopiti v takšni kombinaciji barv majic, hlačk in nogavic, ki bo omogočila jasno razlikovanje. Sodnik načeloma skrbi za to, da se med seboj dovolj razlikujejo tako majice kot hlačke in dokolenke. Če ni tako, lahko zahteva zamenjavo vse opreme ali pa majice, hlačk ali dokolenk.

Nepravilna oprema

Če sodnik med igro ugotovi, da igralčeva oprema ni v skladu s tem pravilom, ga ob prvi prekinitvi napoti z igrišča, da si jo uredi, če tega igralec še ni storil. Sodniku samo zaradi nepravilne opreme igralca igre ni treba prekiniti. (To bi storil le izjemoma, npr. če bi bila oprema enega od igralcev zelo nevarna za druge. V tem primeru se igra nadaljuje s sodniškimi metom; igralca, ki je izgubil čevlji ali ščitnike, pa se napoti z igrišča ob prvi prekinitvi.) Igralec, ki ga je sodnik zaradi nepravilne opreme poslal z igrišča, se lahko vrne le ob prekinitvi igre in potem, ko se je sodnik prepričal, da je njegova oprema zdaj ustrezna. Če bi se vrnil prej, bi sodnik ob upoštevanju prednosti igro prekinil,

PRAVILO 4 – OPREMA IGRALCEV

ko bi to opazil, igralca opomnil, mu pregledal opremo, igro pa nadaljeval z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi.

Če sodnik, ki je pred tekmo podrobno pregledal opremo igralcev, med tekmo opazi igralca, ki nosi kakšen kos nakita, ga bo ob prvi prekinitvi opomnil. Sodnik bo opomnil tudi igralca, ki bi namerno napravil svojo opremo nepravilno, npr. odvrigel ščitnike, slekel dres, sezul čevlje ipd. V tem primeru sodnik ob upoštevanju prednosti igro prekine zaradi nešportnega obnašanja (in ne zaradi nepravilne opreme), nadaljuje pa jo z indirektnim udarcem z mesta nešportnega obnašanja. Če igre ne bi prekinil (prednost), bi igralca opomnil ob prvi prekinitvi in ga napotil z igrišča, da si uredi opremo.

PRAVILO 5 – SODNIK

Zaradi pomanjkanja sodnikov in njihovih pomočnikov se včasih tekme, predvsem nižjih starostnih kategorij, igrajo brez popolne usposobljene sodniške trojke. Vendar pa se nobena tekma uradnega tekmovanja ne more odigrati brez vsaj enega usposobljenega sodnika, tj. brez nevtralne osebe, ki lahko sproti odloča o spornih trenutkih in vodi igro v skladu s pravili. Sodniki lahko veliko prispevajo k užitku igralcev in gledalcev s tem, ko igro prekinjajo le, kadar je to resnično potrebno za vzdrževanje nadzora nad njo in za zagotovitev poteka v skladu s športno igro in pravili.

Pravilo 5 predpisuje naloge in odgovornosti sodnika ter opisuje njegova izjemna pooblastila. Prvotna definicija sodnika je bila, da je to »nekdo, ki so mu prepuščene v odločanje sporne zadeve«. Glede na vlogo sodnika je bila ta definicija ustrezna v prejšnjem stoletju, ko je sodnik kot nevtralna oseba čakal ob vzdolžni črti, dokler ga nista na odločanje pozvala dva razsodnika, ki sta bila na igrišču, imenovali pa sta ju ekipi. Njegova vloga je bila tako pasivna do leta 1891, številni sporni trenutki pa so igro pogosto prekinjali. Da bi pravila igre uveljavljali sproti in učinkoviteje, so sodnika premestili na igrišče, razsodnika pa sta se pomaknila na vzdolžno črto in sta postala mejna sodnika. Prvotna funkcija sodnika – odločati o spornih trenutkih – se je v pravilih pojavljala vse do leta 1973, ko so naposled spoznali, da se je njegova vloga – dolžnosti in odgovornosti – razvila v nadzorovanje vseh vidikov organizirane tekme. Danes je sodnik resnično nadzornik tekme v vseh pogledih. Je oseba, ki nadzoruje, vodi in usmerja tekmo ter vse spremljajoče dejavnosti.

Le sodniki vedo, kako veliko časa je potrebno za učenje pomena in praktične interpretacije različnih določil, navedenih v pravilih. Sodnik mora biti usposobljen strokovnjak, udeleževati se mora rednih seminarjev, sestankov, pridobivati izkušnje in pridobljeno znanje uporabljati na igrišču. V trenutku mora prepoznati različne kršitve pravil, nato pa s trdnostjo in dostojanstvom vzpostaviti ustrezno disciplino.

Iz navedenega je jasno, da mora biti imenovani sodnik oseba z veliko strastjo do nogometne igre, dobro podkovan v teoriji in praksi. Imeti mora dovolj poguma za trenutno sprejemanje odločitev, pa naj bodo za nekoga še tako nepriljubljene. In če dodam, da mora biti v modernem nogometu sodnik tudi zelo dobro telesno pripravljen, je jasno, da gre za prav posebno osebo, katere prispevek v korist nogometne igre je lahko izjemen.

Pravice, dolžnosti in odgovornosti sodnika

Sodnik se mora na tekmo predvsem ustrezno telesno in psihično pripraviti. Na prizorišče mora priti ob predpisanem času (na nekaterih nivojih tekmovanja najmanj eno uro pred tekmo, na višjih pa najmanj 75 minut prej). Skupaj s svojo ekipo je dolžan najprej pregledati igralne naprave, igrišče, mreže in spremljajoče objekte, da je še dovolj časa za odpravo morebitnih pomanjkljivosti. Na tekmah, kjer je to predpisano, se mora sam oz. četrti sodnik pravočasno lotiti sestavljanja zapisnika o tekmi (pregled športnih izkaznic, veljavnosti zdravniških pregledov, kjer so obvezni itd.). Pravočasno mora preveriti primernost in število žog, pripravljenih za tekmo. Če za to ni bilo možnosti že prej, se bo izčrpno pogovoril s pomočnikoma in četrtim sodnikom o sodelovanju na tekmi in jih seznanil z zahtevami, ki jih ima do njih. Sodnik se je skupaj s pomočnikoma dolžan pred tekmo primerno ogreti na za to ustreznem prostoru (igrišče za tekmo, pomožno igrišče, telovadnica ipd.), da bi se tako izognil poškodbam in si zagotovil brezhibno delovanje srčno-žilnega sistema že takoj na začetku tekme. Dolžan se je obleči in opremiti v skladu s predpisi.

PRAVILO 5 – SODNIK

Sodnikovo opremo sestavljajo majica predpisane barve, hlačke, dokolenke, nogometni čevlji; na majici mora nositi ustrezen grb. Dodatno opremo sestavljajo ura, kovanec za žreb, piščalka, beležnica, svinčnik, rumeni in rdeči karton. Priporočljivo je, da ima pri sebi ali pri svojem pomočniku oz. četrtem sodniku rezervno piščalko, kartone, kovanec, svinčnik. V primeru hudega mraza lahko sodnik obleče žabe ali spodnji del trenirke, vendar le, če so tako oblečeni vsi igralci. Pomočnika sodnika lahko glede na značaj njunega delovanja ta storita ne oziraje se na to..

Pred odhodom na igrišče mora sodnik (za to lahko pooblasti tudi svoja pomočnika oz. četrtega sodnika) pregledati ustreznost opreme igralcev. To naj stori pravočasno in ne šele tik pred začetkom tekme. Pregleda npr. barvo opreme ekip; če vratar nima ustrezne opreme, ga je treba počakati, da si jo uredi, medtem ko zaradi igralca v polju sodnik začetka tekme ne bo odložil. Pred začetkom tekme mora sodnik s kapetanoma ekip opraviti še žreb; običajno dobi prednost gostujoči kapetan. Ekipa, ki dobi žreb, odloči, na katera vrata bo napadala v prvem polčasu. Druga ekipa ima začetni udarec za začetek tekme. Sodnik bo pred začetkom tekme tudi preveril (s pomočjo četrtega sodnika, kjer je navzoč, oz. pomočnika sodnika), ali so v ograjenem igrišču le osebe, ki imajo pravico biti tam. Najočitnejša nepravilnost je že, če je na klopi za rezervne igralce več kot dvanajst oseb. Pomočnika bosta pred začetkom tekme znova preverila, ali so mreže še vedno pravilno nameščene.

Odsotnost sodnika

Če na tekmo ne bi prispel odrejeni sodnik ali pa bi se med tekmo poškodoval oziroma bi zbolel, bo njegovo vlogo prevzel četrti sodnik, kjer je odrejen in navzoč, sicer pa prvoimenovani pomočnik sodnika. Če tudi njega ni, vodi tekmo drugoimenovani pomočnik sodnika. Če na tekmo ni nikogar od odrejenih sodnikov, je treba ukrepati v skladu z odločbo NZS št. 4 k temu pravilu. Če na tekmi ni usposobljenih sodnikov (tj. sodnikov z izpitom), se uradna tekma ne more odigrati. Sodnik, ki bo vodil tekmo, si lahko v primeru, da ni njegovih pomočnikov, pomočnika izbere izmed navzočih usposobljenih sodnikov.

Še dodatno opozorilo: če je za določeno tekmo odrejen delegat pristojne nogometne zveze, a na tekmo ni prispel, prevzame njegove dolžnosti sodnik!

Kdaj ima sodnik pravico disciplinsko kaznovati?

Sodnikova pravica disciplinskega kaznovanja se v skladu z odločbo NZS začne v trenutku, ko pred tekmo pride na igralni objekt in s tem začne opravljati svojo funkcijo. Pravica disciplinskega kaznovanja pred začetkom tekme zajema:

- Prepoved nastopa igralcu, ki še ni vpisan v zapisnik. Igralca sodnik prijavi disciplinskemu organu. Prepoved nastopa se uporablja za dejanja, ki se kaznujejo z izključitvijo.
- Izključitev, če je igralec oz. rezervni igralec že vpisan v zapisnik. Namesto njega v zapisnik ni dovoljeno vpisati drugega igralca. Če bi bil vpisan med igralce, ki začnejo tekmo, ga lahko nadomesti eden od rezervnih igralcev, kar bo posledično zmanjšalo število rezervnih igralcev, vendar bo imela ekipa na tekmi še vedno možnost treh zamenjav.
- Opomin – od trenutka, ko z igralci pred tekmo stopi na igrišče.

Od trenutka, ko z igralci pred tekmo stopi na igrišče, sodnik označi disciplinske kazni z rumenim ali rdečim kartonom.

V skladu s spremembo pravil iz leta 2005 lahko sodnik disciplinsko ukrepa tudi po končani tekmi, dokler ne zapusti igrišča. Sodnik lahko torej igralce in rezervne igralce disciplinsko kaznuje od trenutka, ko pred tekmo pride na igralni objekt, do trenutka, dokler po končani tekmi ne zapusti igrišča, vključno s časom med odmorom. Sodnik lahko disciplinsko kaznuje tudi zamenjane igralce. Disciplinsko kazen lahko izreče le ob prekinitvi igre.

Vsako disciplinsko kazen je sodnik dolžan vpisati v zapisnik o tekmi v ustrezno rubriko izključenih oz. opominjanih igralcev.

Če bi se nešportno vedla katera *druga oseba*, ki ima pravico biti v ograjenem delu igrišča, jo bo sodnik po potrebi opozoril (ustno) ali odstranil iz ograjenega dela igrišča. Razen igralcem, rezervnim igralcem ali zamenjanim igralcem sodnik drugim osebam ne sme pokazati kartona, torej jih ne opomni oz. izključi! Sodnik bo takšno osebo odstranil iz ograjenega dela igrišča v primeru hujšega ali ponovljenega nešportnega obnašanja (nespoštovanje pravil s trdnostjo in dostojanstvom – tehnični prostor, žalitve, protesti, nedovoljeno vmešavanje v potek igre itd.). To bo storil preko predstavnika kluba ali pa bo tej osebi neposredno ukazal zapustiti ograjeni del igrišča. Če sodnik odstrani katerokoli osebo iz ograjenega dela igrišča, je dolžan dogodek prijaviti pristojnemu disciplinskemu organu.

Pravica kaznovanja s tehničnimi kaznimi

Pravica kaznovanja s tehničnimi kaznimi (tj. direktnimi in indirektnimi udarci) se začne s trenutkom, ko je bila žoga po pravilno izvedenem začetnem udarcu v igri. Ta pravica traja ves čas vse do konca tekme, pod pogojem, da je žoga v trenutku kršitve pravil v igri.

Sodnikovi znaki – govorica telesa

Pravila nalagajo sodniku le en znak – dvigniti roko ob izvedbi indirektnega udarca. Drugi znaki, ki jih je odobril IB, so prikazani na strani 68 Pravil nogometne igre 2006.

Vendar pa so študije pokazale, da so v primerih, ko odločitev sodnika iz objektivnih okoliščin ne more biti splošno razumljiva, sodniku v korist diskretni pojasnjevalni znaki, s katerimi pojasni svojo odločitev z enostavnimi in instinktivnimi kretnjami, npr. z dotikom roke kot nakazilom za igranje žoge z roko, kretnjo za vlečenje itd. Koristen primer je znak za pojasnitev, da je igralec opomnjen (rumeni karton) zaradi večjega števila prekrškov (vztrajna kršitev pravil igre), tako da se igralci zavedajo, da kazen ni bila samo zaradi zadnjega prekrška.

Pojasnjevalni znaki naj se uporabljajo le, ko je to potrebno, ter le za pojasnjevanje in ne za opravičevanje sodnikovih odločitev. V primeru očitnih dogodkov je njihova uporaba neprimerna.

Sodnik daje *znak s piščalko* (žvižg) le takrat, ko je to res potrebno. Nenehno piskanje po nepotrebem povzroča nervozno med igralci in gledalci. Znak s piščalko pa je obvezen v naslednjih primerih: za izvedbo začetnega udarca na začetku vsakega polčasa oz. podaljška in za konec polčasa, tekme oz. podaljška, za izvedbo kazenskega udarca, za nadaljevanje igre po vsaki daljši prekinitvi, po nameščanju živega zidu na predpisano oddaljenost (bodisi na zahtevo izvajalca prostega udarca ali na lastno pobudo).

Žvižg naj bo rezek in ne enoličen. Razlikovati se mora glede na težo oz. vrsto prekrška ali kakega drugega dogodka.

Vsak sodnikov žvižg pomeni prekinitve igre!

Diskrecija pri sodnikovi presoji

Sodnik je dolžan voditi tekmo s čim manj prekinitvami, hkrati pa mora odločno ukrepati proti jasnim kršitvam pravil. Tekmo mora voditi v skladu s pravili igre, odločbami IB in NZS, komentarjem k pravilom in navodili ZNSS. Njegove odločitve temeljijo na eksaktnih določilih pravil in odločb (npr. mere igrišča in žoge, število igralcev, rezervnih igralcev in zamenjav, obvezna oprema, normalno trajanje igre, vrsta in način nadaljevanja igre, določanje zmagovalca tekme itd.) pa tudi na lastni presoji posameznih situacij med igro. Povsod, kjer je v pravilih in odločbah navedeno »po oceni sodnika«, »po mišljenju sodnika« itd., sodnik o konkretnih dogodkih odloča po lastni presoji, vendar ob upoštevanju pravil igre. To pravico presoje imenujemo »*prsto sodnikovo prepričanje*«. Zlasti značilni primeri odločanja sodnika po lastni presoji so, ko odloča o tem, ali je bil prekršek storjen ali ne, ali igra igralec nasilno oz. brezobzirno, ali se obnaša nešportno, ali je v ofsajd položaju vključen v aktivno igro, ali bo upošteval prednost, koliko časa je potrebno nadoknaditi, ali je potrebno dopustiti pomoč na igrišču, ali je igrišče primerno za igro itd. Vendar pa tovrstna sodnikova odločitev ne sme biti v nasprotju s pravili igre, odločbami in navodili. Pravica sodnikove diskrecije pri presojanju oz. odločanju se torej ne nanaša na zgoraj naštetá eksaktna določila pravil igre.

Predvsem pa je osnovna dolžnost sodnika presojati dogodke na tekmi z *enakim kriterijem* do obeh ekip, ne glede na razlike v kakovosti, ugledu, pomembnosti tekme za določeno ekipo. Tudi prednosti domačega igrišča ne sme upoštevati! Organi sodniške organizacije so posebej pozorni prav na ta element sojenja.

V primeru, da sodnik sam ali s pomočjo pomočnika ne more točno presoditi, katera ekipa naj po prekinitvi nadaljuje igro, bo upošteval t. i. »načelo prednosti napadajoči ekipi«. Tako bo presodil v primeru, ko je žoga zapustila igrišče točno nad kotno zastavico (če je zadnji igral z žogo branilec, sledi udarec iz kota, če je zadnji igral z žogo napadalec, pa vmetavanje), ko ne more ugotoviti, kateri igralec je zadnji igral z žogo, preden je prešla meje igrišča itd.

Pravilo prednosti

Nadaljnji dokaz o izjemnih pooblastilih, ki jih ima sodnik, pa je t. i. »pravilo prednosti«, ki mu omogoča dovoliti nadaljevanje igre, če ima po njegovem mnenju ekipa, nad katero je bil prekršek storjen, korist od takšne prednosti (to smiselno velja tudi v primerih drugih kršitev pravil s strani igralcev, rezervnih igralcev ali uradnih oseb nasprotne ekipe). Očiten primer je, ko napadalca spotaknejo, vendar še pred prekinitvijo igre vstane in lahko nadaljuje igro v obetavni akciji za doseganje zadetka. Sodnik bo dovolil nadaljevanje igre z vzklikom »prednost« in znakom z rokami, naj se igra nadaljuje. Drug primer: branilec igra z roko, tik preden je prešla prečno črto v vratih. Pravilo 12 zahteva kazenski udarec, vendar bi v primeru, da iz kazenskega udarca zadetek ne bi bil dosežen, s tem koristil ekipi kršitelja. Sodnik bo zato priznal zadetek (igralca pa ne bo izključil, ker ni preprečil doseganja zadetka, pač pa ga bo le opomnil zaradi nešportnega obnašanja).

Kdaj naj sodnik upošteva prednost? Od vedenja in športnega odnosa igralcev je v veliki meri odvisno, ali sodnik lahko igro pusti teči, kolikor je le mogoče, ali pa potek zahteva nenehen nadzor nad grobo in nešportno igro. Nasploh naj sodniki disciplinsko ukrepajo takoj, ko se takšna igra začne pojavljati, da bi lahko vzpostavili ustrezno avtoriteto in zadržali nadzor nad tekmo, hkrati pa naj v takšnih primerih do umiritve razmer sodnik dovoli le izrazite primere prednosti, sicer pa naj igro zaradi prekrškov raje prekine.

Razmisleki ob upoštevanju prednosti

Navodilo UEFA:

*Pri odločitvi, ali upoštevati prednost ali prekiniti igro, je pomembno, da sodnik razmisli, ali bo imela ekipa, nad katero je bil prekršek storjen, od prednosti resnično korist. **Za upoštevanje prednosti ni dovolj le posest žoge, nekriva ekipa mora imeti od tega korist!***

Priporočljivo je, da sodniki, če je mogoče, uporabijo načelo »počakaj in poglej«, da bi ocenili, ali ima nekriva ekipa zares možnost napada. Vendar se je treba zavedati, da mnogo ekip trenira proste udarce blizu nasprotnikovim vratom in je zato mnogokrat za nekrivo ekipo večja korist dosoditi prosti udarec, posebno po fizičnih prekrških, kot upoštevati prednost.

Redko je kakršnakoli prednost, če ima igralec možnost le obdržati žogo v takratnem položaju, podati žogo nazaj ali je izpostavljen pritisku nasprotnikov, čeprav ima žogo pod nadzorom. Načeloma naj bi sodnik normalno upošteval prednost le v primeru obetavnih napadov in čistih priložnosti za doseganje zadetka.

Sodnik bi moral upoštevati prednost v primerih, ko je zadetek verjeten ali akcija obetavna. Sodnik naj praviloma upošteva prednost predvsem v fazi napada, zelo pa naj bo previden pri upoštevanju prednosti za obrambno stran v bližini vrat. Tu naj upošteva prednost le v povsem čistih situacijah (npr. vratar ujame žogo, branilec jo dobi – a ni nevarnosti za nenadno vmešavanje nasprotnikov). Sodnik pa prednosti praviloma ne bo upošteval v primeru resnih prekrškov, brezobzirne igre, hujših oblik nešportnega obnašanja ali hujše poškodbe. Le izjemoma, v primeru čiste situacije za doseganje zadetka oz. zelo obetavne akcije, bo sodnik upošteval prednost. Kot že rečeno, pa bo ob upoštevanju prednosti zelo previden v obdobju zaostrovanja igre, povečane nervoze itd.

Sprememba pravil igre iz leta 1996 sodniku dovoljuje, da v primeru, ko je dovolil prednost, a ta ni bila realizirana, kaznuje prvotni prekršek. Vendar ima to možnost le kratek čas po dovoljeni prednosti (navodilo je, da 2 do 3 sekunde). Zato mora biti sodnik pri dovoljevanju prednosti obrambni strani še vedno dokaj pazljiv. Prepogosto naknadno kaznovanje prekrška lahko priča o slabem občutku sodnika za prednost. Nasploh pa sodniku ta sprememba pravil olajšuje ravnanje v primeru prednosti, saj ima tako še vedno možnost popraviti svojo napačno presojo in izreči pravično kazen. Možnosti, da bi bila ekipa, nad katero je bil prekršek storjen, zaradi napačne ali prehitre presoje sodnika o prednosti oškodovana, je tako manj. Značilni primeri, ko bi lahko uporabili novo pravilo, so: igralec, ki mu je sodnik pustil prednost, nemudoma zatem izgubi žogo ali pade kot posledica prekrška; po dovoljeni prednosti žoga sploh ne pride do soigralca ali je ta v tako neugodnem položaju, da mu nasprotnik žogo takoj odvzame, ali pa je sam v ofsajdu; sodnik po igri z roko čaka, ali bo žoga prišla do soigralca v dobrem položaju in ali bo šla v vrata, vendar se to ne zgodi itd.

Če bi kak igralec ekipe kršitelja po dovoljeni prednosti storil še en prekršek, bo sodnik kaznoval težjega!

Nasploh pa velja, da je potrebno pri dovoljevanju prednosti imeti precej občutka in tudi izkušenj. Smisel za pravilno upoštevanje prednosti je ena od posebnih odlik sojenja.

Jasno sporočilo – komunikacija – je pri upoštevanju prednosti zelo pomembno. Prihaja do situacij, ko so prekršek videli igralci in gledalci, sodnik pa je ocenil, da se igra zaradi upoštevanja prednosti lahko nadaljuje. Če sodnikovo razmišljanje ni jasno, lahko pripelje do sklepa, da je spregledal pre-

PRAVILO 5 – SODNIK

kršek ali je menil, da ga ni bilo. Sodnik se lahko izvrstno odloči, toda pomanjkljivo sporočilo lahko povzroči neupravičene kritike v škodo njegove avtoritete in poteka igre. Jasno sporočilo – nakazovanje – sodnikove odločitve (s predpisanim znakom in glasom) se nanaša na vse. Na igralce, ki se morajo zavedati vzroka za (ne)prekinitve igre, pa tudi na gledalce, ki jim je treba pomagati razumeti vzrok in posledico dogodkov na tekmi oz. sodnikovih odločitve.

Poškodbe igralcev (glej tudi »Dodatna navodila sodnikom ...« za Pravili igre)

Sodnik je dolžan stremeti k temu, da se na tekmi izgubi čim manj igralnega časa. Poleg že omejenje zahteve, da vodi igro s čim manj prekinitvami, jo bo zaradi poškodbe igralca prekinil le, če je po njegovem mnenju igralec resno poškodovan, in po možnosti takrat, ko s tem ni prekinjena obetavna akcija ene od ekip (razen v izjemno hudih primerih). V takšnem primeru bo sodnik zahteval čimprejšnji prenos poškodovanega igralca z nosili (kjer so ta na voljo) z igrišča. Ob nosačih bo dovolil vstop na igrišče tudi dvema osebama za zdravstveno oskrbo, vendar le, da bi usposobila igralca za takojšen prenos z igrišča, ne pa da bi mu tam tudi nudila zdravniško pomoč (razen v zelo resnih primerih). To naj storita kasneje izven igrišča, da se lahko igra čim prej nadaljuje. Pri tem je zaradi svoje specifične vloge izjema vratar. Če je poškodovan, bo sodnik (ob upoštevanju izrazite priložnosti za zadetek) igro prekinil in dovolil zdravniško pomoč vratarju (njega ni mogoče odnesti z igrišča in igre nadaljevati brez ustrezne zamenjave). Izjeme so tudi primeri resnih poškodb (npr. pretres možganov, pogoltnjen jezik, zlomljena noga itd.).

Če sodnik meni, da igralec ni huje poškodovan, igre ne prekine, ob prvi prekinitvi pa na željo igralca dovoli vstop nosačem z nosili in poskrbi za takojšen prenos igralca z igrišča. (Ob tem lahko za usposobitev igralca za prenos vstopita tudi osebi za zdravstveno oskrbo, ki pa na igrišču ne smeta nuditi zdravniške pomoči. Nosači z nosili naj bi vstopili na igrišče skupaj z osebama za zdravstveno oskrbo.) Kakor hitro sodnik na željo igralca dovoli vstop nosačem z nosili oz. osebama za nudenje zdravstvene pomoči, mora igralec igrišče zapustiti, bodisi na nosilih ali na nogah. Če igralec, ki je zahteval prenos z nosili oz. pomoč zdravstvenega osebja, igrišča ne zapusti na nosilih ali sam, ga mora sodnik opomniti. Enako bo sodnik ukrenil, če bo kasneje ugotovil, da igralec pomoči ni potreboval in mu je namišljena poškodba služila le za izgubljanje igralnega časa. Če igralec ne zahteva prenosa z nosili, sodnik pa tudi ne oceni, da je resno poškodovan, ne dovoli vstopa na igrišče niti zdravstvenemu osebju niti nosačema. Zdravstvenemu osebju je torej dovoljen vstop na igrišče le, če so poklicani tudi nosači z nosili (kjer so nosila na voljo), da bi uredili vse potrebno za čimprejšnji primeren prenos poškodovanca z igrišča ali v primeru zgoraj naštetih izjem. Sodnik naj ne dovoli prehitro pomoči oz. prenosa igralca z igrišča, če je prepričan, da lahko ta sam zapusti igrišče, posebno še, če je igralec blizu meja igrišča. Najprej naj ga skuša prepričati, da sam zapusti igrišče. Če sodnik sam pokliče nosila oz. zdravstveno pomoč, a je bil pri tem prehitel in se izkaže, da igralec pomoči ni potreboval, igralcu ni potrebno zapustiti igrišča.

Poškodovani igralec se lahko vrne na igrišče šele, ko se je igra nadaljevala. To pomeni, da igralec, ki zahteva pomoč, ne more izvesti sledečega nadaljevanja igre. Poškodovani igralec se lahko vrne na igrišče, ko mu sodnik to dovoli. Med igro lahko vstopi le preko vzdolžne črte, ko je igra prekinjena, pa tudi preko prečne.

Zaradi nevarnosti okužbe ob krvavitvah z nevarnimi boleznimi so leta 1997 v pravilo 5 dodali določilo, da mora igralec, ki krvavi, zapustiti igrišče. Sodniki morajo torej krvavečemu igralcu prepričati

nadaljnje sodelovanje v igri, dokler ni krvavitev ustavljena. To pomeni, da bo sodnik v takem primeru, razen ob upoštevanju zelo obetavne situacije, igro prekinil, igralca napotil na oskrbo izven igrišča, igro pa nadaljeval s sodniškimi metom z mesta žoge ob prekinitvi. Igralec se lahko vrne na igrišče, ko se sodnik ali član njegove ekipe prepriča, da je nehal krvaveti.

Sodnik je skladno s pravilom 5 dolžan meriti igralni čas in nadoknadi ves izgubljeni igralni čas, torej tudi čas, izgubljen zaradi poškodb igralcev oz. nudenja pomoči. Sodnik mora igro podaljšati tudi ob koncu 1. ali 2. polčasa, da bi omogočil izvedbo že dosojenega kazenskega udarca, čeprav je pred izvedbo igralni čas že potekel (glej pravilo 7 in ustrezen komentar).

Pravica vstopa in izstopa igralcev z igrišča

Sodnik mora imeti popoln nadzor nad tem, kdo vstopa ali zapušča igrišče, kakor tudi nad tem, kdo je navzoč v ograjenem delu igrišča. Vse, ki tja ne sodijo, bo sodnik odstranil iz ograjenega dela igrišča. Na igrišče brez dovoljenja sodnika ni dovoljeno vstopiti nikomur, razen igralcem, ki so v okviru akcije zapustili igrišče ali se izognili ofsajdu. Igralci (razen poškodovanih in tistih, ki so v okviru akcije zapustili igrišče ali se izognili ofsajdu) brez dovoljenja sodnika igrišča ne smejo zapustiti. Proti kršiteljem bo sodnik ukrepal v skladu z določili pravila 12.

Taktična navodila igralcem

Taktična navodila med tekmo sme dajati katerakoli uradna oseba, ki ima pravico biti v tehničnem prostoru, vendar le ena ob istem času. Sodnik mora zagotoviti, da te osebe taktična navodila ves čas dajejo odgovorno in iz t. i. tehničnega prostora, kjer je ta zagotovljen. Po izrečenem navodilu igralcem se morajo vrniti na klop za rezervne igralce. Osebo, ki ne deluje v skladu s temi zahtevami, mora sodnik na to opozoriti, sicer pa odstraniti iz ograjenega dela igrišča. Eni osebi sodnik lahko dovoli stati tik pred ali ob klopi, vendar le, če se vede odgovorno. V nasprotnem primeru sodnik tega ne bo dovolil, po potrebi bo še dodatno ukrepal (glej poglavje Tehnični prostor v Pravilih igre).

Nadzor nad osebami v ograjenem delu igrišča

Sodnik ima pod nadzorom vse, ki imajo pravico biti v ograjenem delu igrišča. Pravilo 5 mu nalaga, da ukrepa proti vsem uradnim osebam, ki se ne vedejo odgovorno, in jih lahko po potrebi iz ograjenega dela igrišča odstrani.

Katere osebe imajo poleg sodnikov in igralcev pravico biti v ograjenem delu igrišča?

Na klopi za rezervne igralce vsake ekipe je lahko sedem rezervnih igralcev, glavni trener, pomožni trenerja, predstavnik kluba, zdravnik in fizioterapevt (skupaj 12 oseb). Poleg njih so lahko v ograjenem delu igrišča še uradne osebe nogometnih organov in organizatorja tekmovanja (npr. delegat in kontrolor sojenja, oseba, odgovorna za nakazovanje menjav s številkami ...), varnostne, medicinske in gasilske službe, fotoreporterji (le za fotografsko črto za vrati, ne pa tudi ob vzdolžnih črtah), tehnično osebje TV, pobiralci žog (ustrezno število lahko predpišejo pristojne nogometne zveze).

Prekinitev tekme

Sodnik ima pravico začasno ali dokončno prekiniti tekmo, kadar je to zaradi vremenskih razmer, vpliva gledalcev ali drugega razloga neizogibno. Sodnik bo začasno prekinil tekmo v nemogočih vremenskih razmerah, ko obstaja možnost, da se bodo izboljšale (npr. močan naliv, snežni metej,

PRAVILO 5 – SODNIK

toča, gosta megla, izpad elektrike pri nočni tekmi ...). Toda na izboljšanje razmer lahko čaka le razumen čas oziroma tako dolgo, da je še mogoče nadaljnje normalno dokončanje tekme ali tekem, ki sledijo.

Sodnik bo začasno prekinil tekmo zaradi neprimerne vedenja gledalcev in njihovega vpliva na potek tekme (npr. njihov vstop na igrišče, metanje predmetov v ograjeni del oz. na igrišče ipd.). Sodnik lahko od prireditelja zahteva ustrezno povečano delovanje varnostnih služb. Če bo nato ocenil, da obstajajo možnosti za normalno nadaljevanje tekme in ni resne nevarnosti za telesno varnost akterjev v ograjenem delu igrišča, se bo tekma nadaljevala. Če pa sodnik oceni, da s tem ukrepom ni mogoče zagotoviti varnosti, ali v primeru ponovnih incidentov lahko zahteva izpraznitev dela tribun oz. odstranitev dela gledalcev iz športnega objekta, če meni, da za to obstajajo realne možnosti.

Sodnik bo dokončno prekinil tekmo v naslednjih primerih: če vremenske razmere ali razmere na igrišču ne dovoljujejo več normalne igre (in ni realnih možnosti za njihovo izboljšanje); če je resno ogrožena telesna varnost sodnikov, igralcev ali drugih oseb v ograjenem delu igrišča in njihove varnosti tudi z zgoraj navedenimi ukrepi niso uspeli zagotoviti; v primeru fizičnega napada igralca, rezervnega, izključenega ali zamenjanega igralca ali uradne osebe ekipe na sodnika, pomočnika sodnika ali četrtega sodnika; če pade število igralcev ene ekipe pod sedem in v nekaterih drugih primerih (npr. izključena ali odstranjena oseba noče zapustiti igrišča, ena od ekip ne želi nadaljevati tekme, smrt igralca ali osebe s klopi za rez. igralce ...).

Ukrepanje sodnika v posebnih primerih

V primeru splošnega pretepa med igralci naj sodnik, pomočnika in četrti sodnik spremljajo in beležijo dogajanje, dokler je mogoče (glej poglavje o konfrontaciji in reakciji igralcev pri pravilu 12). Če bi zaradi izključitev kot posledic takšnega pretepa padlo število igralcev pod sedem, sodnik tekmo prekine.

Če bi gledalci s trdim predmetom zadeli ali napadli igralca oziroma katero osebo s klopi za rezervne igralce, naj sodnik ukrepa v skladu z zgoraj navedenimi možnostmi. Če bi bil zadet ali napaden on, pomočnik ali četrti sodnik, je odločitev o nadaljnjem odigravanju tekme prepuščena izključno sodniku. V vsakem primeru je eden glavnih sodnikovih motivov tekmo pripeljati do normalnega konca, če za to obstajajo razumne možnosti. Zatorej, če posledice niso hujše (hude poškodbe enega izmed sodnikov) in gre za izoliran incident, bo sodnik poskusil tekmo nadaljevati, če se poškodovani sodnik čuti sposobnega za nadaljnje opravljanje svoje naloge. V primeru množičnega vdora gledalcev na igrišče in če telesne varnosti akterjev tekme ni več mogoče zagotoviti, jo mora sodnik prekiniti.

Če sodnika ali člana njegove ekipe napadejo igralci, rezervni, izključeni ali zamenjani igralci oziroma uradne osebe (med napad štejemo močne udarce z roko, ного, glavo ali predmetom, nasilno porivanje ipd., torej vse primere, ko se počuti sodnik telesno resno ogroženega), bo tekmo prekinil brez poprejšnjih ukrepov. Pljuvanja pri tem ni mogoče šteti za fizični napad.

Če odstranjena ali izključena oseba noče zapustiti igrišča, bo sodnik dal na voljo kapetanu ekipe oz. predstavniku kluba določen rok (npr. 2–3 minute), nato pa bo tekmo končal.

V zvezi s tem je treba poudariti, da sodnik nima pravice prekiniti tekme, če sumi, da je njen izid dogovorjen. O tem naj obvesti pristojne tekmovalne organe.

Postopek sodnika po morebitni prekinitvi tekme

Sodnik v primeru hujših incidentov ni dolžan z žvižgom označiti prekinitve tekme. Zabeležiti si mora vse pomembne podatke o do tedaj odigranem delu tekme, kot so čas prekinitve, rezultat, opomnjene, izključene, menjave, strelce, prav tako mesto žoge ob prekinitvi. V primeru incidentov mora zelo podrobno opisati dogajanje in svoje poročilo v predpisanem roku poslati pristojnemu tekmovalnemu organu. To naj ob prekinitvi zaradi incidentov storita tudi pomočnika sodnika in morebitni četrti sodnik. Zapisniki o tekmi so na različnih nivojih tekmovanja različni, zato sodniki od pristojne nogometne zveze dobijo navodila o vsebini, načinu izpolnjevanja in njihovih nalogah v zvezi s tem.

Sprememba sodnikove odločitve

Sodnikove odločitve o dejstvih v zvezi z igro so (kar zadeva rezultat) dokončne in jih kasneje ne more spremeniti noben organ. To med drugim pomeni, da tekme zaradi sodnikove odločitve v zvezi z dogodki na tekmi (ne glede na morebiti nepravilno sodnikovo odločitev) ni mogoče razveljaviti in ponoviti!

Pravilnost sodnikove odločitve je lahko predmet strokovnih analiz, tudi ukrepov, znotraj sodniške organizacije, v določenih primerih lahko pride na osnovi prijave in TV- oz. videoposnetka tekme (kot dodatnega dokaza) do disciplinskih ukrepov proti igralcu(em), vendar pa morebitna nepravilnost sodnikove odločitve o dejstvih v zvezi z igro v tekmovalnem pogledu ne more imeti posledic.

Sodnik pa lahko svojo odločitev spremeni, če je ugotovil, da ni bila pravilna, vendar le do trenutka, ko je zatem igro nadaljeval ali tekmo končal. Po tem trenutku sodnik svoje tehnične odločitve ne more več spremeniti. Če je prišlo tako do napačne odločitve, ki je sodnik ni mogel več spremeniti, je treba to opisati v poročilu ustreznemu nogometnemu organu. Če sodnik igro prekine pomotoma, jo nadaljuje s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi.

Po spremembi pravil leta 2005, odkar sodnik ne more spremeniti svoje odločitve po tistem, ko je tekmo končal, mora biti previdnejši in se mora pred končnim žvižgom prepričati, ali poprej ni prišlo do kakšne bistvene kršitve pravil oz. ali mu informacije o kršitvi ne želi posredovati pomočnik ali četrti sodnik. Npr. če sodnik ne bi opazil znaka pomočnika za prekršek pred doseganjem zadetka in bi zadetek priznal ter nato tekmo končal, kasnejše informacije pomočnika ne bi mogel upoštevati in spremeniti svoje odločitve!

Na tem mestu je treba opozoriti na nedvoumno stališče FIFE v zvezi z uporabo videoposnetkov. Uporaba videoposnetkov je dovoljena le za potrebe disciplinskega ukrepanja kot dodaten dokaz! V skladu z odločbo NZS je uporaba video- ali TV-posnetkov v Sloveniji dovoljena v namene in na način, ki ga ob upoštevanju navodil FIFE predpiše Komisija za pravila igre pri NZS.

Gibanje in postavljanje sodnika na igrišču

Ko govorimo o modelu sodobnega sodnika, ne moremo mimo njegove telesne pripravljenosti in postavljanja, od česar je v veliki meri odvisna kakovost sojenja. Le zelo dobro telesno pripravljen sodnik bo lahko zadostil zahtevam, ki jih predenj v zadnjem času postavljajo tako nogometna igra

PRAVILO 5 – SODNIK

kot tudi nogometni in sodniški organi. Sodnik mora biti sposoben tudi, ali še zlasti, v sklepnem delu tekme spremljati dogajanja iz neposredne bližine. Zbranost mu zaradi pomanjkanja moči prav v ključnih trenutkih tekme ne sme občutno pasti. Biti mora tudi dovolj hiter, da je še lahko dovolj blizu ob hitrih prenosih igre. Biti mora sposoben zaporednih šprintov, kadar je to potrebno.

Toda tudi zelo dobro telesno pripravljen sodnik je lahko preveč oddaljen od dogodkov, če se ne postavlja pravilno. Postavljanje je v veliki meri sposobnost predvidevanja nadaljnjega poteka akcije. Sodnik, ki ima to sposobnost bolje razvito, se bo kar po pravilu znašel v neposredni bližini dogodkov; postavil se bo večinoma na mesto, s katerega bo lahko optimalno spremljal nadaljnji potek akcije.

Pri tem bo v osnovi uporabljal diagonalni sistem nadzora, ki omogoča, da sodniška trojka optimalno »pokriva« vse igrišče, oz. ki omogoča stalen vizualni kontakt sodnika z njegovima pomočnikoma. Pri tem je treba poudariti, da klasičnega diagonalnega sistema domala ni več. Sodnik mora biti dovolj elastičen in se z ustreznim odmikom od diagonale posameznim situacijam hitro prilagoditi – bodisi proti vzdolžnim ali prečnim črtam. Če je akcija blizu pomočnika sodnika, se mu bo sodnik primerno približal in s tem odstopil od diagonale. To mora storiti hitro, hitro pa se mora tudi vrniti proti diagonali v primeru prenosa akcije na levo stran igrišča. Med premikanjem na drugi položaj naj se sodnik izogiba gibanju skozi skupino igralcev, še posebno preko kazenskega ali celo vratarjevega prostora. Izogiba naj se prečkanju poti žoge ali igralcev in naj se ne postavlja tako, da bi motil igralce v akciji oz. posredovanju. Po drugi strani mora biti sodnik predvsem pri dogodkih v kazenskem prostoru ali v neposredni bližini vrat čim bližje, zato je koristno, da tudi med igro občasno pride v kazenski prostor, kadar mu to omogoči boljši pregled nad dogodki in njihovo presojo. Ob tem mora paziti, da ne ovira igralcev ali igre.

Ustrezno postavljanje na igrišču je za mnoge sodnike v prvih letih sojenja poseben problem. Običajno so potrebni daljši čas in večje število tekem ter s tem pridobljenih izkušenj, povezanih s predvidevanjem nadaljnje akcije, da so na tem področju doseženi želeni rezultati.

Nekaj napotkov:

- Pomembno je, da se sodnik ob prekinitvi igre pravočasno postavi v ustrezen položaj, na mesto, s katerega bo nadaljnje dogodke lahko dobro ocenjeval. Nikakor se ne sme (če ni nevarnosti povračilnih ukrepov) zadrževati na mestu prekrška za obrambno stran ali blizu sredine igrišča. Vendar pa dogajanju na mestu prekrška ne sme obračati hrbta, pač pa ga mora imeti pod nadzorom.
- Med akcijo mora sodnik stremeti k temu, da ne teče počasi za napadalno akcijo, pač pa da je po možnosti blizu akcije ali celo v njeni višini in ima pogled nanjo od strani. Stranski pogled na akcijo, še posebno na dvoboje igralcev, je optimalen, saj zagotavlja najboljšo možno oceno dogodkov. Pogled na dvoboje od spredaj ali v hrbet velikokrat ne da prave slike sodniku in je to eden glavnih vzrokov za napačne presoje.
- Sodnik mora biti posebej blizu dogodkom v kazenskem prostoru ali v njegovi neposredni bližini. Tudi med igro mora ob tovrstnih dogodkih prihajati blizu ali v kazenski prostor – ob tem, da ima ustrezen stranski pogled na dogodke. Paziti pa mora, da ne ovira igralcev v akciji in da ga žoga ne zadene. Sodnik se namreč ne šteje kot zunanji dejavnik in se po dotiku žoge z njim igra normalno nadaljuje.

- Sodnik nikoli ne sme obračati hrbta dogodkom bodisi v akciji bodisi ob prekinitvi. Dogodke ob prekinitvi mora imeti vedno pred očmi, pod nadzorom; postopke in dogajanja okoli vratarja z žogo mora vedno opazovati. Po potrebi se mora gibati bočno ali teči nazaj, da bi lahko opazoval omenjene situacije.
- Sodnik mora biti vedno postavljen tako, da lahko zlahka vzdržuje vizualni kontakt s pomočnikoma. Stremeti mora k temu, da akcije večinoma potekajo med njim in pomočnikom oz. da pomočniku med spremljanjem akcije nikdar ne obrača hrbta. To je osnovno načelo dobrega postavljanja.
- Postavljanja ob različnih prekinitvah so opisana v komentarju k ustreznim poglavjem Pravil igre.

Sodniki, ki sodijo na tekmah državne in mednarodne ravni, so prehodili dolgo pot in prebili veliko let učenja na tekmah nižjih starostnih kategorij in nižjerazrednih tekmah članov. Vsi so ljudje in lahko zagrešijo napako, vendar mora biti sodnikova odločitev kot odločitev nevtralne uradne osebe sprejeta kot dokončna, pa četudi se zdi, da ni pravilna. Samodisciplina igralcev in drugih udeležencev tekme je konec koncev ena temeljnih odlik, ki so v dobro tako posamezniku kot športu nasploh. Predmet strokovnih analiz pa je ustrezna selekcija sodnikov, ki mora zagotoviti, da pridejo v ospredje tisti, ki so osebnostno trdni, tehnično dobro podkovani, telesno zelo dobro pripravljene, dosledni, pošteni. Torej nasploh kakovostni.

PRAVILO 6 – POMOČNIKI SODNIKA

Pravila igre določajo, da se na vsako tekmo imenujeta dva pomočnika sodnika. Izjemoma se v primeru pomanjkanja sodnikov na tekmo pomočnika ne imenujeta (ali pa se imenuje le eden), kar se občasno zgodi na tekmah nižjih starostnih kategorij.

Sodniku pri vodenju tekme pomočnika (in četrti sodnik) v veliki meri pomagata, saj sta prav tako kvalificirana sodnika in funkcijo sodnika opravljata ali sta jo na nižji ravni tekmovanja. Sodniška trojka (ali četvorka) nadzoruje tekmo.

Naloge pomočnika so s pravili in navodili jasno opredeljene. Da bi bil sposoben zadovoljiti vse zahteve, se mora pomočnik ustrezno lotiti svoje naloge. Biti mora angažiran, resen, odgovoren, samozavesten ter ves čas tekme dosleden in zbran. Pomanjkanje kateregakoli od teh elementov običajno vodi k pomanjkljivemu opravljanju naloge in s tem k nepotrebnim napakam v presoji in pri signalizaciji. Tudi odnos do igralcev in drugih oseb v ograjenem delu igrišča, s katerimi prihaja v kontakt, mora biti ustrezen. Komunikacija mora biti korektna in umirjena. Vsakršno pretirano komuniciranje bodisi z igralci bodisi z drugimi osebami ni zaželeno, saj samo po sebi zmanjšuje potrebno zbranost.

Pomočnik sodnika mora biti ustrezno telesno pripravljen, biti mora dovolj hiter za spremljanje hitrih akcij iz pravega položaja in sposoben zaporednih krajših ali daljših šprintov. Le tako je lahko vedno v optimalnem položaju, tj. v višini predzadnjega obrambnega igralca, žoge ali središčne črte.

Naloge pomočnikov sodnika

Pomočnik sodnika ima nekaj jasno določenih nalog: ko žoga v celoti preide meje igrišča, nakaže, katera ekipa naj nadaljuje igro; ko naj bo igralec kaznovan zaradi ofsajda; ko sodnik ni opazil nešportnega obnašanja ali drugega dogodka izven njegovega vidnega polja; ko je bil storjen prekršek bližje pomočniku kot sodniku; ko želi ekipa izvršiti menjavo; ko se pri kazenskih udarcih vratar premakne, preden je bila žoga udarjena (če je bilo tako dogovorjeno s sodnikom pred tekmo); ko je žoga prešla črto v vratih ...

Poleg navedenih nalog, ki mu jih nalagajo pravila igre, naj bi pomočnik tudi sicer pomagal sodniku pri nadzorovanju tekme v skladu s pravili. Ta pomoč obsega sodelovanje pri pregledu igrišča in igralnih naprav pred tekmo, kontrolo časa in beleženje drugih pomembnih dogodkov, posredovanje mnenja ali informacij o vsakem dogodku, ko to želi sodnik itd.

Navodila UEFA

Pri uveljavljanju enotnega pristopa pri opravljanju nalog pomočnikov sodnika in njihovega sodelovanja s sodniki v Evropi je **UEFA sprejela jasne usmeritve in navodila**. Ta navodila za delovanje pomočnikov v specifičnih situacijah bodo nedvomno prispevala k enovitejši interpretaciji in uporabi pravil igre tudi na tem področju. (*Navodila UEFA so opisana v poševnem tisku*).

Ofsajd

Pomočnik sodnika naj signalizira ofsajd le v primeru, ko je popolnoma prepričan, da je igralec v ofsajdu, tj. da je v ofsajd položaju in je tudi vključen v aktivno igro. Če pomočnik ni popolnoma prepričan, ali je igralec v ofsajdu ali ne, ne sme dvigniti zastavice! V primeru dvoma mora dati prednost napadcu! Torej mora tudi pomočnik sodnika oceniti, ali je igralec, ki je v ofsajd položaju, tudi aktivni udeleženec akcije. Pomočnik ne bo nakazoval ofsajda le v primerih, ko je sodnik zavzel položaj za

samostojno ukrepanje in je njega napotil na prečno črto, tj. izjemoma ob izvedbi prostih udarcev blizu kazenskega prostora nasprotnika (čeprav načeloma to ni priporočljivo). V zvezi z ofsajdom več v pravilu 11.

Prekrški

Čeprav je načeloma najpomembnejše, da se sodnik s prekrškom seznaní in da neka ekipa ne bi bila oškodovana zato, ker sodnik prekrška ne bi opazil, in je način, kako pomočnik obvesti sodnika, od tega manj pomemben, je UEFA v želji po večji uniformnosti in preglednosti znakov pomočnikov za prekrške sprejela v nadaljevanju navedena navodila.

Priporočljivo je, da je pomočnik videti pozoren in da signalizira vsak prekršek v svoji bližini, ne glede na to, ali ga je sodnik sam videl ali ne. Znak z zastavico za kršitve po pravilu 12 naj bo z odvitim platnom in z mahanjem, tako da se razlikuje od znaka za ofsajd. (Pri tem naj pomočnik upošteva kriterij sojenja sodnika in se hkrati izogne signalizaciji v primeru očitne prednosti).

Pomočnik bo z zastavico signaliziral, da je videl prekršek (oziroma nešportno ali nasilno obnašanje), četudi se ni zgodil v njegovi bližini, če je bil v boljšem položaju od sodnika in se sodnik ni jasno odzval na prekršek, kar pomeni, da ga sodnik zaradi svojega položaja na igrišču ni opazil. Elektronski, t. i. »beep« znak je sprejemljiv le kot dodatek k že danemu znaku z zastavico, npr. v primerih, ko sodnik znaka z zastavico ne opazi, ko pomočnik želi posredovati sodniku dodatno informacijo itd. To se nanaša tudi na prekrške napadajoče ali braneče se strani v kazenskem prostoru.

Če sodnik znaka za kakršnokoli kršitev ni opazil takoj, mora pomočnik vztrajati z nakazovanjem, dokler ga sodnik ne opazi ali dokler sam ne oceni nedvoumne prednosti za ekipo, proti kateri je bila kršitev storjena (razen v primerih za izključitev, ko mora vztrajati, dokler ga sodnik ne opazi).

Tovrstna pomoč pride največkrat v poštev, ko je sodnik zaradi hitrega prenosa žoge od akcije precej oddaljen. Tudi v teh primerih bo pomočnik sodniku prekršek signaliziral le ob upoštevanju njegovega kriterija sojenja, torej takrat, ko meni, da bi ga sodnik, če bi ga opazil, zagotovo tudi sankcioniral. Pri signaliziranju prekrškov ni pomembno, katera stran je prekršek storila! V vsakem primeru je kot osnovni znak primeren le znak z zastavico. »Beep« znak kot samostojni znak ni primeren ali priporočljiv. Pomočnik mora tudi takoj opozoriti sodnika na neprimerno vedenje oseb v ograjenem delu igrišča.

Ko sodnik želi pomočnikov nasvet glede točnega mesta prekrška blizu črte kazenskega prostora, bo postopek pomočnika naslednji:

- prekršek v kazenskem prostoru – pomočnik se vidno napoti ob vzdolžni črti proti kotni zastavici;
- prekršek izven kazenskega prostora – pomočnik stoji mirno, potem ko se je napotil in ustavil v višini vrha kazenskega prostora.

Pomočnik mora biti pozoren na dogodke v kazenskem prostoru, še posebno ob doseganju zadetka. Če je dosežen po njegovem mnenju pravilen zadek, naj se takoj z očitnim gibanjem napoti ob vzdolžni črti proti sredini igrišča. Gibanje proti sredini naj bo posebej poudarjeno (šprint), ko bi lahko igralci kakorkoli podvomili o pravilnosti zadetka, ter da bi ga sodnik lažje opazil. Če je pred doseganjem zadetka pri napadajoči ekipi opazil kršitev pravil, bo pomočnik ostal na mestu in zadržal morebiti že dani znak.

V primeru, če pomočnik upravičeno dvomi o pravilnosti zadetka (npr. ko ni mogel oceniti, kateri igralec se je dotaknil žoge, preden je ta prišla do strelca zadetka, in je od tega odvisna odločitev

PRAVILO 6 – POMOČNIKI SODNIKA

o ofsajdu), bo pomočnik prav tako ostal na mestu. Tako bo sodnika opozoril na morebitno kršitev pravil, nakar se lahko o dogodku s sodnikom posvetujeta, če ta potrebuje dodatno pojasnilo, in sprejmeta končno odločitev.

Žoga izven igrišča

O prehodu žoge preko prečne ali vzdolžne črte le toliko: *pomočnik sodnika mora, kadarkoli žoga zapusti igrišče, z znakom z zastavico jasno nakazati pravilno nadaljevanje igre in smer. V nedvoum- nih primerih pri vmetavanju lahko pomočnik neposredno nakaže smer (vzdolž vse vzdolžne oz. prečne črte). Če pa kakorkoli dvomi o smeri nadaljevanja, pomočnik dvigne zastavico, poišče vizualni kontakt s sodnikom in nato sledi njegovemu znaku.*

Pri zelo tesnih določitvah, ko žoga ostane na igrišču, je lahko diskreten znak z roko v dragoceno po- moč sodniku. Kadarkoli pomočnik nakaže, da je bila žoga izven igrišča (tudi če igralci nadaljujejo igro), mora zadržati svoj znak, dokler ga ne opazi sodnik.

V primeru, ko prehod žoge preko meja igrišča ni bil vsem očiten, naj pomočnik prehod žoge izven igrišča najprej označi z mahanjem z zastavico iznad glave in šele nato uporabi ustrezen znak za nadaljevanje igre.

Nadaljevanja igre

Na kaj mora biti še pozoren pomočnik sodnika ob različnih nadaljevanjih oz. fazah igre?

- Pri udarcu od vrat – da je žoga nameščena v vratarjevem prostoru in da je zapustila kazenski prostor v igrišče, preden je z njo igral kateri od igralcev.
- Pri udarcu iz kota – da žoga ne zapusti igrišča in se nanj ponovno vrne; da je žoga nameščena v kotnem prostoru in da so nasprotniki ustrezno oddaljeni (ob izvedbi udarca iz kota s strani po- močnika sodnika).
- Pri vmetavanju – ali so izvajačeva stopala pravilno postavljena, tj. da ni s celim stopalom stal preko vzdolžne črte ali več kot en meter oddaljen od nje izven igrišča, podrejeno pa tudi na pravilnost vmetavanja z rokami, čeprav je to načeloma odgovornost sodnika.
- Pri zamenjavah – ob prekinitvi igre nakaže sodniku, da želi ekipa opraviti zamenjavo; če sodnik zamenjavo dovoli, pomočnik (oz. četrti sodnik, kjer je ta navzoč) pregleda opremo rezervnega igralca, ki vstopa v igro. V primeru nepravilne opreme rezervnemu igralcu do nadaljnega ne dovoli vstopiti v igro.

Če pomočnik sodnika ob izvedbi udarca od vrat, iz kota ali vmetavanja zazna katero od navedenih kršitev, mora to takoj signalizirati z zastavico.

Sodelovanje med sodnikom in pomočnikom

Posebno pomembno je, da je sodelovanje sodniške trojke oz. četvorke kolikor se da skladno in ubrano. Na sojenje oz. vodenje tekme nasploh mečejo slabo luč neskladja, nesporazumi, različne odločitve, spreminjanje le-teh itd. Pomembno je, da se sodnik pred tekmo dogovori s pomočni- koma o osnovnih načelih, ki lahko pripomorejo k skladnosti delovanja ali vsaj zmanjšajo možnost razhajanj. Kdor je posameznemu dogodku (npr. prehodu žoge preko prečne ali vzdolžne črte) bližje oz. je v boljšem položaju za pravilno ocenitev strani, ki ji pripada nadaljevanje igre, naj smer izvedbe takoj signalizira in naj ne čaka znaka drugega; slednji naj z ustreznim znakom brez od-

lašanja sledi znaku prvega. To je nujno zlasti v ne povsem očitnih situacijah, medtem ko v primeru nedvoumnih odločitev tega načela ni treba upoštevati. Takrat je bolje nemudoma signalizirati. Za ustrezno usklajenost sodnika in njegovega pomočnika je nujen stalen vizualni kontakt med njima. Le v tem primeru bosta pravočasno videla morebitni znak drugega.

Vizualni kontakt in diskreten znak z roko sta lahko koristna pri podajanju informacije sodniku (npr. o vrsti prekrška, nadaljevanju igre itd.). To bo zmanjšalo število potrebnih posvetov med sodnikom in pomočnikom.

Kjer pa je kljub temu potreben neposredni posvet med sodnikom in pomočnikom, mora biti informacija zelo natančna. Obsegati mora podatke o tem, kateri igralci so bili udeleženi, točno mesto, morebitne disciplinske ukrepe, nadaljevanje igre in druge priporočljive postopke. Priporočljivo je, da gre pomočnik v takšnih primerih sodniku nasproti kakšnih 4–5 metrov. Med posvetom naj bosta oba obrnjena proti igrišču, da lahko nadzorujeta dogodke. Najbolje je, če njunega posveta ne slišijo ali razumejo igralci oziroma druge osebe. Zato naj morebitnemu pogovoru sodnika in pomočnika o dogodku med tekmo ne prisostvujejo.

Sodnikove očitne napačne odločitve

Če pomočnik sodnika ali četrti sodnik opazi, da je sodnik napravil očitno disciplinsko ali drugo napako (npr. dva rumena kartona istemu igralcu, ne da bi ga izključil; rdeči ali rumeni karton napačnemu igralcu, igralec igra ob izvedbi prostega udarca z žogo dvakrat itd.), mora nemudoma posredovati (zastavica in »beep« ali celo vstopi na igrišče). Če je treba, se mora v takšnih primerih odzvati tudi drugi pomočnik (ali četrti sodnik). Pomembno je, da ni napak v zvezi s temi odgovornostmi. Sodniška ekipa mora jasno identificirati kršitelje.

Nadzorovanje razdalje 9,15 m

Če sodnik želi pomočnikovo posredovanje na igrišču, da bi ob izvedbi prostih udarcev zagotovil razdaljo 9,15 m, je priporočljivo, da pomočnik fizično ne meri razdalje, pač pa jo nadzoruje z mesta kršitve. Takšno izjemno posredovanje pomočnika na igrišču je priporočljivo le ob prostih udarcih zelo blizu vzdolžne črte.

Zamenjave igralcev

Zamenjavo načeloma v sodelovanju s sodnikom nadzoruje četrti sodnik, če je navzoč, zato pomočniku takrat ni več treba priti do središčne črte. Še vedno pa je dobro, če četrtemu sodniku pomaga pri postopku ob dveh ali več hkratnih zamenjavah, če je v bližini. Kjer četrtega sodnika ni, zamenjave nadzoruje pomočnik.

Kaj, če sodnik ne opazi pomočnikovega znaka?

Če sodnik znaka svojega pomočnika ne opazi, mora v primerih ofsajda, prehoda žoge preko prečne ali vzdolžne črte, prekrškov (ali nešportnega oz. nasilnega obnašanja) pomočnik vztrajati s signaliziranjem z zastavico, dokler ga sodnik ne opazi (v primeru ofsajda ali prekrška, ki ne zahteva izključitve, lahko preneha signalizirati tudi, ko ima žogo pod neoviranim nadzorom braneča se ekipa ali ko presodi nedvoumno prednost zanj). Z elektronskim »beep« znakom v takšnih primerih pomočnik sodnika opozori na znak z zastavico. Pomočnik na nasprotni strani igrišča pa je dolžan opozoriti sodnika na vztrajno signaliziranje drugega pomočnika, če sodnik tega dalj časa ne opazi.

PRAVILO 6 – POMOČNIKI SODNIKA

Če sodnik znak opazi, a se samostojno odloči drugače oz. upošteva prednost, pomočnik takoj spusti zastavico in zavzame ustrezen položaj ob vzdolžni črti.

V primeru drugih dogodkov lahko pomočnik preneha s signaliziranjem in sodnika po potrebi obvesti ob prekinitvi igre oz. pred njenim nadaljevanjem.

Znaki pomočnika sodnika

Znaki pomočnika sodnika so pomembna informacija za sodnika, a še ne pomenijo, da bo sodnik igro tudi prekinil. Sodnik je lahko dogodek videl iz boljšega kota, ga ocenil drugače ali dovolil prednost (sodnik naj v slednjih primerih z ustreznim znakom opozori svojega pomočnika, da je njegov znak opazil, vendar igre ne bo prekinil). Zato naj se igralci ne ustavljajo ob pomočnikovem znaku, pač pa igrajo do sodnikovega žvižga.

Predpisani znaki pomočnika sodnika so jasno predstavljeni v ustreznem poglavju o znakih, zato tu zapišimo le najnujnejše: znaki pomočnika sodnika morajo biti pravočasni (ne prehitri in ne prepozni), odločni, jasni in vsem razumljivi. Ni priporočljivo javno uporabljati nikakršnih drugačnih znakov (razen diskretnih, v dogovoru s sodnikom).

Če se je sodnik s pomočnikoma dogovoril o diskretnih znakih, naj jih uporabljata. Posebno primerni so pri obvestilu sodnika o mestu prekrška v neposredni bližini črte kazenskega prostora, predvsem v primerih, če sodnik takrat ni v bližini dogodka (kazenski ali prosti udarec) – glej zgoraj pri prekrških. Diskretni pomočnikovi znaki so priporočljivi tudi v primeru tesnih odločitev v zvezi z ofsajdom ali, kot že rečeno, s preходом žoge preko črt igrišča, saj lahko sodniku nudijo dodatno informacijo.

Zelo je pomembno, da sta sodnik in njegov pomočnik v vizualnem kontaktu. To pomeni, da se vedno, ko je treba, »ujameta« s pogledom, kar je odvisno od obeh. Sodnik se mora postavljati tako, da poteka igra večinoma med njim in njegovim pomočnikom; pomočniku ne sme obračati hrbta. Po drugi strani naj pomočnik ne signalizira prekrškov (razen za izključitev in tistih v neposredni bližini ipd.) ali uporablja diskretnih znakov v hrbet sodnika. V takih primerih naj signalizira sodniku le takrat, ko misli, da ga bo ta opazil.

Položaj zastavice

Priporočljivo je, da drži pomočnik zastavico v roki, ki je bliže igrišču, in da zamenja roki, ko spremeni smer gibanja. V tem primeru sodnik zastavico vidi ves čas. Uvajanje te tehnike je priporočljivo predvsem za delo z novimi pomočniki sodnika. Čeprav ta tehnika ni obvezna za izkušene pomočnike, ki so navajeni drugačne tehnike, pa je kljub vsemu priporočljiva, če to ne vpliva na točnost njihovih odločitev. Kontrolorji sojenja bodo še naprej ocenjevali delovanje pomočnikov na osnovi pravilnosti odločitev. Pravilnost odločitev ostaja prva prioriteta pomočnika.

Glej tudi poglavje Znaki pomočnika sodnika na strani 69 Pravil nogometne igre 2006.

Postavljanje pomočnikov sodnika

Pomočnik mora biti med igro postavljen ob vzdolžni črti in v višini tiste od treh linij, ki je najbližje prečni črti na njegovi polovici igrišča. To so središčna črta, linija žoge in linija predzadnjega obrambnega igralca. To je pomembno zaradi pravilne ocene ofsajd položaja igralca. Sicer pa je pravilna postavitev pomočnika ob različnih nadaljevanjih igre, kot sledi:

Prosti udarci blizu kazenskega prostora

Pri prostih udarcih blizu kazenskega prostora se bo pomočnik sodnika postavil v višino predzadnjega obrambnega igralca (nadzoruje ofsajd), vendar bo hkrati pozoren na prehod žoge preko prečne črte v vratih. Sodnik bo nadzoroval žogo in živi zid.

Po ofsajdu

Po dosojenem prostem udarcu zaradi ofsajda se bo, ko je to mogoče, pomočnik postavil v višino mesta izvedbe prostega udarca. Nato bo nemudoma zavzel položaj za nadzor ofsajda, kar je njegova prioriteta.

Udarci od vrat in dolgi vratarjevi udarci

Ob udarcih od vrat in ko je vratar v posesti žoge znotraj kazenskega prostora, je priporočljivo, da pomočnik občasno preveri, ali je žoga pravilno nameščena in da vratar ne zapusti kazenskega prostora, preden žogo izpusti iz rok. To naj stori v primernih situacijah (npr. predzadnji obrambni igralec je blizu kazenskega prostora). Nadzor ofsajda v naslednji fazi igre pa je vendarle njegova poglavitna skrb.

Udarec iz kota

Ob izvedbi udarcev iz kota je priporočljivo, da se pomočnik postavi za kotno zastavico v podaljšku prečne črte.

Kazenski udarec

Če je kazenski udarec dosojen v rednem delu tekme, se pomočnik postavi na prečno črto, in sicer na njeno stičišče s črto kazenskega prostora.

Med udarci s kazenske točke, ki odločajo o zmagovalcu tekme, se en pomočnik postavi na prečo črto, in sicer na njeno stičišče s črto vratarjevega prostora, drugi pomočnik pa mora nadzorovati igralce v središčnem krogu. Sodnik mora določiti in se sporazumeti o vlogi pomočnika na prečni črti pri opazovanju predčasnega vratarjevega gibanja naprej s črte v vratih. Sodniki in pomočniki morajo biti pozorni na to, da se mora »neaktivni« vratar zadrževati na prečni črti, kjer se ta stika s črto kazenskega prostora.

Nasploh velja, naj pomočnik med igro ne vstopa na igrišče. To bo vendarle storil, če bi bil ogrožen sam ali sodnik, če ga pozove sodnik, če je njegova navzočnost na igrišču zaželena kot pomoč pri preprečitvi incidentov (npr. konfrontacija med igralci), ko pomaga zagotoviti razdaljo 9,15 m pri prostih udarcih v neposredni bližini itd.

Odsotnost pomočnika

V komentarju k pravilu 5 je omenjen postopek v primeru, ko na tekmi ni odrejenih sodnikov ali/in pomočnika sodnika. Sodnik, ki bo vodil tekmo, si lahko izmed navzočih kvalificiranih sodnikov sam izbere pomočnika. Če odrejeni sodnik ali pomočnik sodnika naknadno prispe in je njegovo funkcijo že prevzel kvalificirani sodnik, ga ne more več zamenjati.

Če sodnik meni, da ob igrišču ni na voljo primerne osebe za opravljanje funkcije njegovega pomočnika, lahko odloči, da bo tekmo vodil brez enega ali obeh pomočnikov.

Zaključek

Na splošno velja, da dobri sodniki niso nujno tudi dobri pomočniki. Študije tekmovalj na svetovnih prvenstvih so pokazale resne slabosti vrhunskih sodnikov, ko so opravljali nalogo pomočnikov. Zato je FIFA leta 1990 oblikovala posebno listo pomočnikov sodnika za mednarodne tekme.

PRAVILO 6 – POMOČNIKI SODNIKA

Temu je sledila tudi večina evropskih držav ter za nacionalna prvenstva vzpostavila ločene liste sodnikov in njihovih pomočnikov. Takšna specializacija je nedvomno zagotovila ustrežnejšo kakovost pomočnikov sodnika, kakovost, ki bolj ustreza veliki pomembnosti njihove funkcije v sodnem nogometu.

PRAVILO 7 – TRAJANJE IGRE

Od leta 1880 nogometna tekma traja 90 minut, razdeljena je v dva 45-minutna polčasa z obveznim odmorom med njima. Tako imajo igralci dovolj časa, da lahko prikažejo svoje posamično in ekipno znanje, vendar brez pretiranega izčrpanja. Odmor ne sme biti daljši od 15 minut. V skladu z odločbo NZS je čas trajanja odmora na tekmah v organizaciji pristojnih nogometnih zvez v Sloveniji 15 minut (čas od konca prvega polčasa do začetka drugega). Čas odmora se lahko spremeni le z dovoljenjem sodnika, npr. v ekstremnih podnebnih razmerah. Sodnik lahko v teh primerih podaljša ali skrajša čas odmora ali odloči, da ga sploh ne bo. Toda če posamezni igralec zahteva odmor, mu sodnik te pravice ne sme odreči.

Glede trajanja tekme so prav tako izjeme. Če to dovoljujejo tekmovalna pravila, se lahko spremeni trajanje vsakega polčasa, če se o tem obe ekipi in sodnik sporazumejo pred začetkom tekme. Enako velja za prijateljske tekme. Tudi prvenstvene tekme nogometašic, veteranov, igralcev, mlajših od 16 let, ali invalidov se igrajo s krajšim igralnim časom in odmorom, če to predvidevajo tekmovalna pravila. Odločbe NZS predpisujejo postopke, če je na neodločeni tekmi potrebno dobiti zmagovalca (glej pravilo 10). Sodnik začne meriti igralni čas v trenutku, ko je žoga po pravilno izvedenem začetnem udarcu na začetku tekme v igri. Dejanski čas, ko je žoga v igri, se od tekme do tekme precej razlikuje. Analiza 52 tekem svetovnega prvenstva leta 2002 na Japonskem in v Koreji je pokazala, da je bila žoga v igri povprečno 64, največ 70 in najmanj 53 minut. Vsaka tekma ima svoje posebnosti: ena lahko poteka zelo mirno, medtem ko je na drugi veliko prekinitev. Na svetovnem prvenstvu leta 2002 je bilo prekinitev od 72 do 130!

Veliko let je bila splošna praksa, da sodniki niso nadoknadili časa, izgubljenega med običajnimi prekinitevami, kot so zamenjave in nudenje pomoči poškodovanim igralcem. Vendar so igralni tren-di v zadnjih letih oz. desetletjih pripeljali do nesprejemljive izgube igralnega časa. Preračunana taktika izgubljanja igralnega časa, pogostejše zamenjave in večja skrb za poškodovane igralce so prisilili International Board, FIFA in druge nogometne organizacije, da so do tega pravila zavzele drugačen, trši pristop. Sodniki so zato dobili stroga navodila, da morajo biti doslednejši pri nadoknadtvi igralnega časa.

Nadoknadtiv igralnega časa

Sodnik v skladu s pravilom 7 nadoknadi ves igralni čas, ki je bil izgubljen zaradi poškodb in zamenjav igralcev, zavlčevanja pa tudi zaradi drugih vzrokov, če je prišlo do neobičajne izgube igralnega časa, kot so disciplinsko ukrepanje, ob izvedbi različnih nadaljevanj igre, incidentov, neredov, zamenjave žoge, vremenskih razmer, višje sile itd. Praktično navodilo: sodnik naj nadoknadi vsaj ves igralni čas, ki je bil izgubljen zaradi prekinitev igre v trajanju pol minute ali več. Izgubljeni čas zaradi tovrstnih prekinitev igre sodnik preprosto sešteje in ga doda na koncu polčasa. Sodnik mora igralni čas nadoknadtiti le v tistem polčasu, v katerem je prišlo do izgube. Koliko časa bo nadoknadtal, pa je prepuščeno njegovi presoji, saj je pooblaščeni merilec časa. Skoraj pa ni sprejemljivo, da bi sodnik polčas končal točno po preteku predpisanega časa (oz. točno 45 minut po začetku), saj je le malo verjetno, da med igro ne bi bilo daljših prekinitev.

Koliko časa bo najmanj nadoknadtal v posameznem polčasu (ali podaljšku), sodnik tik pred iztekom polčasa ali podaljška sporoči četrtemu sodniku, kjer je ta navzoč (oz. drugi osebi, odgovorni za to). Informacija o minimalnem trajanju nadoknadnega časa se poda neposredno ob izteku polčasa ali podaljška s številom na tabli za menjave, ki pomeni najmanjše število minut nadoknadnega časa.

PRAVILO 7 – TRAJANJE IGRE

Pri navedbi časa, kdaj je prišlo do posameznega dogodka v nadoknadenem času, bo sodnik navedel:

- dogodek v nadoknadenem času 1. polčasa – npr. v drugi minuti nadoknadenega časa po 45-minutnem polčasu: 47 +;
- dogodek v nadoknadenem času 2. polčasa – npr. v drugi minuti nadoknadenega časa po izteku 90-minutnega igralnega časa: 92.

Podaljšanje igralnega časa

Sodnik pa nima izbire in mora podaljšati igro, da bi omogočil izvedbo dosojenega kazenskega udarca tik pred koncem prvega ali drugega polčasa. To določilo je bilo sprejeto leta 1892 po tekmi med moštvoma Stoke City in Aston Villa, kjer je bil v zadnji minuti dosojen kazenski udarec za Stoke City, vratar Aston Ville pa je udaril žogo daleč z igrišča in je preostali čas pred izvedbo udarca potekel, sodnik pa ni imel izbire in je moral tekmo končati. Stoke City je takrat izgubil z 1 : 0, pravila pa so nato dopolnili, da bi preprečili tovrstne primere, ki niso v duhu pravil igre. Sodnik mora torej podaljšati prvi oz. drugi polčas, vendar le za toliko, da se kazenski udarec pravilno izvede in je znan učinek udarca – zadetek oz. ni zadetka (vratar udarec ubrani, vratnica, udarec mimo vrat, žoga se ustavi, potem ko je bila v igri itd.). Če pride do katerekoli kombinacije udarca v vratnico, zemljo ali vratarja in žoga konča v vratih, je zadetek treba priznati. Takoj po znanem učinku izvedenega kazenskega udarca mora sodnik končati polčas oz. tekmo.

Pomotoma skrajšan ali podaljšan igralni čas

Če sodnik pomotoma skrajša čas trajanja prvega ali drugega polčasa in so, ko to ugotovi, igralci še na igrišču, jih pozove, da odigrajo preostanek potrebnega časa. (Če je sodnik ob prezgodnjem zaključku igro prekinil, jo nadaljuje s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi). Če so igralci po prezgodnjem koncu 1. polčasa že odšli v slačilnice, sodnik pred začetkom 2. polčasa odredi igranje preostalega časa iz 1. polčasa, nakar igralci zamenjajo strani in začnejo 2. polčas. Če sodnik prezgodaj konča 2. polčas, igralce pozove iz slačilnic, da odigrajo preostali igralni čas, če je to še mogoče (npr. če je večina igralcev še v ograjenem delu igrišča). V nasprotnem primeru o tem obvesti pristojen tekmovalni organ.

Če sodnik pomotoma podaljša trajanje posameznega polčasa, svojo napako in morebitne posledice (doseženi zadetek, disciplinske sankcije itd.) opiše v poročilu pristojnemu tekmovalnemu organu. Zaradi pomotoma podaljšane 1. polčasa sodnik ne sme ustrezno skrajšati 2. polčasa.

Da bi se izognili tovrstnim napakam pri merjenju časa, morata tudi pomočnika (in četrti sodnik) meriti igralni čas in morebitne daljše prekinitev!

Prekinjena tekma

Tekma, ki ni bila v celoti odigrana do konca, se mora ponovno igrati, razen če tekmovalni pravilnik določa, da se registrira z doseženim izidom ali eno od moštev razglasi za zmagovalca, pač odvisno od okoliščin oz. od razlogov za prekinitev tekme. V skladu z odločbo NZS bo tekma, prekinjena zaradi višje sile, ponovljena v celoti, razen če je bilo do trenutka prekinitve odigranega dve tretjini igralnega časa.

PRAVILO 8 – ZAČETEK IGRE

Procedura pred začetkom tekme lahko pomembno vpliva na izid. Ekipi sta v skladu z odločbo NZS dolžni pred začetkom tekme priti skupaj s sodniki na igrišče ter pozdraviti gledalce, sodnike in igralce nasprotne ekipe. Po pozdravu s kapetanoma sodnik običajno da gostujočemu kapetanu prednost izbora pri žrebu s kovancem. Kapetan, ki žreb dobi, lahko izbere, na katera vrata bo njegova ekipa napadala v prvem polčasu. Nasprotna ekipa izvede začetni udarec na začetku tekme. (Enak postopek se ponovi pred začetkom morebitnih podaljškov.)

Začetni udarec se izvaja na začetku posameznega polčasa, morebitnega podaljška in po vsakem doseženem zadetku (razen če je pred izvedbo začetnega udarca po zadetku igralni čas že potekel). Začetni udarec na začetku 2. polčasa izvaja ekipa, ki ni izvedla začetnega udarca na začetku tekme, začetne udarce po zadetkih pa ekipa, ki je zadetek prejela.

Izvedba začetnega udarca

Pri začetnem udarcu mora izvajalec po sodnikovem žvižgu brcniti žogo, ki miruje na središčni točki, na nasprotno polovico igrišča. Žoga je v igri takoj, ko je udarjena in se premakne naprej. Do izvedbe udarca se morajo vsi nasprotniki zadrževati na svoji polovici igrišča in izven središčnega kroga. Če bi bil začetni udarec izveden pred sodnikovim znakom ali če žoga ne bi bila udarjena na nasprotno polovico igrišča, ga je treba ponoviti. Če bi nasprotni igralci pred izvedbo stopili na nasprotno polovico igrišča ali v središčni krog, bi sodnik zahteval ponovitev udarca, če bi bila s tem motena normalna izvedba udarca ali bi to vplivalo na potek igre (sicer dovoli nadaljevanje igre). Kršitelje bo sodnik prvič opozoril, v ponovljenem primeru pa opomnil.

Iz začetnega udarca je mogoče neposredno doseči zadetek.

Izvajalec začetnega udarca ne sme ponovno igrati z žogo, dokler se je ne dotakne kak drug igralec. Če bi to storil, bo sodnik igro prekinil in dosodil indirektni prosti udarec za nasprotnika z mesta ponovnega dotika z žogo (t. i. dvojni dotik).

Če ekipa iz kakršnegakoli razloga ne bi želela izvesti začetnega udarca, bo sodnik opozoril kapetana, da bo tekmo prekinil, če njegova ekipa začetnega udarca tudi po odrejenem roku in po ponovnem znaku ne bo izvedla!

V primerih, ko na prijateljskih tekmah zaradi slavnostnih ali dobrotelčnih namenov t. i. častni začetni udarec izvede oseba, ki ni igralec, sodnik po izvedbi prekine igro z žvižgom, počaka, da ta oseba zapusti igrišče, in odredi izvajanje »pravega« začetnega udarca.

Sodniški met

Če sodnik igre ne prekine zaradi kršitev pravil s strani igralcev, ki so v igri, ali nedovoljenega vstopa rezervnega ali zamenjanega igralca na igrišče, pač pa zaradi kakšnega drugega dogodka, bo sodnik (če je potrebno, po odpravi vzroka za prekinitev) igro nadaljeval s sodniškim metom z mesta, kjer je bila žoga v trenutku prekinitve igre. Takšni primeri prekinitve igre so npr. zaradi vpliva rezervnega ali zamenjanega igralca izven igrišča, uradne osebe, tretje osebe, živali ali vremenskih razmer na igro, zaradi poškodbe igralca, nepravilne žoge ali igralnih naprav, napake sodnika, prekrška igralca nad nasprotnikom izven igrišča in še v nekaterih drugih primerih, ki niso predvideni s pravili igre.

PRAVILO 8 – ZAČETEK IGRE

Če je imel vpliv rezervnega ali zamenjanega igralca, uradne osebe, tretje osebe itd. na igro za posledico tudi neposredni vpliv na rezultat, je treba dogodek precizno opisati v poročilu pristojnemu tekmovalnemu organu.

V primeru nedovoljenega vpliva rezervnega ali zamenjanega igralca na igro ga sodnik prav tako ustrezno disciplinsko kaznuje, druge osebe pa v takem primeru odstrani iz ograjenega dela igrišča in dogodek prijavi ustreznemu disciplinskemu organu. *V skladu s spremembo pravil igre iz leta 2005 se nedovoljen vstop rezervnega igralca na igrišče kaznuje z indirektnim prostim udarcem!*

Kdaj govorimo o vplivu tretje osebe (tudi rezervnega igralca ali uradne osebe)? Vsakič, ko ta oseba bistveno vpliva na igralce (s svojo navzočnostjo ali dejanji). Glas ali zvok iz vrst gledalcev se šteje za vpliv tretje osebe, če je po mišljenju sodnika zmotil igralca (npr. če žogo prime z roko).

Kdaj bo sodnik prekinil igro zaradi poškodbe igralca? Samo takrat, če misli, da je igralec huje poškodovan, sicer ustrezno ukrepa šele ob prekinitvi igre! Izjema je le vratar, ki ima v ekipi specifično vlogo. Če je poškodovan, je treba igro prekiniti in dovoliti nudenje pomoči. Seveda pa je v vseh primerih potrebno upoštevati duh pravil igre in ne prekinjati igre, če je nasprotna ekipa v zelo obetavni akciji (razen v izjemno hudih primerih). Pač pa je ob poškodbi vratarja primerno igro prekiniti takoj, ko je žoga npr. izbita iz kazenskega prostora oz. ko nasprotna ekipa nima več možnosti za takojšnje doseganje zadetka!

Sodniški met se vedno izvaja z mesta, kjer je bila žoga v trenutku prekinitve igre. Izjema je le, če je bila žoga tedaj v vratarjevem prostoru. V tem primeru se sodniški met izvaja z daljše črte vratarjevega prostora, in to z mesta, ki je najbliže mestu žoge v trenutku prekinitve. Žoga je po izvedbi sodniškega meta v igri, ko se dotakne tal.

Sodniški met izvede sodnik tako, da drži žogo na dlani, v višini bokov, in jo preprosto spusti na zemljo. Sodnik naj žoge ne meče ob tla ali v zrak. Običajno sodnik izvede sodniški met v navzočnosti enega igralca iz vsake ekipe. Igralca morata stati toliko vsaksebi, da lahko žoga prosto pade na tla. Če bi se žoge kateri od igralcev dotaknil, preden bi padla na tla, bo sodnik igralca opozoril in ponovno izvedel sodniški met. Sodnik bo ponovil sodniški met tudi v primeru, če bi prišlo do kakšne kršitve pravil, preden bi bila žoga v igri, ali če bi žoga po izvedbi sodniškega meta prešla meje igrišča, preden bi se je dotaknil kateri od igralcev. Oddaljenost drugih igralcev v trenutku izvedbe sodniškega meta ni predpisana, oddaljeni pa morajo biti toliko, da ne motijo normalne izvedbe sodniškega meta. Če se nihče od igralcev ene ekipe na sodnikov poziv ne odzove k izvedbi sodniškega meta, bo sodnik spustil žogo tudi brez navzočnosti igralcev te ekipe.

Sodnik ob izvedbi sodniškega meta ne daje znaka s piščalko. Njegov žvižg v tem primeru pomeni prekinitve izvajanja oz. prekinitve igre (npr. ob različnih kršitvah ob izvedbi sodniškega meta).

PRAVILO 9 – ŽOGA V IGRI IN IZVEN IGRE

Kdaj je žoga v igri?

Zakaj je zelo pomembno vedeti, kdaj je žoga v igri oz. kdaj izven nje? Zato, ker je dejstvo, da je bila žoga v trenutku kršitve pravil v igri, osnovni pogoj, da lahko sodnik dosodi tehnično kazen – tj. direktni oz. indirektni udarec. Če žoga tedaj ne bi bila v igri, lahko sodnik kršitev kaznuje le disciplinsko, igro pa nadaljuje v skladu z vzrokom prekinitev.

Žoga je v igri od pravilno izvedenega začetnega udarca na začetku tekme oz. nadaljevanja igre in vse dokler sodnik igre ne prekine ali dokler žoga ne zapusti igrišča. Žoga mora igrišče zapustiti v celoti, da bi bila izven igre. V igri ostane tudi, če na igrišču zadene sodnika ali njegovega pomočnika, vratnico ali kotno zastavico in druge na igrišču. Zaradi tega se mora sodniška trojka izogibati nepotrebnim kontaktom z žogo, ko je ta v igri, saj bi se lahko žoga od njih odbila tako, da bi ena ekipa zaradi tega pridobila prednost. Sodnik v takem primeru igre ne sme prekiniti, pač pa jo pusti teči. Tako bo priznal zadetek, četudi bi se žoga v vrata odbila od njega.

Kadarkoli se pojavijo dvomi, ali je žoga še v igri ali je že izven nje, kakor tudi v primerih domnevnih kršitev pravil, je najboljši nasvet igralcem »igraj do žvižga!«. Žoga je namreč v igri vse do tedaj, dokler sodnik ne prekine igre. Če bi igralec, misleč, da bo sodnik igro prekinil, a tega ne stori (pusti prednost ali oceni, da kršitve pravil ni bilo), prijel žogo z roko, bo sodnik igro prekinil in dosodil direktni prosti udarec za nasprotnika, igralca pa prvič ustno opozoril. Da bi se izognili podobnim situacijam, naj sodnik, če upošteva prednost, o tem z glasom in znakom z rokami obvesti igralce.

Žoga ostane v igri tudi v primeru žvižga gledalca. Če bi se igralci zaradi tega ustavili, naj jih sodnik z glasom pozove, da igrajo naprej. Če pa bi v tem primeru kateri od igralcev prijel žogo z roko, misleč, da je sodnik igro prekinil, ali v primeru, da bi si zaradi tega po mišljenju sodnika ena ekipa pridobila prednost, bo sodnik zaradi vpliva tretje osebe igro nadaljeval s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi.

Sodnik lahko igro prekine z žvižgom pa tudi z glasom, npr. z vzklikom »stoj!«, kar bi storil v primeru, če bi mu odpovedala piščalka.

Sodnikov žvižg med igro vedno pomeni njeno prekinitev. Če bi zapiskal pomotoma, naj sodnik igro nadaljuje s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi!

Žoga v igri po nadaljevanjih igre

Kdaj pa je žoga, ki je izven igre, po različnih nadaljevanjih znova v igri?

Ob izvedbi prostih udarcev je žoga ponovno v igri, ko je udarjena z ного. Izjema so prosti udarci za obrambno stran iz lastnega kazenskega prostora – žoga je v igri tedaj, ko je udarjena z ного in zapusti kazenski prostor v igrišče.

Pri udarcih od vrat je žoga v igri, ko zapusti kazenski prostor v igrišče; pri kazenskih udarcih, ko je udarjena z ного naprej; pri začetnih udarcih, ko je udarjena z ного in se premakne naprej; pri udarcih iz kota, ko je udarjena z ного; pri vmetavanju, ko zapusti izvajalčeve roke in se dotakne vzdolžne oz. navidezne vzdolžne črte na zemlji ali v zraku; pri sodniškem metu pa, ko se dotakne tal.

Nepravilna izvedba nadaljevanj igre

Vsa nadaljevanja igre morajo biti pravilno izvedena. Če žoga ob izvedbi, a preden je v igri, zapusti igrišče, se je dotakne kak igralec ali tedaj pride do kršitve pravil (npr. udarjanje nasprotnika

PRAVILO 9 – ŽOGA V IGRI IN IZVEN IGRE

– razen pri upoštevanju očitne prednosti nekrivi ekipi), mora sodnik izvedbo nadaljevanja igre po morebitnem disciplinskem ukrepanju ponoviti. Enako bi ukrepal, če bi prišlo do hujše kršitve pravil že pred izvedbo nadaljevanja igre (če je mogoče, naj v takih primerih sodnik ustavi izvajanje nadaljevanja igre). Sodnik mora ponoviti izvedbo tudi, če je bila nepravilna – npr. namesto z nogo z roko, nepravilna smer udarca (pri začetnem udarcu) itd. V primeru nepravilnega vmetavanja sodnik dosodi vmetavanje za nasprotno ekipo (v zgornjih primerih ni mogoče upoštevati prednosti)! V primeru nepravilne izvedbe kazenskega udarca sodnik dosodi indirektni udarec za nasprotno ekipo s kazenske točke. V zvezi s predčasnim vstopom igralcev v določen prostor ali s predčasnim približanjem žoge na manjšo razdaljo od predpisane bo sodnik uporabil določila posameznih pravil, v teh primerih prednost upošteva (npr. prezgodnji vstop obrambnega igralca v kazenski prostor ob izvedbi kazenskega udarca in je zadetek dosežen, hitra izvedba prostega udarca itd.).

Žvižg za nadaljevanje igre

Treba je tudi vedeti, kdaj je sodnikov žvižg za nadaljevanje igre po prekinitvi obvezen: ob izvedbi začetnega udarca za začetek polčasa ali podaljška, kazenskega udarca, po daljši prekinitvi igre in ob izvedbi prostega udarca po oddaljevanju nasprotnikov na predpisano oddaljenost. Če bi se v teh primerih igra nadaljevala pred sodnikovim znakom, mora sodnik v vsakem primeru zahtevati ponovitev izvedbe!

PRAVILO 10 – DOSEGANJE ZADETKA

Poglavitni cilj nogometne igre je na dovoljen način spraviti žogo v nasprotnikova vrata. Običajno se zadetek dosega z nogo ali glavo, vendar napadalec lahko uporabi katerikoli del telesa, razen roke oz. dlani, če bi bila njuna uporaba namerna. Vratar sme tudi vreči žogo iz svojega kazenskega prostora v nasprotnikova vrata, čeprav so takšni primeri izjemno redki.

Da bi bil zadetek dosežen, mora žoga preiti prečno črto v vratih s celim premerom, tako da se prečne črte oz. navidezne prečne črte po zraku ne dotika več. Če cela žoga preide prečno črto v vratih, a zavije ali se odbije nazaj v igrišču, je zadetek dosežen. Vendar pa so takšni primeri ob hitro premikajoči se žogi zelo težavni za presojo, zato je morata biti sodnik in njegov pomočnik odlično postavljena. Znan je polemični primer priznanega zadetka reprezentance Anglije proti Nemčiji na finalni tekmi svetovnega prvenstva leta 1966 v Angliji. Udarac Geoffreya Hursta je zadel prečko, se odbil ob tla in v polje. Angleški igralci so zahtevali zadetek, Nemci pa so trdili, da žoga ni prešla prečne črte. Milijoni gledalcev so čakali na odločitev švicarskega sodnika, ki se je posvetoval s svojim ruskim pomočnikom. Ta je pokazal na center, čeprav ni bil idealno postavljen. Fotografije in posnetki niso nikoli zadovoljivo in popolnoma potrdili pravilnosti sodnikove odločitve, zgodovina pa je zabeležila, da je bil ta zadetek odločilen prispevek k zmagi Anglije s 4:2, da je postala svetovni prvak.

Leta 2005 je IB dovolil FIFA poskus s posebno tehnologijo, ki vključuje žoge s čipi. Ta naj bi nedvoumno potrdila, kdaj je žoga prešla prečno črto v vratih. Kaj bo prinesel ta poskus, bo pokazala prihodnost, v vsakem primeru pa bi bila takšna tehnologija predraga za splošno uporabo v nogometu. V poštev bi lahko prišla le za največja tekmovanja.

Znani so tudi primeri, ko se je žoga od sodnika odbila v vrata. Tak zadetek velja, ker je sodnik nevtralni dejavnik, zato se mora postavljati tako, da ne pride v položaj, kjer bi lahko odločilno prispeval k (ne)doseganju zadetka.

Zunanji dejavnik

Sodnik zadetka ne sme priznati niti v primeru, če bi kakšen zunanji dejavnik (npr. rezervni igralec, uradna oseba, gledalec, fotoreporter, pobiralec žog, žival, predmet, ki ga vrže tretja oseba itd.) neposredno pred doseganjem zadetka vplival na igro. Vpliv na igro je mogoč z dotikom z žogo ali z bistvenim vplivom na katerega od igralcev braneče se ekipe (ki bi bil zaradi tega oviran pri posredovanju). V takem primeru mora sodnik igro prekiniti in jo po odstranitvi zunanjega dejavnika nadaljevati s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi, ob upoštevanju izjeme glede mesta izvedbe v vratarjevem prostoru. Sodnik zadetka ne more priznati niti, če se je zunanji dejavnik žoge na poti v vrata dotaknil, pa čeprav bi žoga nato končala v vratih. Vpliv na igro je bil v tem primeru, kot rečeno, v trenutku dotika z žogo.

V primeru nedovoljenega vstopa rezervnega igralca bo v skladu s spremembo pravil leta 2005 sodnik dosodil indirektni prosti udarec z mesta žoge ob prekinitvi, lahko pa tudi upošteva očitno prednost za nasprotno ekipo. To pomeni, da bi v takem primeru lahko priznal zadetek nasprotni ekipi.

Kršitve pred doseganjem zadetka

Da bi bil zadetek pravilno dosežen, igralec napadajoče strani neposredno pred doseganjem zadetka ne sme kršiti pravil igre (prekršek, ofsajd itd.). Če bi takrat namerno igral z roko oz. namerno dosegel zadetek z roko v poskusu prevarati sodnika, ga je ta dolžan kaznovati tako s tehnično

PRAVILO 10 – DOSEGANJE ZADETKA

kaznijo kot tudi z opominom. Če bi igralec braneče se ekipe namerno igral z roko neposredno pred doseganjem zadetka, bo sodnik zadenek priznal, če igre pred tem še ni prekinil. Proti igralcu pa bo disciplinsko ukrepal v skladu z določili pravila 12.

Zadenek mora biti dosežen tudi s pravilno žogo in v pravilen okvir vrat. Če ni bil (npr. če je bil dosežen s spuščeno žogo ali v vrata s polomljeno vratnico oz. prečko), mora sodnik igro prekiniti in jo po odpravi pomanjkljivosti nadaljevati s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinutvi.

Zadenek neposredno iz indirektnega udarca, vmetavanja ali prostega udarca, udarjenega v lastna vrata, ne velja, če se žoge pred tem ne dotakne še kateri od igralcev. V teh primerih sodnik dosodi udarec od vrat oz. udarec iz kota (odvisno od tega, ali je udarec izvedel igralec v lastna ali v nasprotnikova vrata). Zadenek pa je mogoče doseči neposredno iz začetnega udarca, udarca od vrat ali iz kota.

Vloga pomočnika sodnika

Napake sodnika v zvezi s priznavanjem zadetka so med najtežjimi v nogometni igri. Zaradi tega mora biti sodnik ob doseganju zadetka v takem položaju, da ima dogajanje, povezano s tem, povsem pod nadzorom. V sodelovanju s pomočnikom mora zagotoviti, da ima vsaj eden od njiju nadzor nad morebitnim prehodom žoge preko prečne črte v vratih. Odločitev o priznavanju zadetka vedno sprejema le glavni sodnik. Vendar je lahko njegovo dobro sodelovanje s pomočnikom zelo pomembno. Pred priznavanjem zadetka naj sodnik vedno pogleda proti pomočniku. Če je bil po njegovem mnenju zadenek pravilno dosežen, se bo pomočnik hitro napotil ob vzdolžni črti proti sredini igrišča. V nasprotnem primeru pa bo signaliziral z zastavico, če je napadajoča ekipa neposredno pred doseganjem zadetka očitno kršila pravila, a sodnik tega zaradi njegovega položaja po oceni pomočnika ni mogel opaziti. V primeru ofsajda neposredno pred doseganjem zadetka mora seveda pomočnik sodniku tovrstno kršitev vedno signalizirati z zastavico. Če sodnik ob doseženem zadetku znaka svojega pomočnika za ofsajd, prehod žoge preko črt ali očiten prekršek ni videl, mora pomočnik vztrajati z zastavico, dokler ga sodnik ne opazi. V nekaterih primerih, ko pomočnik upravičeno dvomi o pravilnosti doseženega zadetka, bo ostal na mestu. To bo znak sodniku, naj se z njim posvetuje in nato sprejme odločitev. Pomočnik naj se ne spušča v presojo dvomljivih prekrškov, pač pa naj se odzove le na očitne kršitve pravil, ki jih glavni sodnik ni mogel opaziti in bi jih sicer sankcioniral. Pomočnik mora z zastavico odločno signalizirati tudi morebiten prehod žoge preko prečne črte v vratih, če se je žoga nato odbila v polje, ali morebiten prehod preko prečne črte izven vrat neposredno pred doseganjem zadetka.

»**Postopki za določitev zmagovalca tekme**« in odločbe NZS k pravilu 10 predpisujejo postopke, ko je potrebno dobiti zmagovalca na neodločeni tekmi ali po dveh tekmah, igranih po izločilnem sistemu in sta ekipi dosegli enako število zadenkov.

Eden izmed postopkov je izvajanje udarcev s kazenske točke. Nekaj dodatnih pojasnil v zvezi z izvajanjem udarcev s kazenske točke:

- Za izbiro igralcev, ki bodo izvajali udarce, je odgovorna posamezna ekipa. Sodniku ni potrebno predložiti spiska z imeni izvajalcev.

- Udarce s kazenske točke lahko izvajajo le igralci, ki so bili na igrišču ob izteku normalnega igralnega časa oz. podaljškovi in so imeli tedaj pravico igrati (vključno z igralci, ki so bili tedaj začasno izven igrišča).
- Izjemoma lahko rezervni igralec, če njegova ekipa še ni izvršila vseh dovoljenih zamenjav, zamenja vratarja, ki se je poškodoval med izvajanjem udarcev s kazenske točke.
- Poškodovan igralec se lahko opraviči izvajanja udarcev, vendar ga ne more zamenjati drug igralec, ki ob koncu normalnega igralnega časa oz. podaljškovi ni igral oz. ni imel pravice igrati.
- Če ob koncu normalnega igralnega časa oz. podaljškovi nekateri igralci, ki so bili na igrišču oz. imeli pravico igrati, zapustijo igrišče in se ne vrnejo, da bi izvajali udarce s kazenske točke, se ti udarci ne bodo izvedli, sodnik pa bo dogodek prijavil ustreznim organom.
- Pred začetkom izvajanja udarcev s kazenske točke sodnik zagotovi, da imata obe ekipi v središčnem krogu enako število igralcev za izvedbo udarcev. To določilo ne velja v primerih, ko je igralec poškodovan ali izključen med izvedbo teh udarcev.
- Sodnik lahko med izvajanjem udarcev s kazenske točke opomni ali izključi igralca.
- Če se po končanih podaljških udarci s kazenske točke ne morejo zaključiti zaradi vremenskih razmer ali višje sile (npr. ugasnejo reflektorji), bo sodnik počakal razumen čas in pri tem upošteval zanesljive informacije. Če se normalni pogoji ne morejo zagotoviti, bo sodnik določil izid z žrebom.
- Če postane žoga nepravilna ob izvedbi udarca s kazenske točke, se udarec ponovi. Če bi se to zgodilo po udarcu v vratnico ali prečko, ne da bi žoga prešla prečno črto v vratih, se udarec ne ponovi. Če v takem primeru žoga preide prečno črto v vratih, se dosodi zadetek.
- Med izvedbo udarcev s kazenske točke veljajo ustrezna določila Pravil in Odločbe IB (število igralcev, izvedba kazenskega udarca, disciplinsko ukrepanje itd.)

PRAVILO 11 – OFSAJD

Razlogov za obstoj pravila ofsajda je dovolj: zajema »fair-play«, disciplino, taktične novosti, znanje in užitek. Igralci lahko izboljšajo svoj in ekipni učinek, če vedo, kako se ofsajdu izogniti. Če razumemo osnovne elemente, potem ni težko slediti, kako se to pravilo izvaja v praksi. Kljub temu pa je ofsajd najmanj razumljeno in najbolj polemično pravilo v nogometu, kar je posledica dejstva, da udeleženci nogometne tekme preslabo poznajo duh tega pravila in ker je težavno za presojo.

Povprečno število ofsajdov na svetovnem prvenstvu leta 2002 je bilo nekaj čez osem. Njihovo število pa precej niha od tekme do tekme, od nič (Italija : Poljska, SP 1982) do 22 (Anglija : Kuvajt, SP 1982). Povprečno število ofsajdov na mednarodnih tekmah je okoli osem.

Zakaj je ofsajd v nogometu potreben? Je taktično pravilo, ki se nanaša na položaj igralcev, ko je žoga v igri. Njegov namen je jasen iz kratkega pogleda na njegove začetke in razvoj. Ofsajd je povezan z igro »harpastum«, obliko navidezne bitke, ki so jo igrali rimski vojaki pred skoraj 2000 leti kot del vojaškega treninga. Enaki sili sta bili zbrani na za igro omejenem prostoru. Cilj je bil osvojiti nasprotnikovo trdnjavo z gibanjem žoge v velikosti človeške glave na in za nasprotnikovo osnovno linijo. Na ta način so se vojaki učili, kako delovati kot celota in tako predreti nasprotnikovo obrambo z uporabo telesne moči in inteligence, z uporabo taktike, ki je nasprotnika pripeljala izven manevrskega položaja. Igro so kasneje po umiku rimskih garnizij prevzeli Britanci. Ostala je »vojaški cilj«, vendar se je igrala med vasmí in mesti. Okoli 16. stoletja so jo prevzele šole, vendar so, da bi vzdrževale red in disciplino, določile pravila obnašanja, ki so igro usmerjala. Splošna značilnost teh iger v zgodnjih šolah je bil poudarek na združeni moči in igri ekipe, kjer so se igralci kot enota gibali za žogo proti določenemu cilju. Za vsakega igralca, ki so ga ujeli pred žogo, se je štel, da je »izven igre«, »izven ekipe« (out-of-play, off-the-side, off-side). V vojaškem jeziku je bil izven bitke, izven enote oz. udarne sile. V športnem kontekstu je bilo biti v ofsajdu nepošteno, nepravilno, kot je bilo tudi opredeljeno v prvih pravilih šolskih iger v 19. stoletju:

- noben igralec ne sme biti v položaju med žogo in nasprotnikovim golom (Cambridge Rules, 1856);
- igralec je »izven igre« takoj, ko je pred žogo in se mora čim prej vrniti za njo (Uppingham, 1860);
- šteje se, da je igralec pred linijo, če so pred njim le trije (ali manj) nasprotniki. V tem primeru ne sme udariti žoge (Eton College, 1862).

Podrobnosti zgodnjih pravil ofsajda se nanašajo na isto točko – igralec v nedovoljenem položaju nima pravice vplivati na igro ali nasprotnika. Ta omejitev je vplivala na obrambne taktike z gibanjem naprej, da bi pustile nasprotnika v »ofsajd pasti«. Takšne taktike so bile sprejete kot legitimne strategije. Napadalci morajo biti pozorni, da ne bi bili ujeti za nasprotnikovimi linijami. Da bi podkrepili dejstvo, da je ofsajd nepoštena igra, se spomnimo lastnih izkušenj kot otroci, ko smo najbolj prezirali igralca, ki se je postavil najbliže vratom in je čakal, da bi dosegel zadetek, pri čemer je pokazal le malo želje pomagati soigralcem. Pri 6–7 letih nismo razumeli pravila ofsajda, vendar so nam naša notranja občutja govorila, da to ni pošten način igranja tekme.

Drugi športi, ragbi, hokej, rokomet, košarka, celo vaterpolo, vsebujejo pravilo ofsajda na enakih načelih, da se mora napadalno gibanje razvijati kot združena moč ekipe, ne pa temeljiti na posameznikovi preračunljivosti. Pravilo zahteva nenehno budnost in inteligenco napadalcev in obrambnih igralcev ter veliko prispeva k atraktivnosti in zanimivosti tekme.

Presoja ofsajda

Vsaka presoja o ofsajdu obsega dva osnovna elementa:

1. dejstvo: dejanski položaj igralca v trenutku, ko je z žogo igral (ali se je dotaknil) njegov soigralec, in
2. mišljenje oz. presojo sodnika, ali je igralec vključen v aktivno igro tako, da vpliva na igro, nasprotnika ali si s svojim položajem pridobi prednost.

Pri tem ne smemo pozabiti na izjeme: ne glede na položaj in aktivnost igralec ne more biti v ofsajdu neposredno (v prvi fazi) po udarcu od vrat, iz kota in po vmetavanju. To velja le do prvega naslednjega dotika kateregakoli igralca z žogo; od tedaj se ofsajd pač presoja, kot je opisano v nadaljevanju.

Ofsajd položaj

Če je igralec v trenutku, ko z žogo igra njegov soigralec, na nasprotnikovi polovici igrišča, pred žogo in pred nasprotnikovim predzadnjim igralcem, je v ofsajd položaju. To je dejstvo. Pri presoji ofsajd položaja naj opozorim na naslednje: odločba IB iz leta 2005 pojasnjuje, da je igralec bližje nasprotnikovi prečni črti, če je del glave, telesa ali nog bližje nasprotnikovi prečni črti od žoge in predzadnjega obrambnega igralca. Roke v to definicijo niso zajete. Ker pa pomočnik ne sme dvigniti zastavice, če ni popolnoma prepričan o ofsajdu igralca (če dvomi, da prednost napadalcu), to v praksi pomeni, da mora pomočnik v trenutku podaje videti napadalca jasno in nedvoumno pred nasprotnikom oz. žogo; le del telesa, glave ali nog v praksi verjetno večinoma za pomočnika ne more biti dovolj nedvoumen za odločitev, da dvigne zastavico!

Igralec, ki vsaj z eno nogo stoji na svoji polovici igrišča ali na središčni črti, prav tako ne more biti v ofsajdu!

Odkod v zvezi z ofsajdom toliko polemik? Osnovni problem je v timingu (sinhroniziranje ali časovna usklajenost sodnikove reakcije) in razlikah v presoji igralčeve aktivnosti.

Presoja ofsajd situacij zahteva intenzivno zbranost sodnika in njegovih pomočnikov, predvsem zato, ker se položaj igralcev hitro spreminja in se začne v trenutku, ko je žoga udarjena. Položaj igralcev se lahko spremeni v času, ki ga žoga potrebuje, da pride na drugo območje igre. Povsem pravilna odločitev o ofsajdu se lahko zazdi nepravilna, če z ofsajdom kaznovani igralec ne prejme žoge v ofsajd položaju ali če jo celo prejme na svoji polovici igrišča. In obrnjeno, lahko se zdi, da je igralec v ofsajdu, če se iz dovoljenega položaja hitro giblje naprej, potem ko je soigralec udaril žogo in jo dobi krepko za hrbtom predzadnjega obrambnega igralca – pa vendar je bila njegova akcija pravilna in sodnik ofsajda ne bo dosodil. Ponovimo: ofsajd položaj se presoja izključno v trenutku, ko je žoga udarjena, in ne kasneje ali šele takrat, ko igralec žogo prejme!

Vključenost v aktivno igro

Da sodnik zaradi ofsajd položaja igralca ne bi tudi dosodil ofsajda, se mora ta igralec bodisi vrniti za žogo, bodisi se jasno vzdržati igre ali vpliva na v tej fazi igre udeležene nasprotnike. Kajti sodnik si mora izoblikovati mnenje in presoditi, ali igralec v trenutku soigralčeve podaje vpliva na igro oz. nasprotnike ali pa si s svojim položajem pridobi prednost.

Sodnik in njegov pomočnik si morata v spominu »zamrzniti« sliko dejanskega položaja napadalcev in obrambnih igralcev. Igralci in gledalci zaradi naravne težnje spremljati gibanje žoge to redko

PRAVILO 11 – OFSAJD

upoštevajo. Sodnik igre vedno ne prekine takoj, kajti če je žoga udarjena daleč naprej, potrebuje čas za presojo aktivnosti igralca, ali bo, ko žoga prispe, dovolj blizu, da bi lahko vplival na naslednjo fazo igre. Okoliščine so redko črno-bele. Igralec, ki je v ofsajd položaju blizu leve vzdolžne črte, ne bo v ofsajdu, če bo žoga odigrana proti njegovemu soigralcu blizu desne vzdolžne črte. Je preprosto predaleč, da bi vplival na igro. V podobnem primeru, ko je prvi igralec bližje desni strani igrišča, mora sodnik pred odločitvijo oceniti igralčevo delovanje in namere. Razmisliti mora tudi o moči udarca, saj bi težko govorili o vplivu igralca, proti kateremu je žoga udarjena tako šibko, da je očitno, da ni namenjena njemu in da do njega sploh ne more priti. Nasprotno pa lahko igralec, ki mu je bila žoga očitno namenjena, vpliva na nasprotnike, ki bi ocenili, da bo z žogo igral, četudi bi zatem nakazal, da v akciji ne želi sodelovati.

V primerih, če se žoga odbije od obrambnih igralcev ali vratarja, je treba za presojo aktivnosti ponavadi počakati še nekoliko dlje in oceniti, ali si bo napadalec z ofsajd položajem pridobil prednost.

Da bi igralec v ofsajd položaju sploh lahko bil tudi v ofsajdu, se mora nahajati v tej fazi igre na takem mestu, na katerem bi se po sodnikovi presoji lahko vključil v aktivno igro (tj. da bi kakorkoli vplival na igro, na nasprotnika ali si z ofsajd položajem v tej fazi igre pridobil prednost). To je običajno del igrišča, na katerem poteka posamezna faza igre – tj. del akcije – oz. na katerega ali v bližino katerega je žoga udarjena ali odbita.

Če igralec v ofsajd položaju v trenutku podaje do drugega njegovega soigralca ni vključen v aktivno igro, a mu nato v nadaljevanju akcije soigralec poda žogo, ko ni več v ofsajd položaju, sodnik dovoli nadaljevanje igre. Ko je bil v ofsajd položaju, ni bil vključen v aktivno igro, ko pa mu je žoga podana, ni več v ofsajd položaju!

Sodnik bo torej zaradi igralca v ofsajd položaju dosodil ofsajd le, če bo ta resnično tudi vključen v aktivno igro, torej če bo aktivno sodeloval v akciji. V aktivno igro se lahko igralec vključi na različne načine:

- Če vpliva na igro: igra ali se dotakne žoge.
- Če vpliva na nasprotnika: preprečuje mu igrati ali biti zmožen igrati z žogo tako, da očitno onemogoča nasprotnikovo vidno polje ali gibanje ali če napravi kretljivo ali gib, ki po mišljenju sodnika prevara ali zmoti nasprotnika; npr. vratarju zastre pogled na žogo, branilcu zapre pot do posredovanja, branilec je neodločen, koga pokrivati, branilec zaradi pokrivanja tega igralca ni v pravem položaju itd. (glej tudi navodila UEFA v nadaljevanju).
- Če si s svojim položajem pridobiva prednost: igra z žogo, ki se odbije od vratnice, prečke ali nasprotnika.

Če bi bil torej igralec v trenutku, ko je soigralec igral z žogo, v ofsajd položaju in bi nato igral z žogo, ki bi se do njega odbila od nasprotnega igralca, vratnice, prečke, zastavice ali sodnika, ne da bi pred tem še kak drug igralec igral z žogo, bo sodnik dosodil ofsajd. To, da je žoga zadela nasprotnega igralca, igralno napravo ali nevtralno osebo (sodnika), ne spremeni dejstva, da je igralec v ofsajd položaju prejel žogo po tistem, ko je zadnji z njo igral soigralec!

Prej smo omenili, da se ofsajd presoja v trenutku, ko soigralec igra z žogo (ali se je le dotakne). To nasploh pomeni, da igralec ne more biti v ofsajdu, če je z žogo zadnji igral nasprotnik. To velja vedno v primerih, ko je igralec braneče se strani z žogo tudi zavestno igral in jo udaril do naspro-

tnega igralca v ofsajd položaju, ne pa tudi v primerih, ko ga je žoga le zadela ali pa se od njega v obrambnem posredovanju odbila do nasprotnega igralca, ki je bil v trenutku, ko je z žogo zadnjič igral njegov soigralec, v ofsajd položaju.

Zapustitev igrišča zaradi pravila ofsajda

Igralec v ofsajd položaju se lahko ofsajdu izogne med drugim tako, da zapusti igrišče, preden bi bil lahko vključen v aktivno igro.

Če bi se igralec v trenutku soigralčeve podaje po naključju znašel izven igrišča (če bi ostal na igrišču, pa bi bil v ofsajd položaju) in bi takoj zatem igral z žogo ali drugače vplival na igro, bo sodnik dosodil ofsajd, saj se v takšnem primeru šteje, da je igralec še vedno v igri oz. na igrišču. Igra se bo nadaljevala z indirektnim udarcem z vzdolžne oz. prečne črte.

Enako bo sodnik ukrepal, če bi igralec zapustil igrišče, da bi se izognil ofsajdu, a bi nato igral z žogo, ki mu jo je podal soigralec, ali bi se drugače neposredno po vstopu aktivno vključil v igro. Igralec mora namreč v takšnem primeru izven igrišča počakati vsaj toliko časa, da se konča določena faza igre. Na igrišče se lahko vrne takoj, ko se neposredno zatem ne vključi v aktivno igro; torej ko takoj po vstopu ne vpliva na igro, nasprotnika ali si ne pridobi prednosti.

Igralec se lahko ofsajdu izogne tudi tako, da se napoti stran od akcije, proti sredini igrišča, mirno stoji ali jasno pokaže, da v akciji ne želi sodelovati in ne vpliva na igro ali na nasprotnika. V tem primeru ni vključen v aktivno igro in ne more biti v ofsajdu!

Napadalca, ki bi se znašel čez prečno črto, a bi nato motil nasprotnika, bo sodnik opomnil zaradi nešportnega obnašanja. Morebitnega zadetka ne bi priznal, igro pa nadaljeval s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi (kršitev izven igrišča).

Če igrišče zapusti igralec braneče se strani z namenom, da bi napadalca pripeljal v ofsajd položaj, bo sodnik takšno potezo štel za nešportno obnašanje in bo tega igralca ob prvi naslednji prekinitvi igre opomnil. Sodnik napadalca torej ne sme kaznovati zaradi položaja, v katerega ga je na nepošten način pripeljal nasprotnik.

Četudi bi se igralec braneče se ekipe med akcijo ali nehote znašel izven igrišča, bo sodnik štel, kot da je na igrišču oz. v igri. Le če bi sodnik ocenil, da je igralec odšel ali ostal izven igrišča zaradi poškodbe, ne bo več štel, kot da je ta igralec v igri, in ga tudi pri morebitni presoji ofsajd položaja ne bo več upošteval. Za igralca braneče se ekipe velja, da je v igri tudi, če leži poškodovan na igrišču, vse dokler sodnik igre ne prekine. Tega igralca mora sodnik upoštevati pri presoji ofsajda.

Prednost pri ofsajdu

Sodniku zaradi ofsajda igre ni treba vedno prekiniti, saj lahko upošteva prednost. Glede na to, da je v vseh teh primerih prednost omogočena braneči se strani, pa je potrebno biti pri tem izredno pazljiv. Sodnik naj v primeru ofsajda pusti prednost le v povsem čistih situacijah (če npr. neoviran vratar ali branilec prejme žogo), ne pa tudi takrat, ko igralca braneče se ekipe napadajo nasprotniki. V takem primeru je vedno najboljša prednost za igralca braneče se ekipe prekinitve igre. Kljub spremembam pravila prednosti se mora sodnik zavedati, da lahko prvotno kršitev kaznuje le še kratek čas po dovoljeni prednosti (okoli 2–3 sekunde), kasneje pa tega ne bi mogel več storiti in bi moral dopustiti igro, četudi bi igralec braneče se ekipe zaradi nepremišljeno dovoljene »prednosti« prišel v neugoden položaj.

Kazen za ofsajd

Ofsajd se kaznuje z indirektnim prostim udarcem z mesta, kjer je bil igralec v ofsajdu v trenutku, ko je z žogo igral ali se je dotaknil njegov soigralec. Ofsajd ni kršitev po pravilu 12 in se ne more disciplinsko kaznovati.

Signaliziranje in postavljanje pomočnika sodnika

Posebej je treba poudariti, naj pomočnik sodniku signalizira ofsajd igralca le:

- če je povsem prepričan, da je igralec v ofsajd položaju, in
- če je povsem prepričan, da je igralec v ofsajd položaju vključen v aktivno igro.

Če pomočnik ni popolnoma prepričan, ali je igralec v ofsajdu, ne sme dvigniti zastavice, pač pa da v takih primerih prednost napadajoči strani. To je izrecno navodilo UEFA pomočnikom sodnika!

Za presojo ofsajd položaja so pomembne tri linije: središčna črta, linija žoge in linija predzadnjega obrambnega igralca. Da bi bil igralec lahko v ofsajd položaju, mora biti v trenutku oddaje žoge bližje nasprotnikovi prečni črti od prav vseh treh linij! Da bi to lahko točno ugotovil, mora biti pomočnik sodnika ves čas igre ob vzdolžni črti v višini tiste od teh treh linij, ki je v posamezni fazi igre najbližje prečni črti. Če so vsi igralci, razen vratarja, na nasprotnikovi polovici igrišča, bo v višini središčne črte. Med igro na »njegovi« polovici igrišča bo običajno v višini predzadnjega obrambnega igralca, razen v trenutkih, ko je žoga še bližje prečni črti – takrat bo v liniji žoge. Če je napadalec v trenutku podaje v višini predzadnjega obrambnega igralca ali v višini žoge, ni v ofsajd položaju!

Pri tem je treba ponovno poudariti naslednje: pomočnik sodnika mora v mislih »zamrzniti« sliko situacije z igralcem(i) v ofsajd položaju, nato mora razmisliti o morebitni njihovi aktivni udeležbi v igri in šele ko se je o tem prepričal, naj signalizira ofsajd. Signaliziranje pomočnika torej ne sme prehitevati, vzeti si mora čas za razmislek o dejavnosti igralca v ofsajd položaju. Pomočnik tudi ne sme signalizirati s prevelikim časovnim zamikom, kar bi že zapustilo vtis neodločnosti, signaliziranja na posredovanje igralcev in morebitnega podleganja pritiskom. *Navodilo UEFA: bolje je biti malce pozen, a pravičen kot pa prehter in napačen!*

Če pomočnik sodnika presodi, da je igralec v ofsajdu, je dolžan z dvigom zastavice iznad glave na to opozoriti sodnika. Ko sodnik igro prekine, mu pomočnik z ustreznim predpisanim znakom nakaže, na katerem delu igrišča je bil igralec v ofsajdu oz. s katerega mesta se mora izvesti indirektni udarec. Če sodnik opazi znak svojega pomočnika, vendar ga iz kakršnegakoli razloga (drugačna presoja, prednost ...) ne upošteva, mora pomočnik zastavico takoj spustiti in zavzeti ustrezen položaj ob vzdolžni črti. Če pa sodnik pomočnikovega znaka sploh ne bi opazil, naj ta vztraja s signaliziranjem, dokler ga sodnik ne opazi ali dokler ni žoga jasno pod nadzorom braneče se ekipe (z elektronskim »beep« znakom lahko sodnika opozori na znak z zastavico).

Odgovornosti sodnika pri ofsajdu

Prej je bilo jasno opredeljeno, kje mora v različnih okoliščinah stati pomočnik sodnika. Čeprav je za presojo ofsajd položaja v prvi vrsti odgovoren njegov pomočnik, pa to sodnika ne odvezuje povsem odgovornosti za pravilnost odločitve, saj je končno le on vrhovni razzodnik na tekmi. Zato mora biti, ko je le mogoče, tudi sodnik na takem mestu, da lahko samostojno presoja o položaju igralca tako z vidika ofsajd položaja kot še zlasti igralčeve vključenosti v aktivno igro!

To pa ne pomeni, da mora biti sodnik v višini predzadnjega obrambnega igralca, saj v tem primeru ne bi mogel ustrezno spremljati drugih dogodkov na igrišču. Sodnik naj bo le dovolj blizu in naj bo ustrezno postavljen, najbolje s strani, da ima dober pregled nad vsem dogajanjem, tudi nad morebitnimi ofsajd situacijami.

Kazen za ofsajd je indirektni udarec za nasprotno ekipo. Izvaja se z mesta, kjer je bil igralec v ofsajdu v trenutku, ko je soigralec igral z žogo, ne pa v trenutku, kjer je žogo prejel. Ker je oblika nadaljevanja igre predpisana – indirektni udarec –, in ker se ti indirektni udarci vedno izvajajo na polovici braneče se strani in torej praktično ne predstavljajo neposredne nevarnosti za doseganje zadetka, sodniku ni treba zadržati dvignjene roke v skladu z določilom IB v zvezi s pravilom 13. Je pa njegov znak z dvignjeno roko lahko v pomoč pri komunikaciji z igralci oz. pri razjasnitvi razloga za prekinitev igre. V primeru povsem nedvoumnih prekinitev zaradi ofsajda sodniku ob izvedbi indirektnega udarca sploh ni treba dvigovati.

Glej tudi diagrame v zvezi z ofsajdom na straneh 70 do 76 Pravil nogometne igre 2006.

Navodila UEFA pomočnikom sodnika v zvezi z ofsajdom

1. Če pomočnik ni popolnoma prepričan o ofsajdu igralca, ne sme dvigniti zastavice (v dvomu da prednost napadajoči ekipi).
2. Pri odločanju, ali je napadalec bliže nasprotnikovi prečni črti od predzadnjega obrambnega igralca, je potrebno upoštevati položaj njegovih nog, telesa in glave v primerjavi s predzadnjim obrambnim igralcem.
(»Praznega zraka« ali podobnih zavajajočih izrazov naj inštruktorji ne uporabljajo, pač pa naj poudarijo, da mora biti pomočnik popolnoma prepričan, da je napadalec bliže prečni črti od predzadnjega obrambnega igralca.)
3. Da bi zagotovil pravilno presojo ofsajda, pomočnik sodnika ne sme dvigniti zastavice, preden ne upošteva naslednjih kriterijev (t. i. tehnika »počakaj in presodi«):
  - a) gibanja žoge (smer, hitrost, razdalja, morebiten odboj itd.);
  - b) vključenosti igralca v aktivno igro z/s:
    - vplivom na igro,
    - vplivom na nasprotnika,
    - pridobljeno prednostjo.
4. Navodila pomočnikom sodnika za interpretacijo in uporabo pravila ofsajda, kar zadeva vključenost v aktivno igro z »vplivom na nasprotnika«:
  - a) igralec v ofsajd položaju po mnenju sodnika na poti žoge vpliva na nasprotnika;
  - b) igralec v ofsajd položaju z načinom in smerjo gibanja blizu poti žoge po mnenju sodnika vpliva na nasprotnika (npr. se približuje poti žoge);
  - c) igralec v ofsajd položaju in jasno v vidnem polju vratarja (med njim in igralcem, ki strelja na vrata) po mnenju sodnika vpliva na vratarja (motenje).
5. V povezavi z interpretacijo in uporabo pravila ofsajda v zvezi s »pridobivanjem prednosti z nahajanjem v ofsajd položaju« morajo biti pomočniki sodnika pozorni v primerih, ko se npr. žoga odbije

PRAVILO 11 – OFSAJD

od vratnice, prečke ali vratarja do igralca, ki je bil v ofsajd položaju, ko je z žogo zadnji igral njegov soigralec.

- 6. V zvezi s presojami pomočnikov sodnika o ofsajdu je navdilo, da je bolje biti malce pozen, a pravilen kot pa prehiter in napačen!*
- 7. Če sodnik ne opazi takoj znaka svojega pomočnika, mora pomočnik vztrajati z nakazovanjem, dokler ga sodnik ne opazi ali dokler ni žoga jasno pod nadzorom braneče se ekipe (z elektronskim »beep« znakom opozori sodnika na znak z zastavico).*
- 8. Pri zelo tesnih presojah, ko pomočnik odloči, da »ni ofsajda«, je lahko diskreten znak z roko v dragoceno pomoč sodniku, ko ta pogleda pomočnika.*

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Pedagogi so nogomet opredelili kot šport, ki krepi telo in razvija zelene značajske lastnosti, kot so samodisciplina, odgovornost in občutek za pravico.

Pravilo 12 je »hrbtenica« nogometa. Zagotavlja elemente, potrebne, da se igralcem v igri, polni telesnih kontaktov, omogočita predstavitev in uporaba vsega njihovega znanja na način, ki temelji na športni igri oz. na »fair-play«.

Pravilo 12 dovoljuje, da je igra čvrsta, vendar poštena, hkrati pa postavlja meje, ki preprečujejo igralcem uporabljati nedovoljena sredstva. Prvi del tega pravila govori o tem, kateri so prekrški v nogometni igri oz. kdaj mora sodnik zaradi nedovoljenih dejanj igralcev igro prekiniti in dosoditi bodisi direktni bodisi indirektni prosti udarec.

Zaželeni način vedenja oz. disciplina igralcev pa ne priznava dejanj, opisanih v drugem delu tega pravila. Drugi del torej opisuje tista dejanja igralcev, ki jih sodnik šteje za neprimerno obnašanje in mora zaradi tega igralca opomniti ali izključiti iz igre.

Prekrški (nedovoljena igra) in neprimerno obnašanje veljajo za prestopke oz. za odstopanje od želenega načina igranja, kaznujejo pa se s štirimi vrstami kazni različnega pomena. To so:

- indirektni prosti udarec;
- direktni prosti udarec (v posebnih okoliščinah kazenski udarec);
- opomin in
- izključitev.

Pri tem proste udarce običajno imenujemo tehnične, opomine in izključitve pa disciplinske kazni.

To pravilo je torej razdeljeno na dva dela: na poglavje o prekrških, zaradi katerih sodnik dosodi direktni oz. indirektni prosti udarec (poglavje o tehničnih kaznih), in na poglavje o nešportnem obnašanju (poglavje o disciplinskih kaznih).

(Opomba: UEFA je izdala več sklopov navodil v zvezi s pravilom 12. V nadaljevanju so zapisana v poševnem tisku.)

TEHNIČNE KAZNI

Tehnične kazni so direktni in indirektni prosti udarci. V nogometu so dokaj pogoste, zato je dobro presojanje dogodkov v zvezi s prekrški in drugimi kršitvami bistvenega pomena za uspešno vodenje tekme. Število tehničnih kazni, dosojenih zaradi kršitev po pravilu 12, je v večini primerov med 30 in 50, povprečje pa je okoli 40 na tekmo.

To poglavje opisuje prekrške, zaradi katerih sodnik dosodi direktni ali indirektni prosti udarec, vendar le, če sta izpolnjena osnovna pogoja.

Pogoji za tehnično kaznen

Prvi pogoj je, da mora biti žoga v trenutku, ko je bil prekršek storjen, v igri. Če ni bila, sodnik tehnične kazni ne more dosoditi. Ukrepa lahko le disciplinsko, igro pa nadaljuje ustrezno vzroku prekinitve. Direktni ali indirektni prosti udarec sodnik sicer dosodi ne glede na položaj žoge, pomembno je le, da je bila tedaj v igri.

Drugi pogoj, da bi lahko sodnik sploh dosodil tehnično kaznen, pa je, da je bil v tem pravilu navedeni prekršek storjen na igrišču. Če ni bil, tehnične kazni prav tako ne more dosoditi, znova lahko

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

ukrepa le disciplinsko. Če bi sodnik igro prekinil zaradi prekrška izven igrišča, jo lahko nadaljuje le s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi. Da bi lahko sodnik pravilno ukrepal, mora torej v osnovi vedeti, kje je mesto prekrška. Glede na mesto lahko prekrške razdelimo na tri skupine:

- Prekrški (in poskusi nekaterih prekrškov), storjeni s telesnim dotikom z nasprotnikom, navedeni v tem pravilu (sem spadajo tudi dotik z nasprotnikom s predmetom v roki in prekrški, storjeni z metanjem predmeta na nasprotnika ali s pljuvanjem nanj – t. i. podaljšana roka): mesto prekrška pri tej skupini prekrškov je na mestu, kjer je (ali bi lahko) prišlo do dotika z nasprotnikom.
- Namerno igranje z roko: mesto prekrška je na mestu dotika žoge z roko; enako velja v primeru metanja predmeta na žogo (ponovno načelo podaljšane roke).
- Kršitve, ki se štejejo za nešportno obnašanje, in druga nedovoljena dejanja igralcev, ki se ne kaznujejo z direktnim udarcem: indirektni udarec se bo izvedel z mesta, kjer je bil kršitelj v trenutku nešportnega obnašanja oz. druge kršitve.

PREKRŠKI, KI SE KAZNUJEJO Z DIREKTNIM PROSTIM UDARCEM

Vrste prekrškov

Prva skupina prekrškov, zaradi katerih sodnik lahko dosodi direktni prosti udarec, so:

- igralec brčne ali poskusi brcniti nasprotnika;
- igralec spotakne ali poskusi spotakniti nasprotnika;
- igralec skoči na nasprotnika;
- igralec odriva nasprotnika z ramo;
- igralec udari ali poskusi udariti nasprotnika;
- igralec porine nasprotnika.

Iz zapisanega je torej razvidno, da pravila ne vsebujejo več določila, naj sodnik dosodi direktni prosti udarec zaradi posameznih prekrškov le, če so storjeni namenoma.

Pri tej skupini prekrškov nad nasprotnikom je za dosojanje direktnega prostega udarca pomembna le sodnikova presoja, ali so bili storjeni na malomaren, brezobziren ali na način, ki vsebuje prekomerno silo (nasilno). Če konkretno dejanje po mnenju sodnika ni bilo storjeno na enega od teh treh nedovoljenih načinov, bo sodnik takšno dejanje štel za dovoljeno in igre ne bo prekinil.

Način, kako je bil prekršek storjen

Sodnik mora opredeliti način, kako je bil prekršek storjen. Pri tem bo upošteval tele elemente (kriterije):

- namen oz. zlonamernost;*
- hitrost (intenziteto);*
- možnost kršitelja igrati z žogo;*
- ali kršitelj ogroža varnost nasprotnika.*

Če bo prekršek iz te skupine igralec storil na malomaren način, bo sodnik dosodil direktni prosti udarec. Če sodnik na osnovi presoje vseh elementov ugotovi, da prekršek ni bil le malomaren, pač pa tudi brezobziren, bo igralca opomnil. Če pa sodnik na osnovi presoje vseh elementov ugotovi, da je prišlo do višje stopnje ogrožanja varnosti nasprotnika, bo takšno dejanje opredelil kot

uporabo prekomerne sile in bo igralca izključil. Za slednje pa je seveda nujen element vsaj visoka intenziteta dejanja.

Lahko dva ali več igralcev hkrati napadajo nasprotnika? Lahko, če so njihovi napadi pravilni. Razširjeno prepričanje, da hkratni napad dveh igralcev na nasprotnika ni pravilen, je napačno!

Vrsta prekrškov – drugi del

Druga skupina prekrškov zajema tale igralčeva dejanja:

- štart na nasprotnika, da bi prišel v posest žoge, a se nasprotnika dotakne prej kot žogo;
- drži nasprotnika;
- pljune na nasprotnika;
- namerno igra z roko (to ne velja za vratarja v njegovem kazenskem prostoru).

Za doseganje direktnega prostega udarca v zvezi s prvimi tremi prekrški iz te skupine je osnova sodnikove odločitve le dejstvo, da se je dogodek zgodil oz. da ga je sodnik opazil. Za doseganje direktnega prostega udarca ob igranju z roko pa je pomembna tudi sodnikova presoja, ali je bilo dejanje storjeno namerno ali ne!

Okoliščine

Po presoji dogodka oz. načina, kako je bil prekršek storjen, je potreben razmislek tudi o **okoliščinah, v katerih je prišlo do prekrška** (preprečena obetavna akcija ali čista priložnost za doseganje zadetka) – glej poglavje o disciplinskih kaznih.

Karakteristike posameznih prekrškov

Poglejmo si podrobneje posamezne prekrške, zaradi katerih sodnik dosodi direktni prosti udarec:

- **Igralec brčne ali poskuša brcniti nasprotnika:** po naravi je to večinoma taktični prekršek, ki povzroči opotekanje, padec nasprotnika, izgubo nadzora nad žogo ali borbe zanj. Sem spadajo npr. udarec v gleženj, peto, piščal; nenameren udarec se običajno kaznuje enako – pogost primer pri zamujenih štartih; tudi namerni udarci z nogo, ki se ustrezno dodatno disciplinsko sankcionirajo; poskus udarca se kaznuje enako kot udarec.
- **Igralec spotakne oz. poskusi spotakniti nasprotnika:** povzroči padec ali poskuša povzročiti padec nasprotnika; običajno z nogo, vendar ni pomembno, kako, lahko tudi z uporabo roke, stegna, telesa, hrbta (pripogibanje – most).
- **Igralec skoči na nasprotnika** – na nasprotnika, ne na žogo. Glavni kazalci: pogled kršitelja pred skokom, smer skoka; v nekaterih primerih tudi štart s skokom na nasprotnika z obema nogama.
- **Igralec odriva nasprotnika z ramo.** To je kontakt z ramo v predel rame ali zgornjega dela roke nasprotnika. Ob normalni hitrosti oz. jakosti kontakta je to pravilen napad, vse, kar je hitrejše, močnejše, pa je lahko po sodnikovem mišljenju malomarno, brezobzirno ali nasilno. Odrivanje nasprotnika v drugi predel telesa, razen v rame ali zgornji del roke, ni dovoljeno. To je prekršek porivanja.
- **Igralec udari ali poskuša udariti nasprotnika.** Običajno gre za udarec z roko pa tudi z glavo, komolcem, predmetom ali žogo. Sodnik ga na osnovi intenzitete oceni kot udarec (ne gre le za nešportno obnašanje, npr. za odrivanje z roko, saj je razlika v intenziteti). Po naravi je to

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

večinoma taktičen prekršek, ki povzroči opotekanje, padec nasprotnika in izgubo nadzora nad žogo ali borbe zanj. To so tudi namerni udarci, ki se ustrezno dodatno sankcionirajo. Poskus udarca se kaznuje enako kot udarec. Ta kategorija udarcev zajema tudi vratarjev udarec z žogo v rokah in metanje predmeta na nasprotnika, če ga sodnik po intenziteti oceni kot udarec, sicer ga lahko označi le kot nešportno obnašanje. Pri tem pa ni pomembno, ali je bil nasprotnik zadet ali ne. Igralec je prekršek napravil že s samim dejanjem – z metanjem predmeta. Običajno sledi še ustrezna disciplinska kazen – opomin ali izključitev, odvisno od intenzitete.

- **Igralec porine nasprotnika** – običajno z roko, vendar tudi s stegnom, trebuhom, hrbtom itd. (glej kriterije za presojo, ali je prišlo do porivanja pod opisom »držanja«). V zadnjem času so pogosti prekrški porivanja s telesom (»body-check«) s ciljem preprečiti obetaven nasprotnikov napad (glej poglavje o disciplinskih kaznih).
- **Igralec štarta na nasprotnika, da bi prišel v posest žoge, in se ga dotakne prej kot žoge.** Pri tem je pomembna preciznost ocene, kje je prišlo do prvega kontakta. Če igralec pade preko žoge ali noge po čistem štartu na žogo, ni prekrška. Toda pozor: če pride ob štartu do brcanja ali udaranja nasprotnika, bodisi pred ali po kontaktu z žogo, je potrebno štart opredeliti kot tak prekršek in odločiti o načinu prekrška (malomarnost, brezobzirnost, uporaba prekomerne sile).
- **Igralec pljune na nasprotnika.** Pljuvanje se šteje za nasilno obnašanje, pri čemer ni pomembno, ali je pljunek nasprotnika zadel ali ne.
- **Igralec drži nasprotnika.** Običajno drži njegovo roko ali majico. Ni nujno, da je dejanje opravljeno z dlanjo, lahko je tudi s telesom (naslanjanje), z zgornjim delom roke (zadrževanje), zapestjem (na ramo – preprečevanje skoka), s stopalom (na nasprotnikovo stopalo – preprečevanje skoka) itd.

Potrebno je upoštevati, da je nogomet igra telesnih kontaktov. Mnogi od njih so dovoljeni in so sestavni del igre. Sodnik se mora na osnovi določenih kriterijev odločiti, ali je bil telesni kontakt normalen, dovoljeni del nogometne igre ali pa je bil nedovoljen, nepravilen in ga je treba kaznovati. Kaznivi so le nepošteni telesni kontakti.

V primerih telesnih kontaktov z rokami mora sodnik torej odločiti, ali je šlo za dovoljen telesni kontakt ali pa za držanje oz. porivanje nasprotnika.

Pri presoji dejanja igralca s telesnim kontaktom z rokami bo sodnik upošteval tele kriterije:

1. *Ali je igralec s kontaktom z rokami oviral napredovanje nasprotnika.*
2. *Ali je ta kontakt negativno vplival na napredovanje nasprotnika ali razvoj napada njegove ekipe.*
3. *Ali je bil ta kontakt namenjen oviranju (ali je bil zgolj naključen).*
4. *Ali je igralec z uporabo rok poskušal očitno spremeniti položaj na igrišču, ki si ga je izbral nasprotnik (ali pa je bil to dovoljeni položaj telesa, da bi zadržal ta položaj).*
5. *Ali je nasprotnik izrabil ta kontakt v želji prepričati sodnika, da bi dosodil prosti ali kazenski udarec.*
6. *Ali je bil nasprotnik začetnik nedovoljenega telesnega kontakta z rokami.*

Če sodnik presodi, da je prišlo do enega od prvih štirih prej naštetih dejanj, bo dosodil direktni (ali kazenski) udarec zaradi držanja oz. porivanja nasprotnika. V nasprotnem primeru bo ocenil, da je bil telesni kontakt z rokami normalen oz. dovoljen in bo dovolil nadaljevanje igre.

Če bi si sodnik pozitivno odgovoril na peto vprašanje, bo dosodil indirektni prosti udarec proti nasprotniku zaradi nešportnega obnašanja – simuliranja prekrška.

Če bi prišlo do primera iz šeste točke, ko oba igralca uporabljata nedovoljene telesne kontakte, sodnik z direktnim (ali kazenskim) udarcem kaznuje začetnika nedovoljenega telesnega kontakta. Oba igralca sta lahko dodatno še disciplinsko kaznovana, če njuno dejanje to zahteva.

Nedovoljena uporaba rok pred izvedbo udarcev iz kota oz. prostih udarcev:

Nedovoljena uporaba rok postaja v zadnjem obdobju čedalje bolj očitna. To je opaziti predvsem pred izvedbo udarcev iz kota ali prostih udarcev blizu vrat. Priporočilo sodnikom je, naj ukrepajo vnaprej, preden je žoga ob udarcu iz kota ali prostega udarca udarjena. Sodnik naj ukrepa z vidno preventivno akcijo – z »javnim«, demonstrativnim opozorilom!

Kadar je konflikt mogoče preprečiti z zgodnjim preventivnim ukrepom (npr. pogosto pred izvedbo udarcev iz kota, ko se igralci prerivajo in vlečejo v kazenskem prostoru), je to posebej priporočljivo.

Pomembno je, da se mora vsako nadaljnje tovrstno nešportno obnašanje po sodnikovem preventivnem ukrepu, a preden je žoga v igri, kaznovati z opominom ali izključitvijo. To je odvisno od resnosti nadaljnjega nešportnega obnašanja.

Potem ko je žoga v igri (po poprejšnjem preventivnem in/ali disciplinskem ukrepu), morajo biti sodniki zelo strogi do nadaljnjega vlečenja, držanja oz. porivanja in morajo dosoditi prosti oz. kazenski udarec, odvisno od tega, katera ekipa naredi prekršek. V nekaterih okoliščinah so potrebni tudi nadaljnji disciplinski ukrepi.

- **Igralec namerno igra z roko** (to ne velja za vratarja v njegovem kazenskem prostoru): to je edini prekršek za direktni udarec, ki ni storjen nad nasprotnikom. Narejen je s katerikoli delom roke, vključuje nošenje, udarjanje in poganjanje žoge z roko. Ne kaznuje se nenameren kontakt roke z žogo. Dotik žoge z roko, ki je za konkretno akcijo igralca v nenormalnem položaju, je potrebno poistovetiti z namenom. Pri presoji namena je pomembno upoštevati tele elemente:

- ali je roka zadela žogo ali žoga roko;
- ali je bila roka igralca v naravnem položaju za konkretno akcijo;
- ali bi igralec lahko preprečil oz. ali je želel preprečiti dotik roke z žogo ali ne, intenziteto udarca in razdaljo do nasprotnika, ki je udaril žogo;
- ali je igralec uporabil roko, da bi namerno igral z žogo.

Prav tako ni dovoljeno povezovanje igralcev v živem zidu z rokami. Morebitno igranje z roko takšnega igralca v živem zidu se kaznuje kot namerno. Udarec s predmetom v roki po žogi ali metanje predmeta na žogo se kaznuje enako kot igra z roko po žogi (t. i. podaljšana roka).

Telesni kontakti med napadalcem in vratarjem v vratarjevem prostoru v boju za žogo: zaščitne vratarja v vratarjevem prostoru ni več v pravilih igre. Napad na vratarja je dovoljen. Napadalec bo kaznovan le, če na vratarja skače, ga odriva z ramo ali poriva na malomaren, brezobziren ali na način, ki vsebuje prekomerno silo. Ni razlike v presoji napada na vratarja v ali izven vratarjevega prostora.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Kazenski udarec

Če igralec braneče se ekipe stori enega od prej naštetih prekrškov v lastnem kazenskem prostoru, ko je bila žoga v igri, bo sodnik dosodil kazenski udarec.

Upoštevanje prednosti v kazenskem prostoru

Prednost je načelno zaželeno in dovoljeno upoštevati v vseh primerih, ko sodnik presodi, da bi bilo to za ekipo, nad katero je bil storjen prekršek, bolje. Vendar sta ob prekrških obrambnih igralcev v kazenskem prostoru potrebni posebna pozornost in previdnost. Sodnik naj v teh primerih prednost upošteva resnično le izjemoma, ko gre za povsem čisto priložnost za doseganje zadetka in ko skoraj ni več dvoma, da bo zadetek tudi dosežen. Skratka v primerih, ko meni, da je več možnosti za doseganje zadetka, če igre ne prekine, kot če dosodi kazenski udarec (npr. napadalec sam pred vrati, v katerih ni vratarja ipd.). V drugih primerih naj sodnik dosodi kazenski udarec, saj pomeni kazenski udarec glede na odstotek realiziranih zelo veliko verjetnost za doseganje zadetka! Sodnik se mora kljub spremembam pravil v zvezi s prednostjo zavedati, da lahko po upoštevanju in nerealizirani prednosti prvotni prekršek kaznuje le še, če igro prekine v kratkem času (2–3 sek) po upoštevanju prednosti.

Prekrški nad soigralcem ali drugo osebo

Potrebno je poudariti, da je direktni prosti udarec lahko dosežen le zaradi zgoraj naštetih prekrškov, pri čemer je, razen pri igranju z roko, pri vseh navedeno, da so storjeni nad nasprotnikom. Zaradi tovrstnih dejanj nad soigralcem ali katero drugo osebo sodnik direktnega udarca ne more dosoditi. Takšno dejanje velja za nešportno obnašanje! Igralca se disciplinsko kaznuje enako kot zaradi enakega prekrška nad nasprotnikom, igro pa nadaljuje drugače: če je bila igra prekinjena zaradi udarca soigralca – z indirektnim udarcem z mesta nešportnega obnašanja.

PREKRŠKI, KI SE KAZNUJEJO Z INDIREKTNIM PROSTIM UDARCEM

Sodnik bo dosodil indirektni prosti udarec, če oceni, da igralec:

- igra nevarno;
- ovira napredovanje nasprotnika;
- preprečuje vratarju, da bi se osvobodil žoge iz rok;
- stori drug prekršek, ki ni predhodno naveden v pravilu 12 in zaradi katerega se igra prekine, da bi sodnik igralca opomnil ali izključil.

Indirektni prosti udarec za nasprotno ekipo bo dosežen tudi, če vratar v svojem kazenskem prostoru stori enega od naslednjih štirih prekrškov:

- če poteče več kot šest sekund, medtem ko žogo nadzoruje z rokami, preden jo izpusti iz posesti;
- če se ponovno dotakne žoge, potem ko jo je izpustil iz posesti in se je ni dotaknil noben drug igralec;
- če se dotakne žoge z rokami, potem ko mu jo je namerno z nogo podal soigralec;
- če se dotakne žoge z rokami, potem ko mu jo je neposredno iz vmetavanja podal soigralec.

Poglejmo si nekoliko podrobneje tudi te prekrške:

- **Nevarna igra.** Po sodnikovem mnenju je igra nevarna, če je nevarna nad neko razumno mejo, ki je normalna v igri z veliko telesnih kontaktov. To se nanaša na situacije, ko so nasprotniki v igralni bližini, ne pa na dejanja, ki vključujejo namen igralca (poškodovati, onesposobiti, odstraniti nasprotnika – kazen za to je direktni udarec). Načeloma zajema dejanja, ki po oceni sodnika niso preiščljena in zavestna, pač pa so posledica premajhne skrbi za druge igralce. To ne zajema akcij, ki so sprejete kot sestavni del igre (npr. metanje vratarja pod nogo). Značilni primeri takšne igre so: previsoko dvignjena noga ali stopalo (nad nogo oz. stopalom nasprotnika), udarec preko glave (škarjice) v bližini drugih igralcev, udarjanje ali poskus udarjanja žoge, ki jo drži vratar, pripogibanje z glavo proti žogi, ki bi jo lahko udaril nasprotnik z nogo (npr. pod višino pasu), skakanje vratarja na žogo z dvignjenimi kolena ali stopali proti nasprotniku itd. Ne zajema pa telesnega kontakta – če do njega pride, je kazen direktni prosti udarec zaradi brcanja, udarjanja, skakanja na nasprotnika.
- **Igralec ovira napredovanje nasprotnika,** ko sam ne igra oz. ne želi igrati z žogo. Poznamo dve vrsti tovrstnega prekrška – proti igralcu v polju in proti vratarju. Ta prekršek ne zajema telesnih kontaktov, ki so prekrški, zaradi katerih se dosodi direktni udarec. V osnovi so to prekrški, ki preprečijo nasprotniku dostop do žoge v različnih situacijah, ko kršitelj sam ne želi igrati z žogo oz. žoge ni v njegovi igralni bližini. Npr. teče med žogo in nasprotnikom, s telesom mu zapre pot – stoji ali hodi, teče pred nasprotnikom, nakar namerno upočasni tek, z odvrinjanjem s ramo mu ovira ali prepreči borbo za žogo itd. **Pravilno odvrinjanje z ramo** v predel rame ali zgornjega dela roke nasprotnika je ob normalni hitrosti oz. jakosti kontakta pravilen napad, če je žoga v igralni bližini. Da bi bil napad pravilen, mora biti igralec, ki napada, vsaj z eno nogo na tleh, sicer bi lahko njegovo dejanje opredelili kot skakanje na nasprotnika (direktni udarec). Ni potrebno, da stoji nasprotnik z obema nogama na tleh, da bi ga sicer lahko pravilno odvril. Namen je tu pomemben element pri presoji; če igralec, ki pravilno odvriva, nima namena igrati z žogo, je prekršek. Igralna razdalja je razdalja do žoge, pri kateri lahko igralec žogo v konkretni situaciji nadzoruje oz. igra z njo, če to želi. Igralna razdalja se spreminja odvisno od hitrosti gibanja igralcev (normalno sicer 2–3 metre). »Ko igralec ne igra z žogo« pomeni, da žoge ni v igralni razdalji. Igralec, ki ima žogo v igralni bližini, tovrstnega prekrška nad nasprotnikom v polju ne more narediti.
- **Igralec preprečuje vratarju, da bi se osvobodil žoge.** Giblje se pred vratarjem z žogo v rokah, da se je ta ne bi mogel osvoboditi v predpisanih šestih sekundah. Če igralec stoji mirno pred vratarjem in se ne giblje v smeri gibanja vratarja, to ni prekršek.
- **Igralec naredi kakšen drug prekršek, ki ni predhodno naveden v pravilu 12 in zaradi katerega se igra prekine, da bi ga sodnik opomnil ali izključil.** To so različne oblike nešportnega, nasilnega, prostaškega itd. obnašanja, pri čemer ni bilo prekrška, ki se kaznuje z direktnim prostim udarcem. Različne oblike nešportnega obnašanja igralca na igrišču so npr.: ugovarjanje, prekomerno vpitje, simuliranje poškodbe ali prekrška, udarjanje ali drugačno nešportno obnašanje do soigralcev, nešportno obnašanje igralca na igrišču do oseb, ki niso na igrišču, če z dovoljenjem sodnika zapušča igrišče in se nato aktivno vključi v akcijo, odmetavanje ščitnikov, spuščanje dokolenk, slačenje majice, zadrževanje žoge med nogami ali pokrivanje žoge več kot približno tri sekunde, opiranje na soigralca s ciljem doseči žogo z glavo itd.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

- Oblike nasilnega ali prostaškega obnašanja so npr. zastraševanje nasprotnika, kletvice, grožnje, uporaba prostaških ali žaljivih besed oz. kretenj itd.
- Indirektni prosti udarec bo dosojen tudi ob nedovoljenem vstopu na igrišče ali izstopu z njega. Brez dovoljenja sodnika lahko igrišče zapustijo le igralci v okviru akcije (obidejo nasprotnika, padejo izven igrišča, izvajajo katero od nadaljevanj igre, gredo po žogo itd.). Šteje se, da so v igri, kakor tudi igralci, ki se izognejo ofsajdu, in poškodovani igralci. Na igrišče pa se brez dovoljenja sodnika lahko vrnejo le igralci, ki so ga zapustili v okviru akcije ali so se izognili ofsajdu. Sodnik naj pazi, da dovoli vstop igralcu tedaj, ko s tem ne pridobi neupravičene prednosti. Edino v teh primerih se indirektni udarec vedno izvaja z mesta žoge ob prekinitvi.

Različni prekrški vratarja

- **Poteče več kot šest sekund, medtem ko žogo nadzoruje z rokami, preden jo izpusti iz posesti.** Vratar ima posebno pravico, da lahko v svojem kazenskem prostoru igra z roko; hkrati ima tudi odgovornost, da mora žogo udariti oz. jo izpustiti iz posesti v šestih sekundah od trenutka, ko je bil stabilen in je imel žogo v svojih rokah pod popolnim nadzorom. Ker je bistvo hitrost osvobajanja žoge, je treba upoštevati zdrav razum, če je to bistvo doseženo! Po preteku tega časa se mora vratar žoge osvoboditi oz. jo izpustiti iz rok, do tedaj pa jo lahko udarja ob tla, jo meče v zrak in ponovno lovi. V tem dovoljenem času se šteje, da ima žogo pod nadzorom, zato mu je ne sme nihče odvzeti niti tedaj, ko jo meče ob tla ali v zrak, jo drži na dlani ali ko se je osvobaja. Če mu jo nasprotnik odzame, se dosodi indirektni prosti udarec v korist vratarjeve ekipe.
- **Ponovno se dotakne žoge, potem ko jo je izpustil iz svoje posesti in se je ni dotaknil noben drug igralec.** Če bi se žoge ponovno dotaknil z roko, potem ko se je osvobodil (ko jo izpustil na zemljo ali jo udaril v igro), je prekršek po tej točki. Posest pomeni držanje žoge z roko ali namerno odbijanje z rokami, ni pa posest žoge takrat, ko jo vratar odbije po branjenju udarca. Če bi vratar torej namerno odbil žogo z roko, čeprav bi jo lahko prijel, se je ne sme več dotakniti z rokami, dokler se je ne dotakne nasprotnik ali soigralec izven kazenskega prostora (pri slednjem pazi na spodnjo alinejo!).
- **Žoge se dotakne z rokami, potem ko mu jo je namerno z nogo podal soigralec.** Toda če bi mu soigralec žogo namerno podal s spodnjim delom noge (stopalom, pod kolenom), se je vratar ne sme dotakniti z rokami, sicer bo sodnik dosodil indirektni udarec z mesta ponovnega dotika žoge z rokami. Pri tem ni pomembna smer soigralčeve podaje žoge, pomemben je le namen podati oz. prepustiti žogo vratarju. Če soigralec žogo namerno zgolj prepusti vratarju, potem ko jo je zaustavil z nogo, se to dejanje prav tako šteje kot podaja vratarju. Tudi če bi vratar žogo prejel izven kazenskega prostora, potem ko mu jo je z nogo namerno podal soigralec, jo popeljal v kazenski prostor in jo prijel z rokami, bo odločitev sodnika enaka – indirektni udarec.

Če bi pa žoga zadela soigralčevo nogo ali bi soigralec žogo slabo udaril in bi se odbila v neželjeno smer – v obeh primerih igralec torej ni imel namena podati žoge vratarju –, ima vratar pravico igrati z žogo z roko! Če bi mu soigralec vrnil žogo s kolenom, glavo, prsi itd., jo vratar lahko prime z rokami. Če pa bi si soigralec žogo dvignil na glavo oz. prsi ali pokleknil, da bi jo s kolenom potisnil proti vratarju – vse z namenom, da bi jo vratar smel prijeti z rokami –, je takšno dejanje treba šteti kot nešportno obnašanje v poskusu obiti določila pravil. Pri tem ni pomembno, ali se je vratar kasneje žoge sploh dotaknil z rokami. Potrebno je sankcioniranje v skladu z nešportnim obnašanjem – opomin in indirektni udarec.

▪ **Žoge se dotakne z rokami, potem ko mu jo je neposredno iz vmetavanja podal soigralec.**

Vratar se žoge po podaji neposredno iz vmetavanja ne sme dotakniti z rokami, dokler se je ne dotakne nasprotnik ali soigralec izven kazenskega prostora (pri slednjem pazi na zgornjo alinejo!)

Nasploh pa velja, da je zaščita vratarjev napredovala do točke, ko so imeli skoraj nesporno in neomejeno posest nad žogo v vsem kazenskem prostoru. Ta nenačrtovana svoboda oz. pravica vratarjev je pripeljala do taktik, ki so povzdignile vlogo in učinek vratarja ter povzročile močno negativen vpliv na napadalno igro. International Board je zato v zadnjih letih sprejel vrsto določil, ki omejujejo pravice vratarja in ki smo jih tudi našli – od prepovedi dotika žoge z roko po tistem, ko se je vratar osvobodil, do prepovedi pravice dotika žoge z roko po namerni soigralčevi podaji z nogo ali neposredno iz vmetavanja. Sporočilo vratarjem je jasno: imate pravico braniti svoja vrata, nimate pa pravice do nikarkršnega prekomernega zadrževanja ali posesti žoge!

Indirektni udarci, dosojeni zaradi drugih kršitev pravil

Indirektni prosti udarci niso dosojeni le zaradi prej naštetih prekrškov, pač pa so to tudi s pravili določena vrsta nadaljevanja igre v primerih nekaterih drugih kršitev pravil in je sodnik zaradi tega igro prekinil. Denimo:

- zaradi nepravilnega vstopa rezervnega ali zamenjanega igralca na igrišče med igro;
- zaradi ponovnega dotika izvajalca različnih nadaljevanj igre (prosti udarec, udarec od vrat, iz kota, vmetavanje, začetni udarec) z žogo, ko je že v igri, preden se je dotakne kak drug igralec – t. i. "dvojni dotik";
- zaradi ofsajda;
- zaradi prezgodnjega vstopa soigralca izvajalca kazenskega udarca v kazenski prostor oz. krožni lok ali zaradi približevanja prečni črti na manj kot 11 m, če zadetek ni dosežen itd.

ŠTARTI NA ŽOGO

Štart iz katerekoli smeri je dovoljen, če je usmerjen proti žogi, če ni bilo dotika z nasprotnikom na malomaren, brezobziren ali na način, ki vsebuje prekomerno silo in če je prišlo do kontakta z žogo pred kontaktom z nasprotnikom. To so primeri, ko igralec z vso potrebno skrbjo štarta na žogo in ne pride do kontakta z nasprotnikom ali kvečjemu pride nasprotnik v kontakt s tem igralcem zaradi inercije po tistem, ko je bila žoga udarjena (npr. pade preko noge).

Če se je igralec:

- dotaknil nasprotnika pred kontaktom z žogo ali
- je štartal na malomaren, brezobziren ali na način, ki vsebuje prekomerno silo in je pri tem prišlo do kontakta z nasprotnikom bodisi pred, hkrati ali po kontaktu z žogo, bo sodnik dosodil direktni prosti udarec. V primeru brezobzirne igre (po določenih kriterijih) mora sodnik igralca tudi opomniti, v primeru štarta, ki vsebuje prekomerno silo (visoka intenziteta, ogrožanje varnosti nasprotnika), pa zaradi resnega prekrška tudi izključiti.

Ko sodnik oceni, da je bil štart silovit, z uporabo prekomerne sile in je ogrozil varnost nasprotnika, mora torej igralca izključiti. Ogrožanje varnosti nasprotnika bo ob visoki intenziteti še posebno pogosto v primerih, ko cilj štarta ni bila izključno žoga, pač pa tudi ali predvsem nasprotnik. Pri

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

tem ni pomembno, ali je bil nasprotnik zadet ali ne (npr. štarti z nogo preko žoge proti nasprotniku, nalet z nogami proti nasprotniku, udarjanje ali poskus udarjanja nasprotnika z nogo, skakanje na nasprotnika itd.).

Če bi sodnik štart ocenil kot poskus brcanja oz. skakanje na nasprotnika, bo prav tako dosodil direktni prosti udarec, igralca pa ustrezno disciplinsko kaznoval (opomin ali izključitev, odvisno od intenzitete in stopnje nevarnosti za nasprotnika).

Če bi sodnik štart ocenil za nevarnega (npr. štart z dvignjeno nogo ali nogama) in pri tem nasprotnik ni bil udarjen, sodnik pa dogodka ni ocenil kot poskusa brcanja ali skakanja na nasprotnika, bo po morebitnem disciplinskem ukrepanju igro nadaljeval z indirektnim prostim udarcem zaradi nevarne igre.

PRAKTIČNA NAVODILA v zvezi s postopki sodnika pri prekrških nad nasprotnikom ali igranju z roko

Tehnične kazni lahko sodnik dosodi le zaradi prekrška ali nedovoljenega dejanja igralca, ki ima tedaj pravico igranja, in zaradi nedovoljenega vstopa rezervnega ali zamenjanega igralca na igrišče (ob izpolnjevanju znanih pogojev – žoga v igri in dogodek na igrišču). Če je igra prekinjena zaradi dejanja rezervnega ali zamenjanega igralca izven igrišča ali druge osebe, se lahko po ustreznem disciplinskem (rezervni igralci) ali drugačnem (odstranitev) ukrepanju nadaljuje le s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi.

Sodnik mora torej v prvi vrsti vedeti, ali je bila v trenutku kršitve pravil žoga v igri. Če ni bila, tehnične kazni ni. Sodnik lahko ukrepa le disciplinsko, igro pa nadaljuje ustrezno vzroku prekinitve.

Če je žoga bila v igri, mora sodnik vedeti, kje je bilo mesto prekrška. Če je bilo to izven igrišča, tehnične kazni ni. Sodnik lahko igro le prekine, ustrezno disciplinsko ukrepa in igro nadaljuje s sodniškim metom. Če je bilo mesto kršitve na igrišču, sodnik dosodi tehnično kazen – direktni ali indirektni udarec – in po potrebi disciplinsko ukrepa.

Direktni in indirektni prosti udarci se večinoma izvajajo z mesta prekrška oz. kršitve pravil. O mestu prekrška glej začetek tega poglavja. Obstaja le nekaj izjem:

- prekršek za direktni udarec v kazenskem prostoru kršitelja – kazenski udarec;
- udarci za branečo se ekipo v vratarjevem prostoru – izvedba s katerekoli točke vratarjevega prostora;
- indirektni udarci za napadajočo stran v vratarjevem prostoru – izvedba s črte vratarjevega prostora;
- indirektni udarci zaradi nepravilnega vstopa ali izstopa z igrišča – izvedba z mesta žoge ob prekinitvi.

Nedovoljena dejanja do sodnikov, soigralcev ali drugih oseb (razen do nasprotnikov s pravico igranja) spadajo v kategorijo nešportnega ali nasilnega obnašanja in se ne obravnavajo kot prekrški. Zaradi tovrstnih dejanj sodnik direktnega udarca ne more dosoditi. Igralca se disciplinsko kaznuje enako kot zaradi enakega prekrška nad nasprotnikom. Če je sodnik igro zaradi tega prekinil in pred dejanjem ni bilo vpliva t. i. tretje osebe (sicer sodniški met) ali nepravilnega vstopa rezervnega igralca v igro (v slednjem primeru indirektni udarec proti ekipi rezervnega igralca), se igra

nadaljuje z indirektnim udarcem z mesta nešportnega obnašanja. Mesto kršitve pri nešportnih ali nasilnih obnašanjih do teh oseb je vedno tam, kjer je bil kršitelj v trenutku kršitve.

Kaj stori sodnik, če določenega dogodka ni opazil in ga na dogodek opozori njegov pomočnik oziroma četrti sodnik? Ali sme ta dogodek kaznovati tudi s tehnično kaznijo? Sme, če igra po tem dogodku ni bila prekinjena in tudi že nadaljevana. Če torej signalizacijo svojega pomočnika opazi do prve prekinitve igre ali ob njej, bo po ustreznem disciplinskem ukrepanju igro nadaljeval s predpisano tehnično kaznijo. Pri tem lahko upošteva prednost (če je doseženi učinek ob prekinitvi igre ugodnejši za nekrivo ekipo kot predpisana tehnična kazen za predhodni prekršek). Če bi sodnik pomočnikovo informacijo prejel šele, ko se je igra po prekinitvi že nadaljevala, bo lahko ukrepal le disciplinsko, igro pa nadaljeval (če jo je zaradi tega prekinil) s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi (razen v primeru nepravilnega vstopa rezervnega igralca na igrišče, ko se dejansko kaznuje ekipa – še vedno indirektni udarec). Zaradi navedenega je zelo pomemben stalen vizualni kontakt s pomočnikom. Če ga sodnik kljub vsemu ne opazi, naj si pomočnik poskusi pritegniti njegovo pozornost z glasom ali »beepom«, na signalizacijo pa naj ga po možnosti opozori tudi sodnikov pomočnik na drugi strani igrišča.

Če igralec na igrišču zagreši dva različna prekrška, preden sodnik igro prekine, kaznuje težjega (npr. če napravi prekrška za indirektni in direktni udarec, sodnik praviloma kaznuje tistega, zaradi katerega dosodi direktni udarec, razen če je za napadalno ekipo ugodnejše obrnjeno, npr. indirektni udarec pred vrati namesto udarec iz kota po ponovnem nedovoljenem dotiku z žogo).

Če bi različna prekrška v kratkem času storila igralca nasprotnih moštev, bo sodnik kaznoval tistega, ki se je zgodil prej.

Kako sodnik ukrepa, če ne more niti s pomočjo svojega pomočnika natančno ugotoviti, ali je bil prekršek braneče se ekipe storjen v ali izven kazenskega prostora? Vodilo naj mu bo naslednje navodilo, ki je v duhu pravil igre in stremi k čim pravičnejši odločitvi:

- če je bila s prekrškom prekinjena zelo obetavna ali celo čista priložnost za doseganje zadetka, bo sodnik dosodil kazenski udarec;
- če igralec napadajoče ekipe tedaj ni bil v takšni priložnosti, bo sodnik dosodil direktni prosti udarec.

In kako bo ravnal sodnik v primeru, če se je prekršek braneče se ekipe začel izven, nadaljeval pa v kazenskem prostoru?

Navodila so naslednja:

- če je prišlo do trenutnega prekrška (npr. pri startu) in dotika z nasprotnikom že izven kazenskega prostora, le po inerciji (zaradi gibanja igralcev) pa se je dotik nadaljeval tudi v kazenskem prostoru, bo sodnik dosodil direktni prosti udarec;
- v primeru kontinuiranega prekrška, kot je vlečenje, držanje, ki se je začelo izven kazenskega prostora, igralec braneče se ekipe pa nadaljuje s prekrškom tudi v kazenskem prostoru, pa bo sodnik dosodil kazenski udarec.

Poglejmo še nekaj konkretnih primerov (žoga je vsakič v igri, dejanje je storjeno na enega od nedovoljenih načinov, sodnik pa igro prekine):

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

- Če branilec, ki stoji izven kazenskega prostora ali izven igrišča, udari napadalca ali igra z roko v kazenskem prostoru, sledita kazenski udarec in ustrezna disciplinska kazen.
- Če branilec, ki stoji v kazenskem prostoru, udari napadalca ali igra z roko izven kazenskega prostora, sledita direktni udarec in ustrezna disciplinska kazen.
- Če igralec, ki stoji na igrišču, udari nasprotnika, ki je izven igrišča, sledita sodniški met in izključitev, če tega nasprotnika v akciji zadrži z rokami, pa sodniški met in opomin.
- Če igralec izven kazenskega prostora močno vrže predmet ali pljune na nasprotnika v kazenskem prostoru, sledita kazenski udarec in izključitev (nasilno obnašanje oz. pljuvanje).
- Če igralec na igrišču močno vrže predmet na nasprotnika izven igrišča, sledita sodniški met in izključitev (nasilno obnašanje, mesto prekrška izven igrišča).
- Če igralec na igrišču vrže predmet na gledalca na tribuni, sledita indirektni udarec in izključitev (nasilno obnašanje).
- Če rezervni igralec s klopi močno vrže predmet na nasprotnika, sledita indirektni udarec z mesta žoge ob prekinitvi (podaljšana roka – vstop na igrišče) in izključitev.
- Če igralec vrže predmet na žogo v kazenskem prostoru, sledita kazenski udarec (podaljšana roka) in ustrezna disciplinska kazen (preprečitev zadetka ali čiste priložnost za doseganje zadetka?).
- Če igralec v kazenskem prostoru udari žogo s predmetom, ki ga drži v rokah, sledita kazenski udarec (podaljšana roka) in ustrezna disciplinska kazen.
- Če vratar vrže predmet na žogo v kazenskem prostoru, sledita indirektni udarec (nešportno obnašanje) in ustrezna disciplinska kazen.
- Če vratar v kazenskem prostoru udari žogo s predmetom, ki ga drži v rokah, sledita indirektni udarec (nešportno obnašanje) in ustrezna disciplinska kazen.
- Če vratar, ki je v kazenskem prostoru, z žogo v rokah ali drugim predmetom udari nasprotnika izven kazenskega prostora, sledita izključitev in direktni udarec (udarec s predmetom v roki – pomembno je mesto dotika z nasprotnikom).
- Če vratar v enakem primeru z žogo v rokah udari nasprotnika izven igrišča, sledi izključitev ali nadaljevanje – odvisno od tega, ali je bila žoga v trenutku dotika z nasprotnikom še v igri ali ne. Če je bila, sledi sodniški met, sicer udarec iz kota.
- Če igralec namerno zapusti igrišče in nekoga udari, sledita izključitev in indirektni udarec z mesta žoge ob prekinitvi (nedovoljena zapustitev igrišča).
- Če igralec, ki zapusti igrišče v akciji, ali poškodovani igralec izven igrišča nekoga udari, sledita izključitev in sodniški met.
- Če nasprotnik skače pred vratarjem, da bi mu preprečil udariti žogo v polje, in ga vratar udari, sledijo opomin nasprotniku, izključitev vratarja in indirektni udarec za obrambno stran.
- Če branilec vleče napadalca in ga ta udari, sledijo opomin branilcu, izključitev napadalca in direktni (oz. kazenski) udarec za napadalca.

- Če vratar ujame žogo in z njo v rokah zdrsi izven kazenskega prostora, sledi direktni udarec brez disciplinske kazni (ni preprečitve akcije ali drugega nešportnega obnašanja. Enako je v primeru nenamerne izstopa iz kazenskega prostora z žogo v rokah med udarjanjem žoge v igro.
- Če igralec udari nasprotnika v ofsajdu, sledita izključitev in indirektni udarec zaradi ofsajda ...
- Če igralec spotakne nasprotnika v ofsajdu, ko je ta z žogo sam pred vratarjem, sledita indirektni udarec zaradi ofsajda in morebitni opomin (če je spotikanje brezobzirno; preprečitve čiste situacije za doseganje zadetka ne more biti, ker je napadalec v ofsajdu) ...

V vseh naštetih primerih je v skladu s pravili in navodili potrebno upoštevati morebitno prednost, kadar je ta smiselna.

DISCIPLINSKE KAZNI

Drugi del pravila 12 določa kazni za kršitve osnovnih načel obnašanja, ki so nepogrešljive pri ohranjanju nogometne igre kot discipliniranega in spoštovanega športa. Disciplinske kazni so velikokrat nujne, da sodnik obdrži igro v okvirih športnega boja, torej da prepreči ali izkorenini nasilno igro in resne prekrške, različne oblike nasilnega in nešportnega obnašanja ter zagotovi, da poteka nogometna igra v skladu s pravili igre in v njihovem duhu.

Preventivni ukrepi

Preden spregovorim o disciplinskih kaznih, bi rad opozoril na preventivne ukrepe. To so vsi tisti sodnikovi postopki, ki pripomorejo k temu, da igra poteka v normalnih okvirih, vendar hkrati v nadaljevanju tekme disciplinskih kazni ni potrebno izreči ali pa jih ni treba izreči toliko, kot bi jih bilo morda potrebno sicer. Motiv sodnika vsekakor ni disciplinsko kaznovanje samo po sebi, ne more in ne sme pa se mu izogniti, če je bila kršitev, za katero je predvidena disciplinska kazen, storjena. Sposoben in izkušen sodnik bo s pravočasnimi preventivnimi ukrepi poskušal preprečiti ali zmanjšati število tovrstnih kršitev. To lahko stori bodisi s pravočasnim umirjanjem posameznega igralca z besedami ali nasveti bodisi z različnimi vrstami opozoril igralcem (ali drugim osebam). Opozorila so lahko povsem osebna (sliši jih le igralec) ali pa jasno in javno izražena, ko so namenjena tudi drugim igralcem kot opozorilo na posledice nadaljnjih tovrstnih dejanj. »Javno« opozorilo nosi sporočilo vsem udeležencem, da bo disciplinsko kaznovan kdorkoli, ki bo s podobnim kršenjem pravil nadaljeval. Tudi pravočasen in hiter prihod sodnika na mesto kršitve pravil, ki lahko pomeni potencialno nevarnost za povračilni ukrep, bo imel preventivni učinek in bo možnost takega dejanja zmanjšal. Sodnik, ki začuti možnost resnega prekrška, nasilne igre ali nasilnega obnašanja, lahko možnost takšnih dejanj zmanjša že s tem, da se mestu potencialne nevarnosti približa ali da je v neposredni bližini itd.

Preventivni ukrepi so torej ustrezni v vseh tistih primerih, ko disciplinske kazni še ni treba nujno izreči (v skladu s pravili, odločbami in navodili), hkrati pa ne smejo biti nadomestilo zanjo, če je za storjeno dejanje predpisana!

Skratka, pravilna, občutena in pravočasna uporaba preventivnih ukrepov je posebna odlika sodnika. To je kakovost, ki sodniku pomaga vzpostaviti in zadržati ustrezen nadzor nad dogajanjem in zmanjšuje potrebo po kasnejših disciplinskih ukrepih. Pripomore torej lahko, da ostane igra ves čas v okvirih pravega športnega boja.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Zgolj zaradi opozorila igralcu naj sodnik igre ne prekinja. To lahko stori bodisi med igro ali med prekinitvijo.

Disciplinske kazni

Disciplinske kazni so opomini in izključitve. Sodnik mora javno označiti izrečeno disciplinsko kazen: v primeru opomina igralcu pokaže rumeni karton, v primeru izključitve pa rdečega.

Koga lahko sodnik disciplinsko kaznuje?

Sodnik lahko disciplinsko kaznuje le igralce (ki imajo tedaj pravico nastopa), rezervne igralce (ki so vpisani v zapisnik o tekmi) in zamenjane igralce. Druge osebe, ki so v ograjenem delu igrišča, lahko sodnik iz tega prostora le odstrani in jih kasneje prijavi ustreznemu disciplinskemu organu.

Od kdaj do kdaj lahko sodnik disciplinsko ukrepa

V skladu z odločbo NZS lahko sodnik disciplinsko ukrepa od trenutka, ko pred tekmo pride na igralni objekt in s tem začne opravljati svojo funkcijo, pa vse do odhoda z igrišča po koncu tekme, vključno z odmorom. O disciplinskem kaznovanju pred tekmo več v komentarju k pravilu 5, tu pa le naslednje: igralca, ki je bil izključen pred začetkom tekme, lahko v ekipi nadomesti eden od v zapisnik vpisanih rezervnih igralcev, kar posledično zmanjša število rezervnih igralcev, ne pa tudi števila zamenjav, ki so ekipi na voljo.

Od trenutka, ko z igralci pred tekmo stopi na igrišče, sodnik označi disciplinske kazni z rumenim ali rdečim kartonom. Od tega trenutka lahko igralca tudi opomni.

Če sodnik igralca izključi od začetka tekme (ko je žoga po pravilno izvedenem začetnem udarcu v igri) do svojega odhoda z igrišča po koncu tekme, ga ni dovoljeno več zamenjati z rezervnim igralcem, pač pa mora ekipa nadaljevati igro z igralcem manj.

Če sodnik izreče disciplinsko kazen ob odmoru tekme, igralcu pokaže ustrezen karton le, če se je to zgodilo še v ograjenem delu igrišča. Če bi se to zgodilo že znotraj objekta s slačilnicami, bo sodnik o disciplinski kazni obvestil predstavnika kluba oz. kapetana ekipe.

Po svojem odhodu z igrišča po končani tekmi lahko sodnik morebitno neprimerno obnašanje prijavi ustreznemu disciplinskemu organu, disciplinskih kazni pa tedaj ni več mogoče izreči. Zato je priporočljivo, da sodnik zapusti igrišče šele, ko so ga zapustili igralci obeh ekip ali ko glede na razmere ni pričakovati težav. V primeru potrebe oz. nevarnosti bo sodnik igralno površino zapustil tudi prej. Tedaj bo štel, da ima še vedno pravico izreči disciplinske kazni, saj je bil v odhod z igrišča prisiljen. V primeru, da ni pričakovati težav in da na igrišču ostane le ena izmed ekip, naj načeloma eden izmed članov sodniške ekipe nadzoruje dogodke, predvsem če obstaja možnost konflikta z gledalci.

Prednost ob disciplinskem kaznovanju

Sodnik lahko tudi v primerih za disciplinsko kaznovanje igralcev pa tudi rezervnih igralcev in uradnih oseb kluba dovoli nasprotniku prednost. Vendar pa mora biti v teh primerih precej pazljivejši in mora prednost dovoljevati z izostrenim občutkom.

Običajno kršitelja opomni ob prvi prekinitvi igre, če je bila po ustreznem prekršku nad nasprotnikom dovoljena prednost. Vendar pa bo v primeru brezobzirnih prekrškov sodnik dovolil prednost le, če gre za obetavno akcijo nasprotnika. Če očitne možnosti za takšno akcijo ni, je pametneje, da igro prekine in opomni kršitelja ter s tem zmanjša možnost za morebitno povračilno dejanje.

Ko gre za dejanje za izključitev, bo sodnik dovolil prednost le izjemoma, ko je nasprotnik v izredno obetavni akciji ali čisti priložnosti za doseganje zadetka. Sodnik mora v tem primeru še posebno jasno in nedvoumno nakazati, da upošteva prednost, biti pa mora pazljiv na možna povračilna dejanja. Sodnik bo igralca kršitelja izključil ob prvi prekinitvi igre (doseženi zadetek, žoga izven igrišča, prekinjena igra zaradi kršitve pravil...).

Sodnik nekrivi ekipi ne more dovoliti prednosti v smislu hitre izvedbe nadaljevanja igre po dogodku, ki se kaznuje z disciplinsko kaznijo. Disciplinsko kazen mora izreči, preden se igra nadaljuje.

Če je sodnik upošteval prednost po t. i. taktičnem prekršku, kršitelja načeloma ne bo kaznoval z opominom, saj napadalne akcije v primeru upoštevanja prednosti dejansko ni prekinil. Vendar bo igralca ob prvi prekinitvi opomnil, če gre za taktični prekršek z jasnimi elementi brezobzirnega prekrška ali nešportnega obnašanja (jasno izraženo spotikanje, vlečenje, držanje itd.).

Informacija pomočnika ali četrtega sodnika

Če sodnik dogodka ne bi videl in ga nanj opozori član sodnikove ekipe, lahko po presoji informacije, ki jo je prejel, disciplinsko kaznuje igralca, tudi če je bila od dogodka igra že prekinjena in nadaljevana (tehnična kazen se lahko dosodi samo do trenutka nadaljevanja igre, saj lahko sodnik svojo odločitev o vrsti nadaljevanja igre spremeni le do tega trenutka). V disciplinskem smislu pa sodnik do obvestila ni sprejel nobene odločitve, zato je tudi ne spreminja, pač pa šele sprejema.

Disciplinsko kaznovanje ob kazenskem udarcu

Sodnik kršitelje večinoma kaznuje z enakim kriterijem tudi takrat, ko je zaradi prekrška dosodil kazenski udarec. To velja tako za primere, ko mora biti igralec izključen (nasilna igra ali resen prekršek, prekršek v čisti situaciji za doseganje zadetka), kot v primerih, ko naj bi bil igralec opomnjen. To velja predvsem za vse prekrške z elementi brezobzirnosti ali očitno neprimerne obnašanja (brezobziren štart; očitno nešportno vlečenje, spotikanje, držanje; namerna prekinitve obetavne akcije z igro z roko; s prekrškom prekinjena obetavna akcija nasprotnika ...). Pri vsem navedenem vratar ni nobena izjema, torej ga sodnik obravnava z enakim kriterijem.

Disciplinsko se ob kazenskem udarcu ne bo ukrepalo v primerih, ko s prekrškom ni bila prekinjena obetavna napadalna akcija, niti ni dejanje vsebovalo elementov brezobzirnosti ali jasno izražene nešportnega obnašanja.

OPOMINI

Če bi pretvorili točke 1–7 tega pravila v pozitivne opredelitve obnašanja, ki ga pričakujemo od igralcev, bi se lahko ti odstavki glasili:

Igralec:

- se mora vesti kot pravi športnik;
- mora brez ugovora sprejeti sodnikovo določitev;
- mora poznati pravila igre, da bi se izognil vztrajnim (ponavljajočim se) kršitvam;
- mora omogočiti čim hitrejšo nadaljevanje igre;
- mora omogočiti nasprotniku normalno izvedbo prostih udarcev in udarcev iz kota;
- mora razumeti, da mora sodnik ves čas točno vedeti, kdo je na igrišču in sodeluje v igri.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Nešportno obnašanje

Točka 1 govori o najobširnejši skupini kršitev, zaradi katerih sodnik igralca opomni. To je nešportno obnašanje.

V osnovi je to lahko kršitev, ki ni nujno v nasprotju s pisanimi pravili igre, pač pa je v nasprotju z duhom pravil igre, kot npr.:

- prekršek za direktni udarec, storjen na brezobziren način – glej kriterije za opredelitev vrste prekrška pod »tehnične kazni«, »prekrški, ki se kaznujejo z direktnim udarcem«;
- jasno izraženo nešportno spotikanje, vlečenje, držanje, odrivanje itd. nasprotnika ali igra z roko (ne glede na morebitno nasprotnikovo obetavno akcijo);
- igralec naredi prekršek, s katerim prepreči obetavno napadalno akcijo nasprotnika – t. i. taktični oz. profesionalni prekrški;
- igralec namerno igra z roko, da bi preprečil obetavno napadalno akcijo (ali preprečil zadetek, vendar mu to ne uspe);
- poskus prevare sodnika z igranjem z roko, kot je doseganje zadetka, izbijanje žoge vratarju, pridobivanje prednosti v obetavni akciji itd.;
- nešportno prerivanje z nasprotnikom, ko se ne borita za žogo;
- vratar ali igralec leži na žogi dlje, kot je potrebno;
- neprimerno vpitje in gestikuliranje na igrišču;
- neprimerno obnašanje do nasprotnikov ali soigralcev;
- neprimerne kretnje oz. obnašanje do gledalcev ali drugih oseb izven igrišča;
- namerna povzročitev nepravilnosti igralne opreme (ščitniki, majice ...);
- poškodovanje ali odstranjevanje igralnih naprav (npr. kotne zastavice);
- po pregledu opreme kasneje nosi nedovoljeni nakit itd.

Lahko pa gre tudi za kršitev, ki je že s pravili ali odločbami IB opredeljena kot nešportno obnašanje:

- simuliranje prekrškov ali poškodbe;
- namerna uporaba prevare, da bi obšel določilo o vračanju žoge vratarju (namerno si dvigne žogo na glavo, prsi ali koleno);
- dvigovanje majice preko glave med proslavljanjem zadetka;
- nepravilna menjava igralnih mest (vratar-igralec) itd.

Oglejmo si podrobneje nekatere vrste nešportnega obnašanja:

S prekrškom preprečena obetavna akcija nasprotnika: če igralec napravi prekršek nad nasprotnikom (npr. spotikanje, vlečenje, držanje, odrivanje itd.) ali namerno igra z roko in s tem prekine obetavno napadalno akcijo nasprotnika, ga mora sodnik opomniti (t. i. taktični prekrški).

Sodnik bo vlečenje, držanje, namerno igro z roko ipd. torej kaznoval tudi z opominom, če je bila s tem prekinjena napadalna akcija nasprotnika ali je bilo dejanje po svoji naravi samo po sebi nesramno.

Sodnik bo pri presoji, ali je bil s prekrškom preprečen obetaven napad, upošteval tele kriterije:

- mesto prekrška;
- možnosti napadalca igrati z žogo;
- položaj soigralcev napadalca;
- položaj nasprotnikov;
- razdaljo od vrat.

Če si sodnik po presoji vseh teh kriterijev odgovori pozitivno na zadnje, ključno vprašanje, »ali bi se napad verjetno razvil v naslednjih nekaj sekundah, če ne bi bil zaustavljen s prekrškom«, gre za preprečitev obetavnega napada.

Nedovoljena uporaba telesa: analiza dogajanja v zadnjem času je pokazala naraščajoč trend v zvezi z nepravilno uporabo telesa (t. i. »body-check«) s ciljem preprečiti obetaven napad nasprotnika ali preprečiti gibanje nasprotniku v želji, da bi dobil podajo soigralca. Na ta način so bili preprečeni številni obetavni napadi. V vseh primerih, ko je bil obetaven napad nepravilno ustavljen na tak način, mora sodnik poleg dosojenega prostega oz. kazenskega udarca kršitelja opomniti zaradi nešportnega obnašanja. Če nedovoljena uporaba telesa vključuje prekomerno silo, nasilnost ali brutalnost, mora sodnik v skladu s pravili kršitelja izključiti!

Simuliranje je vsako dejanje igralca, ki je namenjeno prevari sodnika. Igralca, ki kjerkoli na igrišču simulira prekršek in želi s tem prevarati sodnika, da bi dosodil kazenski ali prosti udarec blizu kazenskega prostora nasprotnika, ali igralca, ki simulira poškodbo, mora sodnik opomniti zaradi nešportnega obnašanja.

Dejanja simuliranja s ciljem prevarati sodnika se lahko izražajo na različne načine:

- ko med igralcema sploh ni kontakta;
- ko napadalec izrabi rahel kontakt z nasprotnikom;
- ko je napadalec začetnik oz. povzročitelj kontakta z nasprotnikom;
- ko napadalec predvidi možen kontakt z nasprotnikom.

Na žalost je simuliranje čedalje pogostejše, s čimer igralci močno otežujejo delo sodniku. Sodniki morajo biti pozorni na ta dejanja in kršitelje dosledno kaznovati s ciljem izkoreniniti (ali vsaj zmanjšati) simuliranje iz nogometne igre.

Igralca, ki **sleče majico** ali si jo potegne preko glave med proslavljanjem zadetka, mora sodnik opomniti. Če bi si majico potegnil čez glavo igralec, ki ne proslavlja zadetka, opomina ni. Seveda pa igralcem nasploh ni dovoljeno slačenje majic in je to potrebno šteti za nešportno obnašanje.

Igralca, ki bi dvignil majico, da bi razkril različne slogane ali reklame, sodnik ne bo opomnil, pač pa prijavil prireditelju tekmovanja.

Nestrinjanje s sodnikovo odločitvijo

To pomeni, da igralec namerno (z glasom ali dejanjem) očitno kaže nestrinjanje s sodnikovo odločitvijo sodniku samemu, pomočniku sodnika, drugim igralcem ali gledalcem. S tem izpodbija sodnikovo avtoriteto in spodbuja druge, da mu sledijo. Sodnik do tega ne sme biti toleranten.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Razumevajoč pa naj bo v primeru spontanega razočaranja nad odločitvijo ali pritoževanja, ki ni nešportno ali demonstrativno in ga sodnik po njegovi naravi ne šteje za nestrinjanje. V takšnih primerih naj uporablja zdrav razum.

V skladu z direktivo UEFA iz leta 2006 mora sodnik opomniti igralca, ki protestira na njegovo odločitev s kretnjami ali tako, da teče proti njemu. Opomniti mora tudi igralca, ki od sodnika zahteva opomin za nasprotnika tako, da maha z navideznim kartonom.

Vztrajne (ponavljajoče se) kršitve igre

Bistvo te kršitve je, da posamezni igralec nadaljuje s kršitvami pravil in s tem deluje v nasprotju z načeli igre: izziva povračila, povečuje negativno napetost na tekmi ... Skratka, deluje proti nogometu.

Splošno navodilo: sodnik naj bo pozoren na igralca, ki pritegne njegovo pozornost bodisi s pogostostjo bodisi z naravo kršitev (lahko že z naravo prve kršitve). Če pravila od sodnika sicer ne zahtevajo jasno, da kršitev takoj kaznuje z opominom ali izključitvijo, naj strogo, vendar mirno opozori igralca. Po opozorilu mora sodnik z opominom kaznovati prvo naslednjo resnejšo kršitev (lahko je še nekoliko toleranten ob manjših kršitvah).

Zavlačevanje nadaljevanja igre

Zavlačevanje nadaljevanja igre mora sodnik odločno preprečiti. Vsakega igralca, ki namerno izgublja čas ob izvedbi različnih nadaljevanj igre, mora ostro opozoriti, v ponovljenem primeru pa opomniti. Dejanja zavlačevanja igre so različna – npr. igralec izvaja prosti udarec z napačnega mesta z namenom prisiliti sodnika, da ponovi prosti udarec, pretvarja se, da bo vmetaval, nato pa prepusti žogo soigralcu, brncne žogo ali jo nosi stran po prekinitvi igre, zavlačuje pri zapuščanju igrišča ob zamenjavi, pretirano zavlačuje z izvedbo vmetavanja ali prostega udarca. To velja po spremembi pravil iz leta 2005 tudi za oviranje izvedbe vmetavanja (igralec se kljub opozorilu ne odmakne dva metra od mesta vmetavanja, poskakovanje ali gestikuliranje pred izvajalcem). V skladu s spremembo pravil iz leta 2006 je potrebno opomniti tudi igralca, ki se dotakne žoge po prekinitvi igre in s tem povzroči konfrontacijo (npr. pobiranje žoge iz mreže po doseženem zadetku, ki povzroči konfrontacijo z nasprotniki, ali prijemanje žoge, ki prepreči hitro izvedbo prostega udarca itd).

Brcanje žoge po prekinitvi igre: sodnik bo igralca opomnil, če je s tem svoji ekipi pridobil nepravilno prednost (preprečil nasprotniku hitro izvedbo prostega udarca, omogočil postavitev svojih soigralcev) ali pa je bilo njegovo dejanje jasno izražena nešportnost (brcanje žoge na večjo razdaljo, demonstrativno brcanje iz protesta na sodnikovo odločitev). V drugih primerih mora sodnik igralca ostro opozoriti.

Neupoštevanje predpisane razdalje ob izvedbi prostih udarcev ali udarcev iz kota

Igralci se morajo v primeru, ko je dosojen prosti udarec ali udarec iz kota za nasprotnika, čim prej umakniti na predpisano razdaljo 9,15 m. Igralca, ki se kljub opozorilu ne odmakne, ali igralca, ki bi pritekel pred žogo, da bi preprečil izvedbo prostega udarca ali udarca iz kota, bo sodnik opomnil. Če bi izvajalec hitro izvedel prosti udarec in z žogo zadel nasprotnika, ki je bil preblizu že ob dosojenem prostem udarcu, bo sodnik dovolil nadaljevanje igre. Če pa bi nasprotnik, ki bi bil preblizu,

namerno prestregel žogo, bo sodnik tega igralca opomnil in odredil ponovitev izvedbe prostega udarca.

Vstop ali zapustitev igrišča brez sodnikovega dovoljenja

Točki 6 in 7 pravila 12 zahtevata, da mora biti igralec, ki brez dovoljenja sodnika zapusti, vstopi ali se vrne na igrišče, opomnjen. Dovoljenje sodnika je treba razumeti kot jasn znak igralcu. To smiselno velja tudi za rezervne ali že zamenjane igralce.

Brez dovoljenja sodnika lahko zapustijo igrišče le poškodovani igralci in igralci, ki ga zapustijo nehote, v okviru akcije ali iz taktičnih razlogov (izogibanje ofsajdu). Z izjemo poškodovanih igralcev se ti igralci štejejo, kot da so v igri. Kršitev je namreč le namerna in nedovoljena zapustitev igre, pa čeprav je le začasna.

Če igralec po doseženem zadetku zapusti igrišče, naj ga sodnik takoj pozove, da se vrne. Samo zapuščanje igrišča po doseženem zadetku ni kaznivo, vendar se mora igralec čim prej vrniti. Če tega ne stori ali če skače na ograjo ob igrišču, da bi se prekomerno veselil ali izzival, ga mora sodnik ob vrnitvi na igrišče opomniti. Od sodnikov se pričakuje, da ob proslavljanju zadetka delujejo preventivno in uporabljajo zdrav razum. Prav tako niso dovoljene različne koreografije posameznih moštev po doseženem zadetku, kot npr. tvorba verižnih vrst, krogov itd., saj pomenijo izgubljanje igralnega časa. Sodnik v takšnem primeru zahteva, da ekipa takoj zavzame položaj za nadaljevanje igre, v nasprotnem ali ponovljenem primeru pa disciplinsko ukrepa proti igralcu, ki je začel nedovoljeno dejanje.

Brez dovoljenja sodnika se lahko na igrišče takoj vrnejo le igralci, ki so ga zapustili v okviru akcije ali nehote. Ti igralci se morajo na igrišče vrniti takoj, razen v nesrečnem primeru. Igralec, ki se je izognil ofsajdu, se lahko na igrišče vrne brez dovoljenja sodnika, vendar takrat, ko se s svojim vstopom neposredno ne vključi v aktivno igro.

Drugi igralci lahko na igrišče vstopijo oz. se vrnejo le z dovoljenjem sodnika. Sodnik bo dal dovoljenje za vstop igralcu tedaj, ko s tem ne bo neposredno pridobil neupravičene prednosti.

Igralec, ki je bil z igrišča odstranjen zaradi nepravilne opreme, se lahko vrne v igro šele ob prekinitvi igre in po pregledu opreme, če je bil odstranjen zaradi krvavitve, pa šele, ko se sodnik prepriča, da je bila krvavitev ustavljena.

Igralci, ki ne upoštevajo zgoraj navedenih določil, morajo biti opomnjeni. Sodnik zaradi nepravilnega vstopa ali izstopa igralca iz igre te ne bo prekinil takoj, če je v posesti žoge nasprotna ekipa, saj ji s tem dovoljuje prednost. Sicer pa igro prekine, opomni igralca in nadaljuje z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi, razen če je kršitelj ob tem napravil še prekršek za direktni udarec. Če se igralec brez dovoljenja vrne na igrišče in napravi še prekršek, ki se kaznuje z opominom, ga sodnik izključi s takojšnjim rdečim kartonom (dve kršitvi za opomin). Za vrnitev na igrišče se šteje tudi dejanje igralca, ki je zaradi poškodbe ali drugega vzroka izven igrišča in napravi dejanje na igrišču (npr. spotikanje, zaustavljanje žoge ipd.).

V skladu s spremembo pravil iz leta 2005 sodnik rezervnega igralca zaradi nepravilnega vstopa na igrišče opomni in dosodi indirektni prosti udarec z mesta žoge ob prekinitvi (razen ob upoštevanju prednosti) ne glede na to, ali predstavlja rezervni igralec višek igralca ali nepravilno zamenjavo.

Če je igra prekinjena zaradi vstopa tretje osebe, se nadaljuje s sodniškim metom.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

IZKLJUČITVE

Nadaljevanje tega pravila govori o kršitvah in dejanjih, zaradi katerih mora sodnik igralca, rezervnega ali zamenjanega igralca izključiti iz igre.

Resni prekršek

To je neprimerno vedenje igralca ekstremne narave do nasprotnika, ki se z njim bojuje za žogo. Obsega različne vrste nasilne (grobe) igre. To so torej prekrški za direktni udarec v boju za žogo, storjeni na način, ki vsebuje prekomerno silo (nasilen način) oziroma ogrozijo varnost nasprotnika.

Npr.: štarti s katerekoli strani, ki ogrozijo varnost nasprotnika (siloviti štarti z malo ali brez name-na udariti žogo), udarjanje nasprotnika z nogo, roko, komolcem ipd., silovit nalet na nasprotnika, nasilno spotikanje nasprotnika ali skakanje nanj itd. Igralec pri tem ne kaže skrbi za zdravje oz. varnost nasprotnika, bolj ali manj mu je vseeno, ali nasprotniku zada bolečino, ga poškoduje ali pa je to celo njegov namen.

Glej kriterije za opredelitev resnosti prekrška pod »Tehnične kazni«.

Nasilno obnašanje

To je neprimerno vedenje ekstremne narave – agresija – proti nasprotniku, s katerim se ne bojuje za žogo, ali proti soigralcu, gledalcem ali kakšni drugi osebi. Takšna dejanja so: udarjanje z roko, glavo, nogo, s komolcem, pljuvanje, nalet, močno porivanje itd. Tovrstno dejanje mora sodnik kaznovati z izključitvijo, če je bila žoga tedaj v igri, pa še z ustrezno tehnično kaznijo, če je bilo dejanje storjeno na igrišču (z direktnim udarcem za dejanja nad nasprotnikom ali z indirektnim udarcem za dejanja do drugih oseb, razen če je poprej prišlo do nedovoljenega vpliva na igralca s strani teh oseb).

V to skupino kršitev obvezno spadajo kakršnikoli očitni nešportni fizični kontakti s sodnikom ali njegovim pomočnikom (npr. porivanje, vlečenje, držanje, iztrganje zastavice ali grba itd.).

Poskus nasilnega obnašanja je treba obravnavati z enakim merilom, kot bi sicer dejanje samo.

Pljuvanje

Pljuvanje na katerokoli osebo ali poskus pljuvanja nanjo je posebno nesramno vedenje, ki ga je treba kaznovati z izključitvijo.

Prekrški, ki preprečijo čisto priložnost za doseganje zadetka

Pravila igre jasno in brezpogojno navajajo, da mora biti igralec, ki s prekrškom prepreči nasprotniku doseganje zadetka ali čisto priložnost za doseganje zadetka, izključen. Da bi sodnik lahko ukrepal v skladu s temi odločbami, mora vedeti:

- kateri prekrški so tu mišljeni in
- kaj se šteje za čisto priložnost za doseganje zadetka.

Odgovor na prvo vprašanje je enostaven: vsi prekrški, zaradi katerih sodnik dosodi prosti udarec (direktni ali indirektni).

Odgovor na drugo vprašanje je bolj zapleten, saj gre tu lahko, vsaj v nekaterih mejnih primerih, tudi za presojo sodnika. Načeloma so čiste priložnosti za doseganje zadetka vse tiste situacije, ko

ima igralec povsem odprto pot do nasprotnikovih vrat (ali bi jo imel, če prekrška ne bi bilo) in ima pred seboj morebiti le še vratarja ali drugega nasprotnika, ko vratarja na vratih ni. Pri presoji čiste situacije za doseganje zadetka mora sodnik upoštevati zlasti naslednje kriterije oz. presoje:

- *verjetnost nadzora nad žogo: če ni verjetnosti nadzora igralca nad žogo, če prekrška ne bi bilo, čiste priložnosti za doseganje zadetka ne more biti;*
- *položaj napadalca: v kateri položaj bi z žogo prišel napadalec, če prekrška ne bi bilo: ali bi žogo res prejel v čisti situaciji za doseganje zadetka ali pa bi jo dobil preveč oddaljen od vrat, blizu vzdolžne ali prečne črte, ko neposredne in nedvoumne možnosti za doseganje zadetka sploh ne bi bilo;*
- *smer gibanja napadalca in žoge: načeloma se morata napadalec in žoga gibati proti vratom, da bi lahko govorili o čisti priložnosti za doseganje zadetka; vendar je lahko smer gibanja kratek čas tudi drugačna, važno je le, da bi bil po oceni vseh elementov igralec z žogo pod nadzorom v položaju, ko bi zelo verjetno dosegel zadetek, če prekrška ne bi bilo (npr. ko ustavi žogo, se obrne in se znajde neoviran sam pred vratarjem);*
- *oddaljenost od vrat: čim dlje je bil prekršek oddaljen od vrat, tem več je možnosti za dovoljeno posredovanje obrambnih igralcev; čim bližje vratom je prekršek, tem verjetneje se bo sodnik prepričal o čisti priložnosti za doseganje zadetka;*
- *položaj nasprotnikov: ali lahko kateri od obrambnih igralcev z dovoljenimi sredstvi še prepreči napadalcu napredovanje z žogo proti vratom.*

Sodnik mora torej v zelo kratkem času oceniti vse okoliščine; najprej, ali je bil prekršek storjen ali ne, nato pa (če je bil prekršek storjen), ali je oz. ali bi napadalec bil v nedvoumno čisti priložnosti za doseganje zadetka.

Ko sodnik oceni vse zgoraj naštetе kriterije, si lahko postavi zadnje, ključno vprašanje: »ali bi se napad zelo verjetno končal z zadetkom, če ne bi bil ustavljen s prekrškom za prosti ali kazenski udarec?« Če je odgovor pozitiven, gre za preprečitev čiste priložnosti za doseganje zadetka.

Posebej je treba poudariti, da je kršitelja v teh primerih potrebno izključiti ne glede na to, ali je bil prekršek storjen v ali izven kazenskega prostora. Torej ne glede na to, ali bo sodnik nato sodil prosti ali kazenski udarec. Vratar kot kršitelj v teh primerih v smislu disciplinskega ukrepanja večinoma ni izjema; prej velja, da so vratarji med pogostejšimi kršitelji, kar zadeva preprečenje čiste situacije za doseganje zadetka. Skoraj vsako posredovanje vratarja izven kazenskega prostora pomeni zanj potencialno nevarnost izključitve. Prekrški vratarja izven kazenskega prostora nad napadalcem ali njegova igra z roko se večinoma kaznujejo z izključitvijo, saj skoraj vedno pomenijo preprečitev nasprotnika v čisti priložnosti za doseganje zadetka. Tudi pri prekrških vratarja v kazenskem prostoru mora sodnik vratarja kaznovati enako kot igralca – z izključitvijo, če se je prepričal, da je napadalec resnično bil ali bi bil v čisti in nedvoumni priložnosti za doseganje zadetka (če ni bilo tako, izključitve ne bi bilo, pač pa vratarja pogosto opomni zaradi preprečitve obetavnega napada).

Igralca, ki skuša s prekrškom ustaviti napadalca v čisti priložnosti za doseganje zadetka, a mu to ne uspe, sodnik po končani akciji (saj v takšni situaciji mora dovoliti prednost) opomni, če je šlo za brezobziren prekršek ali za očitno obliko neprimerne vedenja (izraženo spotikanje, držanje ali

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

vlečenje nasprotnika, igra z roko ...). Kršitelja bi vseeno izključil, če bi napravil nasilen prekršek ali če bi bilo njegovo dejanje potrebno šteti za nasilno vedenje.

V skladu s spremembo pravil v letu 2006 je potrebno rezervnega ali zamenjanega igralca, ki brez dovoljenja stopi na igrišče (kar se kaznuje z indirektnim udarcem) in s tem nasprotniku prepreči čisto situacijo za doseganje zadetka, izključiti in mu pokazati rdeči karton.

Preprečitev doseganja zadetka z igro z roko

Primeri, ko igralec braneče se ekipe, razen vratarja, neposredno prepreči doseganje zadetka z igro z roko – npr. obrani z roko udarec na prazna vrata –, so običajno dovolj jasni. Če je igralec igral z roko namenoma, ga mora sodnik izključiti in dosoditi kazenski oz. prosti udarec, če je bil dotik roke z žogo še izven kazenskega prostora.

V primeru, ko igralec, razen vratarja, le poskuša preprečiti doseganje zadetka z igro z roko, pri čemer se žoge sicer dotakne z roko, vendar zadetka ne more preprečiti, sodnik ravna drugače. Zadelek prizna, igralca pa le opomni zaradi nešportnega obnašanja, saj zadetka v resnici ni preprečil.

Uporaba prostaških ali žaljivih besed ali kretenj

Če so prostaške ali žaljive besede dovolj glasne, da jih sliši širši krog ljudi, mora sodnik igralca izključiti, čeprav niso namenjene njemu. Ukrepanje sodnika v zvezi s prostaškimi besedami zahteva uporabo zdrave pameti, saj podobne besede igralci v nekaterih okoljih uporabljajo pri vsakdanjem pogovoru. Spontana reakcija po zgrešeni priložnosti je lahko povsem naravna in razumljiva in je lahko še pogostejša na zelo pomembnih tekmah. Če pa se takšno govorjenje ponavlja, naj sodnik igralca individualno ali javno opozori – javno v smislu jasno vidnega opozorila, ki pomeni opozorilo tudi drugim. Če pa so prostaške ali žaljive besede ali kretnje namenjene posamezniku in izražene dovolj jasno, mora sodnik takšnega igralca izključiti iz igre.

Če so prostaške ali žaljive besede ali kretnje naperjene proti nemu od sodnikov, bo sodnik igralca izključil iz igre. Če je bilo takšno dejanje izraženo na način, da ga je zaznal le sodnik, je prepuščeno sodniku oz. njegovi stopnji tolerance, ali ga bo vzela za žaljivo ali ne. Če pa je takšno, da ga zazna več ljudi in s tem tudi spodkopava avtoriteto sodnika in njegov nadzor, ga mora sodnik šteti za prostaško oz. žaljivo in ga kaznovati z izključitvijo.

Kršitev pravil, ki se kaznuje z opominom po že prejetem opominu

Sodnik mora biti v takih primerih dovolj dosleden in nepopustljiv, sicer lahko izgubi nadzor nad tekmo. Če že opomnjeni igralec nadaljuje s kršitvami pravil in se s tem približuje drugemu opominu, naj ga sodnik opozori. V primeru nadaljnjih kršitev naj igralca izključi iz igre. Če je že opomnjeni igralec napravil kršitev, ki se nujno kaznuje z opominom, ga sodnik ne bo opozarjal, pač pa ga bo takoj izključil.

V teh primerih mora sodnik igralcu najprej pokazati rumeni, takoj zatem pa še rdeči karton. Tako je jasno, da je bil igralec izključen zaradi ponovne kršitve, ki se kaznuje z opominom, in ne zaradi dejanja, ki se kaznuje s takojšnjo izključitvijo.

Če igralec stori kršitev, ki se kaznuje z opominom, a preden ga sodnik opomni, napravi še eno tovrstno kršitev, ga sodnik takoj izključi iz igre oz. mu pokaže rdeči karton brez poprejšnjega rumenega.

Izključeni igralec

Izključeni igralec mora zapustiti ograjeni del igrišča. Sodnik igro nadaljuje šele, ko se je o tem pričal (npr. igralec je že zapustil ta prostor ali ga nedvoumno zapušča). Če izključeni igralec igrišča ali njegovega ograjenega dela ne želi zapustiti, sodnik da jasno vedeti, da bo v tem primeru tekmo prekinil, kapetanu njegove ekipe pa bo določil rok (2–3 minute). Če tudi do tedaj izključeni igralec ne zapusti tega prostora in ni nikakršnega sodelovanja klubskih uradnih oseb, sodnik tekmo prekine.

Odstranitev iz ograjenega dela igrišča

Sodnik lahko osebe, ki jih v skladu s pravili ne more disciplinsko kaznovati, odstrani iz ograjenega dela igrišča. To bo storil tako, da bo preko predstavnika ekipe oz. kluba organizatorja zahteval odstranitev osebe, če ima ta pravico biti na klopi za rezervne igralce, pa lahko to zahteva od te osebe tudi neposredno. Kartonov ne uporablja.

Če ta oseba ne želi zapustiti ograjenega dela igrišča, bo sodnik ukrepal enako kot v primeru, ko izključeni igralec ne želi zapustiti ograjenega dela igrišča.

Nasploh bo sodnik od posamezne osebe zahteval, da zapusti ograjeni del igrišča v naslednjih primerih:

- če zagreši hujše dejanje (zaradi česar bi bil igralec izključen), npr. žalitve ali grožnje sodniku, nasilno obnašanje itd.;
- če se nešportno obnaša, še posebno, če s tem nadaljuje tudi po opozorilu;
- če se trener tudi po opozorilu ne zadržuje v tehničnem prostoru, kjer je ta predviden, in se po danih navodilih ne vrača na klop;
- če z vstopom na igrišče neposredno vpliva na igro ali igralce itd.

V naštetih primerih bo sodnik igro prekinil, ustrezno disciplinsko ukrepal in nadaljeval igro s sodniškim metom z mesta žoge ob prekinitvi. Poudariti je treba, da je tudi v teh primerih potrebno upoštevati prednost nasprotni ekipi. V takem primeru bo sodnik ustrezno ukrepal ob prvi prekinitvi.

Če želi sodnik le opozoriti neko osebo (vključno z igralci), naj igre ne prekinja, pač pa naj to stori ob prekinitvi (ali med igro, če je to mogoče).

KONFRONTACIJE IN REAKCIJE IGRALCEV

Konfrontacije med igralci

Izkušnje jasno kažejo, da je koristno, da se sodnik čim hitreje napoti na mesto konflikta in takoj izreče ustrezen disciplinski ukrep (rumeni, če je potrebno, tudi rdeči karton). Ko sodnik ni dovolj hitro prišel na kraj dogodka, je pogosto prišlo do reakcij in povračilnih ukrepov ter stopnjevanja konflikta.

Sodnik naj poskuša razvoj konfrontacije preprečiti s hitrim in odločnim posredovanjem. Če stopnjevanja konfrontacije med igralci ni več mogoče preprečiti, naj se sodnik z mesta konflikta nekoliko umakne in natančno opazuje dogajanje. Izogiba naj se fizičnemu posredovanju, da bi ločil sprte igralce, če konflikta ni bilo mogoče preprečiti.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Sodnik naj ne kaznuje le igralcev, ki reagirajo na dogodek, pač pa mora identificirati in kaznovati pobudnika, če je to zaradi narave kršitve potrebno (brezobzirnost, brutalnost).

Prav tako naj sodnik ne kaznuje le začetne kršitve, kaznovati mora tudi igralce, vpletene v kasnejšo konfrontacijo. Igralci, vpleteni v konfrontacijo, morajo biti ustrezno kaznovani (opomin). Posebno pozornost je treba posvetiti igralcem, ki pritečejo na mesto konflikta z razdalje in se vmešajo v konflikt. Nedopustno je, če igralci, vpleteni v konfrontacijo, niso kaznovani. V primeru konfrontacije več igralcev morata biti opomnjena vsaj dva igralca, po eden na vsaki strani.

V primerih pretepanja oz. pretiranih telesnih kontaktov opomini ne smejo biti zadostna kazen. V teh primerih morajo biti igralci izključeni.

Vloga obeh pomočnikov ob množičnih konfrontacijah je pomembna, o njej pa naj se dogovorijo pred tekmo. Oba pomočnika naj prideta na igrišče. Eden naj nekoliko oddaljen od mesta konflikta nadzoruje in beleži dogodke, drugi pa naj bo blizu sodnika in opazuje dogodke iz bližine. Četrty sodnik naj načeloma opazuje dogodek z razdalje in poskuša hkrati imeti pod nadzorom dogajanje v tehničnem prostoru.

Množični protesti oz. konfrontacije s sodnikom

V primeru množične konfrontacije s sodnikom ali protestov mora sodnik ostati miren, hladen in zbran. Glavnega pobudnika konfrontacije in napadanja sodnikove avtoritete naj izolira v nevtralnem območje, stran od skupine igralcev, nato pa naj ga čim hitreje opomni.

V skladu z direktivo UEFA iz leta 2006, mora sodnik v primeru množične konfrontacije igralcev s sodnikom (npr. ko igralci obklojijo sodnika), opomniti vsaj enega izmed njih in ne samo začetnika konflikta (npr. igralca, ki je napravil prekršek, po katerem je prišlo do konfrontacije).

Če je prišlo do hujše kršitve, kot je nešporten telesni kontakt s sodnikom, mora ta igralca sodnik mirno in dostojanstveno izključiti.

Če se sodnik znajde obkoljen z večjo skupino igralcev, naj poskuša razrešiti položaj tako, da hitro identificira glavnega pobudnika protesta oz. agresije in ga izloči iz skupine za nadaljnji disciplinski ukrep (rumeni ali rdeči karton). Pogovor naj bo omejen na minimum. Sodnik naj ostane miren, čvrst, ohrani naj vizualni kontakt z igralcem in naj ima popoln nadzor. Nato naj čim hitreje nadaljuje igro, izgubljeni čas pa ustrezno nadoknadi. V takih primerih naj najbližji pomočnik pomaga sodniku, drugi pomočnik in četrti sodnik pa naj načeloma opazujeta in beležita dogodke.

Pri konfrontaciji z igralci ali protestih ni učinkovito, če se sodnik umika pred njimi. Načeloma naj ostane na mestu ter deluje mirno in trdno. Če nato pride do nešportnega fizičnega kontakta s sodnikom, kot rečeno, izgreznika kaznuje z izključitvijo.

NAČIN IZREKANJA DISCIPLINSKIH KAZNI

Disciplinsko kazen lahko sodnik izreče le ob prekinitvi igre. Takrat pokaže ustrezen karton igralcu na razdalji 2–3 metre v višini obraza. Ta razdalja omogoča jasno identifikacijo igralca, hkrati pa zmanjšuje možnost njegove nenadne nepredvidljive reakcije, če bi bil preblizu sodniku. Če je igralec, ki naj bi bil disciplinsko kaznovan, precej daleč od sodnika, ni primerno zahtevati od njega, da pride povsem do sodnika, kakor tudi ne, da vso pot do igralca naredi sodnik. Težiti je treba k temu, da se, če je le mogoče, igralec in sodnik srečata nekako na polovici poti.

Predvsem pa je pomembno, da sodnik igralca jasno identificira, da vsi navzoči vedo, kateri igralec je bil disciplinsko kaznovan. V primeru, da je dotični igralec v skupini igralcev, ga je iz nje potrebno povsem izločiti.

Če sodnik igralca ne bi mogel disciplinsko kaznovati, ker ga ni več na igrišču ali ob njem, bo disciplinsko kaznovanje igralca navedel v zapisniku o tekmi, o tem pa obvestil kapetana oz. predstavnika kluba. Če bi se želel ta igralec naknadno vrniti na igrišče, ga bo sodnik disciplinsko kaznoval ob prekinitvi. Če bi se ta igralec tudi vrnil na igrišče brez dovoljenja sodnika, bo sodnik igro ob upoštevanju prednosti prekinil, igralca izključil (dve kršitvi), igro pa nadaljeval z indirektnim udarcem z mesta žoge ob prekinitvi. V primeru prednosti bo igralca izključil ob prvi prekinitvi; igro bo prekinil takoj, če bi ekipa kršitelja dobila žogo, in jo nadaljeval s sodniškim metom.

Sodnikov postopek mora biti v vsakem primeru strog, umirjen in korekten. Sodnik mora biti miren in vljuden, vendar odločen. Igralca naj najprej pozove k sebi, nato pa naj mu gre naproti. Pozove naj ga z glasom in kretnjo, nikoli z žuganjem, ki igralca omalovažuje. Če je igralec razburjen, naj ga skuša z besedami umiriti. Če bi igralec namerno hodil ali tekel stran, ko ga sodnik poziva, naj ga pozove ponovno. Če tudi to ne zaleže, naj gre proti njemu, ga disciplinsko kaznuje, hkrati pa ostro opozori na nadaljnje primerno vedenje. Načeloma naj sodnik nikoli (razen v pravkar navedenem primeru) ne kaže igralcu kartonov na razdaljo ali v hrbet. Nasploh velja: če se igralec med izrekanjem opomina obnaša nešportno, ga je treba izključiti iz igre (če to stori pred izrekom kazni, s takojšnjo izključitvijo, po že izrečenem opominu pa odvisno od vrste nešportnosti – s takojšnjo izključitvijo ali z »drugim opominom«).

Ob izreku disciplinske kazni si je sodnik dolžan zabeležiti številko in ekipo igralca, minuto in razlog. Po izrečni kazni (v primeru izključitve – ko se je prepričal, da je igralec zapustil ali zapušča ograjeni del igrišča) da sodnik primeren znak (glas, žvižg, kretnja ...) za nadaljevanje igre.

Sodnik naj nikoli ne grozi igralcu z disciplinsko kaznijo tako, da se prijema za žep s kartoni, ali celo tako, da izvleče kartone, nato pa disciplinske kazni ne izreče. Takšne poteze lahko močno omajajo njegovo avtoriteto.

POROČANJE O DISCIPLINSKIH KAZNIH

Sodnik mora o izrečenih disciplinskih kaznih in drugih nepravilnostih, kot so odstranitve oseb iz ograjenega dela igrišča ali incidenti, obvezno poročati ustreznemu organu pristojne nogometne zveze oz. vodstvu tekmovanja. Na tekmovanjih, kjer je tako predvideno, lahko o tem poročča predstavniku pristojne nogometne zveze (delegatu) že takoj po tekmi, sicer pa mora v predpisanem roku sestaviti poročilo in ga poslati na ustrezen naslov.

Sodnik v nobenem primeru ne sme zamolčati izrečene disciplinske kazni. S tem bi storil hud prestop, ki ima lahko zanj občutne posledice. Takšno dejanje bi namreč pozivalo igralce k nespoštovanju pravil, sodniku in drugim sodnikom pa bi zmanjševalo ugled.

V sodnikovem poročilu morajo biti osnovni podatki, kot so datum, liga, ekipi itd., točno navedeni. Navesti mora ime in priimek igralca, ki je bil disciplinsko kaznovan, njegovo številko in ekipo ter čas (minuto) dogodka.

PRAVILO 12 – PREKRŠKI IN NEŠPORTNO OBNAŠANJE

Podrobnosti o morebitnem incidentu je treba navesti jasno, enostavno, a popolno in v kronološkem redu. Podrobnosti, ki niso pomembne, se izpustijo (npr. pripombe igralcev, če niso predmet disciplinske prijave itd.), prav tako nepotrjene govorice.

Posebej podrobno mora biti poročilo o izključitvi. Vsebovati mora vse pomembne podrobnosti, ki lahko disciplinskemu organu pomagajo pri določitvi pravične kazni: vrsta dejanja, silovitost, posledice, vedenje po dejanju itd. V primeru izključitve zaradi drugega opomina zadostuje le navedba, da je igralec napravil dejanje za opomin (opredeliti je treba vrsto dejanja) in da je bil poprej že opomnjen. Tudi v tem primeru je obvezno navesti vedenje igralca po storjenem dejanju oz. izključitvi. Na tekmovanjih v organizaciji NZS je potrebno dejanje še dodatno opredeliti z navedbo točke v »Splošnih navodilih NZS – Disciplinska politika organov vodenja lig NZS«, ki konkretno dejanje zajema.

Razloge za disciplinske kazni je potrebno navesti z navedbo ustaljenih izrazov, ki jih v skladu z odločbo NZS sprejme Komisija za pravila igre pri NZS (šifrant disciplinskih kazni).

ZAKLJUČEK

Pravilo 12 upošteva in spoštuje tiste fizične, etične in moralne lastnosti, ki naj bi jih imel igralec, ki želi sodelovati v zdravi in pošteni športni borbi in v igri pokazati čim več znanja v lasten in užitek drugih, ki gledajo tekmo. Vsa dejanja, ki niso v skladu s temi načeli, mora sodnik dosledno, strogo in pravično kaznovati, za kar so mu na voljo kazni, navedene v tem pravilu.

PRAVILO 13 – PROSTI UDARCI

Medtem ko v pravilu 12 piše, v katerih primerih bo sodnik dosodil prosti udarec, pravilo 13 govori o tem, kako se mora prosti udarec izvesti. Predpisuje torej pogoje za pravilno izvedbo prostih udarcev.

Osnovno načelo je (kakor tudi v naslednjih pravilih 14–17), da se mora igra po prekinitvi čim hitreje nadaljevati, da se izgubi čim manj igralnega časa. Število prostih udarcev na tekmi je namreč zelo različno in je odvisno od ravni športnega pristopa in vedenja igralcev. Povprečno število prekrškov na zadnjih svetovnih nogometnih prvenstvih je bilo med 30 in 35, na posameznih tekmah pa se je gibalo od 22 in vse do 64.

Vrste prostih udarcev

Obstajata dve skupini prostih udarcev:

- **direktni** ali neposredni, iz katerih je mogoče neposredno doseči zadetek v nasprotnikova vrata, in
- **indirektni** ali posredni, iz katerih zadetka ni mogoče doseči neposredno, pač pa le, če se je žoge, potem ko je bila v igri, dotaknil še kateri igralec.

Če igralec iz direktnega prostega udarca udari žogo neposredno v svoja vrata (in se žoge vmes ne dotakne nihče drug), bo sodnik dosodil udarec iz kota. Direktni prosti udarec je posebna ugodnost za ekipo, nad katero je bil prekršek storjen, kar ne bi veljalo v navedenem primeru, če bi sodnik ta zadetek v lastna vrata priznal. Iz direktnega prostega udarca je torej mogoče doseči zadetek neposredno le v nasprotnikova vrata.

Sodnik bi ravnal enako, če bi bila žoga udarjena v lastna vrata neposredno iz indirektnega udarca – dosodil bi udarec iz kota, če pa bi bila iz indirektnega udarca udarjena žoga neposredno v nasprotnikova vrata, bi dosodil udarec od vrat.

Sodnikovi znaki ob prostih udarcih

Ko sodnik zaradi enega od v pravilu 12 navedenih prekrškov dosodi **direktni udarec**, načeloma pokaže z roko v smer, v katero ekipo, ki prosti udarec izvaja, napada, ali na kazensko točko, če je prekršek storila braneča se stran v lastnem kazenskem prostoru (kazenski udarec). Ko sodnik dosodi **indirektni udarec**, mora to nakazati z dvigom roke nad glavo in jo tam zadržati, dokler se po izvedbi udarca žoge ne dotakne kak igralec ali je igra ponovno prekinjena. Sodnik mora pred izvedbo indirektnega udarca obvezno dvigniti roko nad glavo predvsem v primerih, ko obstaja realna možnost neposrednega udarca na vrata. Njegov znak morata dobro videti predvsem vratar in izvajalec udarca. V drugih primerih lahko sodnik z dvigom roke le nakaže, da je dosojen indirektni udarec, in mu tega znaka ni treba zadržati. Tako lažje hitro zavzame položaj za spremljanje nadaljnje akcije.

Če sodnik pred izvedbo indirektnega udarca pomotoma ne bi dvignil roke ali za to ne bi imel časa (hitra izvedba) in bi to vplivalo na potek akcije (npr. udarec na vrata ...), bo zaradi svoje napake ponovil izvedbo indirektnega udarca.

Pogoji za izvedbo prostih udarcev

Udarec se mora, kot rečeno, izvesti čim hitreje. Zato morajo biti tudi čim prej izpolnjeni pogoji za njegovo pravilno izvedbo:

PRAVILO 13 – PROSTI UDARCI

- žoga mora mirovati;
- prosti udarec mora biti izveden z mesta prekrška;
- nasprotniki morajo biti ustrezno oddaljeni.

Glede prvega pogoja – mirovanje žoge – ne sme biti odstopanja; sodnik ne sme dovoliti igre po hitri izvedbi, če žoga pred tem ni mirovala.

Kar zadeva mesto izvedbe, mora biti sodnik prožnejši in mora uporabljati zdrav razum. Če je igralec izvedel prosti udarec kakšen meter stran od dejanskega mesta prekrška in s tem svoji ekipi ni pridobil nobene prednosti (primer: predvsem prosti udarci na svoji polovici ali na sredini igrišča, če ni s tem izločil nasprotnika iz igre), bo sodnik dovolil nadaljevanje igre. Če pa bi si s tem pridobil neupravičeno prednost in pri prostih udarcih v območju verjetnega udarca na vrata, mora biti sodnik dosleden in mora zahtevati ponovitev izvajanja, če udarec ni bil izveden s pravega mesta. Spomnimo se: prosti udarci za obrambno stran iz vratarjevega prostora se lahko izvedejo s katerekoli točke vratarjevega prostora, indirektni udarci za napadalce v vratarjevem prostoru pa z najbližje točke daljše črte vratarjevega prostora.

Nasprotniki se morajo odmakniti na predpisano razdaljo 9,15 metra in se žogi ne smejo približati, dokler ni udarjena. V primeru izvedbe prostega udarca za obrambno stran iz lastnega kazenskega prostora morajo biti nasprotniki poleg predpisane razdalje tudi izven kazenskega prostora, dokler žoga ni v igri (dokler ne zapusti kazenskega prostora v igrišče).

Če je dosojen prosti udarec za napadajočo ekipo znotraj nasprotnikovega vratarjevega prostora, se bo udarec izvedel z najbližje točke daljše črte vratarjevega prostora. V tem primeru se nasprotniki ne morejo umakniti na predpisano razdaljo, zato so lahko na prečni črti med obema vratnicama.

Kdaj je žoga v igri?

Žoga je po izvedbi prostih udarcev v igri, ko se premakne, po izvedbi udarcev za branečo se ekipo iz kazenskega prostora pa, ko zapusti kazenski prostor v igrišče.

Kršitve

Preden z žogo po izvedbi prostega udarca igra drugi igralec, mora biti žoga v igri. Če bi se je nekdo dotaknil prej, je treba prosti udarec ponoviti. Če bi se igralec ob izvedbi prostega udarca žoge le dotaknil in je ne bi premaknil, nato pa bi jo udaril drugi igralec, je potrebno slednjega šteti za izvajalca prostega udarca.

Če bi izvajalec prostega udarca iz lastnega kazenskega prostora udaril žogo tako, da bi ta prešla prečno črto, preden bi zapustila kazenski prostor v igrišče, je potrebno prosti udarec ponoviti.

Izvedba in kršitve ob izvedbi prostih udarcev

Izvedba

Prosti udarci morajo biti izvedeni z delom noge pod kolenom. Žogo je dovoljeno dvigniti z eno nogo ali z obema hkrati. Izvedba s kolenom ni dovoljena. Različne oblike varanja nasprotnika ob izvedbi prostih udarcev so del nogometne igre in so dovoljene.

Nasprotniki so preblizu mesta izvedbe

Če so nasprotniki v trenutku, ko je dosojen prosti udarec, preblizu mesta izvedbe, se morajo umakniti na predpisano oddaljenost, če to zahteva izvajalec udarca (če torej ne gre za hitro izvedbo prostega udarca) ali sodnik sam (ko se prepriča, da ne bo hitre izvedbe). V teh primerih jih sodnik k temu pozove, pri čemer mora biti postopek hiter. Če ni odgovora, mora sodnik kršitelja opomniti. Če gre v takšnem primeru za skupino igralcev v t. i. živem zidu, bo sodnik opomnil sebi najbližjega igralca v zidu oz. tistega, ki pri tovrstnem nešportnem obnašanju izstopa.

Če nasprotnik po dosojenem prostem udarcu in pred izvedbo priteče pred žogo, jo udari ali odnese stran in s tem pridobi svoji ekipi neupravičeno prednost, npr. prepreči hitro izvedbo prostega udarca, ga mora sodnik brezpogojno opomniti.

Ob izvedbi prostih udarcev iz lastnega kazenskega prostora morajo biti nasprotniki izven kazenskega prostora, dokler ga žoga ne zapusti. V nasprotnem je treba prosti udarec ponoviti, razen ko sodnik upošteva prednost (torej je udarec nemoteno izveden in ekipa v napadalni akciji).

Nedovoljeno približevanje nasprotnikov mestu izvedbe

Če so nasprotniki že oddaljeni oz. je živi zid že postavljen na predpisano oddaljenost, pa se žogi, preden je bila v igri, preveč približajo, bo sodnik odredil ponovitev prostega udarca, če je bila njegova normalna izvedba s tem ovirana ali nadaljnja akcija onemogočena (npr. žoga zadene živi zid, posledično ovirana akcija ali ofsajd itd.). V tem primeru mora kršitelja opomniti; če se žogi preveč približa ves živi zid, pa opomni sebi najbližjega igralca v zidu. V nadaljevanju ravna enako, kot je bilo opisano malo prej. Če izvedba prostega udarca s približanjem igralca ne bi bila bistveno ovirana in bi izvajalec žogo neovirano udaril na ali pred vrata ali bi izvedel obetavno akcijo, bo sodnik upošteval prednost in dovolil nadaljevanje igre. V tem primeru kršitelja ne bo opomnil. Ob prostih udarcem, ki se izvedejo z neposrednim udarcem na vrata, bo sodnik v primeru nedovoljenega približanja živega zidu udarec ponovil in kršitelja opomnil v vseh primerih, ko zadetek ni bil dosežen.

Izvajalec prostega udarca

Če izvajalec zahteva oddaljitev nasprotnikov na predpisano razdaljo, ga mora sodnik opozoriti na to, da lahko prosti udarec izvede šele po njegovem znaku za izvedbo (s piščalko). Če bi ga kljub temu izvedel prej, bo sodnik ne glede na učinek udarca zahteval ponovitev prostega udarca, izvajalca pa bo opomnil.

Če izvajalec ne zahteva oddaljitve nasprotnikov, vendar sodnik oceni, da ne bo prišlo do hitre izvedbe prostega udarca, bo sam zahteval od nasprotnikov izvajalca udarca, da se odmaknejo na predpisano oddaljenost, izvajalca(e) pa opozoril, da lahko izvede udarec šele po njegovem znaku za izvedbo. To navodilo velja zato, da bi se izognili nepotrebnemu izgubljanju igralnega časa (če bi sodnik čakal na zahtevo izvajalca, ki prostega udarca sploh ne namerava izvesti na hitro).

Izvajalec nima pravice zavlačevati izvedbe, potem ko je sodnik že dal znak za to (npr. ko v nasprotju s sodnikom meni, da nasprotniki niso na predpisani oddaljenosti). Sodnik ga bo opozoril, naj udarec izvede, če tega še vedno ne stori, pa ga bo opomnil.

PRAVILO 13 – PROSTI UDARCI

Dvojni dotik

Če bi izvajalec prostega udarca ponovno igral z žogo, ko je bila v igri, a preden se je je dotaknil še kateri igralec, bo sodnik dosodil indirektni udarec za nasprotnika zaradi t. i. »dvojnega dotika«, razen če je pri tem napravil še kršitev, ki se kaznuje z direktnim udarcem.

Taktične prevare ob izvedbi

Izvajalci lahko ob izvedbi prostih udarcev uporabljajo različne taktične prevare (preskakovanje, pretekanje, križanje ...), da bi zmedli nasprotnika, vendar pod pogojem, da ne izvajajo dejanj, ki bi jih sodnik opredelil kot nešportna. Izvedba prostega udarca z dvigovanjem z eno ali obema nogama je prav tako dovoljena.

Hujše kršitve pred izvedbo prostega udarca

Če bi pred izvedbo prostega udarca prišlo do hujše kršitve pravil, sodnik, če je mogoče, ustavi izvajanje in ustrezno disciplinsko ukrepa, nato pa nadaljuje izvedbo prostega udarca. Če izvedbe ni bilo mogoče prekiniti, sodnik zahteva ponovitev, pred ponovno izvedbo pa disciplinsko ukrepa.

Hitra izvedba prostih udarcev

Izvajalec prostega udarca lahko torej udarec izvede, tudi če nasprotniki niso dovolj oddaljeni, vendar morajo biti pred tem izpolnjeni drugi pogoji za pravilno izvedbo udarca (žoga miruje na mestu kršitve). Če bi preblizu stoječi nasprotnik prestregel žogo (ali preprečil hitro izvedbo), bo sodnik igro prekinil in odredil ponovitev izvajanja prostega udarca v primeru, ko bi ocenil, da je bil nasprotnik preblizu zato, da bi oviral oz. preprečil hitro izvedbo prostega udarca (npr. če se je name-noma postavil tako, da bi lahko izvedbo po potrebi preprečil, skakal pred žogo itd.). Igralca mora v tem primeru tudi opomniti. Če je žoga zadela nasprotnika in je bil tam le po naključju ter hitre izvedbe prostega udarca ni želel ovirati ali preprečevati oz. se niti ni utegnil odmakniti na predpisano oddaljenost, ga sodnik ne bo disciplinsko kaznoval, niti ne bo odredil ponovitve prostega udarca. Poudariti je treba, da hitra izvedba ni več dovoljena, če je sodnik že začel z oddaljevanjem nasprotnikov na predpisano oddaljenost in je igralce na to opozoril, saj se v tem primeru lahko udarec izvede šele po sodnikovem žvižgu.

Igralci braneče se strani nimajo pravice zahtevati odložitve izvedbe prostega udarca, da bi lahko ustrezno postavili živi zid. Sodnik bo dovolil hitro izvedbo prostega udarca oz. normalno nadaljevanje igre.

Navodila UEFA za postopek sodnika ob izvedbi prostih udarcev blizu nasprotnikovih vrat (verjetnost neposrednega udarca na vrata)

Sodnik:

- *po morebitnem disciplinskem ukrepanju zagotovi, da je žoga na mestu prekrška;*
- *če se napadalci ne odločijo za hitro izvedbo, jih jasno opozori, da morajo počakati na njegov znak;*
- *najprej oddalji braneče se igralce, ki so pred žogo;*
- *oddalji živi zid z merjenjem razdalje s koraki, ne skozi zid, pač pa ob strani zidu, hkrati nadzoruje položaj žoge;*
- *zavzame pravilen položaj (nadzor žoge, zidu in pomočnika);*

- *da znak za izvedbo prostega udarca; če se igralci braneče se strani iz zidu približajo žogi pred izvedbo neposrednega udarca na vrata, ponovi izvedbo prostega udarca, če zadetek ni dosežen, in opomni kršitelja(e);*
- *v primeru ponovitve nadzoruje, da je žoga ponovno na istem mestu, in sledi istemu postopku.*

Postavljanje sodnika ob izvedbi prostih udarcev

Ob izvedbi prostih udarcev se mora sodnik postaviti tako, da lahko optimalno spremlja nadaljnjo akcijo. V primeru prostih udarcev za obrambno stran na njeni polovici ali prostih udarcev blizu sredine igrišča naj se v normalnih okoliščinah (brez nevarnosti povračil, incidentov ...) ne zadržuje v bližini mesta izvedbe, pač pa naj mesto izvedbe le nakaže, sam pa se postavi v položaj, v katerem bo predvidevano nadaljnjo akcijo lahko dobro spremljal (npr. blizu kazenskega prostora, upoštevajoč diagonalo).

V primeru prostih udarcev na mestu, kjer obstaja verjetnost neposrednega udarca na vrata, naj sodnik, če je le mogoče, zavzame položaj, iz katerega lahko nadzoruje izvajalce, dogajanje v zidu, naslednjo fazo igre, in tako, da vidi svojega pomočnika (ki nadzoruje ofsajd in tudi morebiten trenutni prehod žoge preko prečne črte – npr. po odboju od vratnice ob tla).

PRAVILO 14 – KAZENSKI UDAREC

Pravilo 12 govori tudi o tem, v katerih primerih sodnik dosodi kazenski udarec. Tako kot pravilo 13 predpisuje način izvedbe prostih udarcev, pravilo 14 predpisuje način izvedbe kazenskega udarca. To pravilo govori torej o pogojih, ki morajo biti izpolnjeni, da bi bila izvedba kazenskega udarca pravilna, in o ravnanju sodnika pri nepravilni izvedbi tega udarca.

Kazenski udarec je najtežja oblika tehnične kazni v nogometni igri. En sam kazenski udarec namreč lahko odloči nogometno tekmo in celo zmagovalca svetovnega prvenstva, kot se je zgodilo leta 1990 v Italiji, ko je reprezentanca Nemčije v finalni tekmi z golom v 85. minuti iz kazenskega udarca premagala Argentino in postala svetovni prvak.

Kazenski udarec je bil prvič uveden leta 1891 kot odgovor na naraščajoče število profesionalnih igralcev, ki niso izbirali sredstev, da bi nasprotniku preprečili doseganje zadetka. Namerna igra z roko je bilo ena glavnih kršitev pravil, dogodek, ki se je zgodil na tekmi angleškega pokala med Stoke Cityjem in Notts Countyjem, pa je prepričal še zadnje nasprotnike uvedbe kazenskega udarca. Pri izidu 1 : 0 za njegovo ekipo je namreč branilec izboksal žogo, udarjeno v nebranjena vrata. Edina kazen je bil po tedanjih pravilih prosti udarec blizu prečne črte, ki je bil seveda zlahka blokiran. Notts County je tekmo dobil in se uvrstil v finale.

Amaterski igralci so novo pravilo sprva nekaj let prezirali in ignorirali, saj so menili, da se nanaša le na profesionalce in da je kazenski udarec proti njihovi ekipi omalovaževanje njihove morale, in to v času, ko je kapetan ekipe običajno velel vratarju, naj se postavi ob kotno zastavico in pusti vrata ob izvedbi prostega udarca zaradi prekrška v bližini vrat nebranjena.

Čeprav so s simpatijami sprejemali takšen etični pogled na nogometno igro, pa so vendarle avtorji pravil zahtevali, da se pravilo kazenskega udarca uveljavi. Zato so pravila spremenili tako, da je moral biti vratar med izvedbo kazenskega udarca med vratnicama.

Eden od ciljev pravil je zagotoviti kazen, ki ne ustreza kršitelju. Če je bil eden od desetih prekrškov po pravilu 12, zaradi katerih se dosodi direktni prosti udarec, storjen v lastnem kazenskem prostoru, mora imeti nasprotna ekipa primerno priložnost za nadomestitev storjene ji škode. Čeprav kazenski udarec ne zagotavlja zadetka, se vendarle okoli 90 % kazenskih udarcev pretvori v zadetek, kazenski udarec pa je postal nekakšen preizkus sposobnosti, dvboj med izvajalcem in vratarjem.

Zahteva, da mora vratar stati na prečni črti med vratnicama, dokler udarec ni izveden, je bila uvedena leta 1905 z namenom odvzeti vratarju možnost približati se žogi do črte vratarjevega prostora, kar je imelo za posledico preveč neuspešno izvedenih kazenskih udarcev. Leta 1929 je bila uvedena nova omejitev: vratarji so se dotlej lahko premikali po prečni črti, odtlej pa so morali stati na prečni črti, ne da bi se premikali s stopali. Leta 1997 je bila ta omejitev ponovno črtana, vratar se lahko zdaj znova premika po prečni črti v vratih, ne sme pa stopiti pred njo.

Pravilo je dokaj precizno, ko govori tudi o drugih pogojih za izvedbo kazenskega udarca. Med izvedbo sta lahko v kazenskem prostoru le vratar in izvajalec, vsi drugi igralci se morajo zadrževati na igrišču, vendar izven kazenskega prostora in krožnega loka (tj. vsaj 9,15 metra od žoge). V skladu s spremembo pravil iz leta 1995 morajo stati tudi za kazensko točko, tj. več kot 11 m oddaljeni od prečne črte. Ob izvedbi kazenskega udarca morata seveda imeti obe ekipi vsaj minimalno predpisano število igralcev.

Pogoji za izvedbo kazenskega udarca

Sodnik bo dal znak za izvedbo kazenskega udarca šele, ko se je prepričal:

- da je žoga pravilno nameščena na kazenski točki (žoge se zaradi stanja igrišča ne sme namestiti drugam);
- da z vratarjem vesta, kdo bo izvajalec;
- da vratar stoji na prečni črti med vratnicama;
- da so drugi igralci izven kazenskega prostora in krožnega loka ter za kazensko točko (nasploh pa na igrišču);
- da imata obe ekipi na igrišču vsaj minimalno število igralcev.

Znak s piščalko je v tem primeru obvezen. Vsak kazenski udarec, izveden pred sodnikovim znakom, je potrebno, ne glede na učinek, šteti kot neveljaven in ga ponoviti.

Pravilna izvedba kazenskega udarca

Žoga mora biti z nogo (pod kolenom) udarjena naprej, torej ne vzporedno s prečno črto ali nazaj. Žoga je po izvedbi kazenskega udarca v igri, ko je udarjena naprej.

Različne oblike varanja vratarja so dovoljene. Izvajalec mora le udarec izvesti na športen način. Njegovo gibanje proti žogi ni nujno kontinuirano ali premočrtno. Izvajalec lahko med tekom proti žogi spreminja smer teka, lahko se tudi ustavi.

Možne kršitve ob ali po izvedbi kazenskega udarca

Splošno pravilo v zvezi s prezgodnjim in nedovoljenim približevanjem – kazen mora biti pravična in z njo ne sme biti oškodovana niti nekriva ekipa niti nagrajena ekipa kršitelja. Tehnično ukrepanje sodnika lahko razvrstimo v tri skupine:

- kršitve izvajalca kazenskega udarca: sodnik dovoli izvedbo, ponovitev, če je bil dosežen zadetek; če zadetek ni bil dosežen, indirektni udarec za nasprotnike z mesta kršitve;
- kršitve soigralcev izvajalca: sodnik dovoli izvedbo, ponovitev, če je bil zadetek dosežen;
- kršitve igralcev braneče se ekipe: sodnik dovoli izvedbo, ponovitev, če zadetek ni bil dosežen;
- kršitve igralcev obeh moštev: ponovitev v vsakem primeru.

Sodniki morajo torej pazljivo opazovati gibanje vratarja, izvajalca in morebiten vstop drugih igralcev na nedovoljeno območje, preden je bila žoga udarjena.

Zaradi kršitev igralcev ob izvedbi kazenskega udarca po spremembah pravil iz leta 1997 sodnik več ne opomni.

Kršitve izvajalca kazenskega udarca

- Žoga ni bila udarjena naprej ali nešportno obnašanje izvajalca ob izvedbi – indirektni udarec za branečo se ekipo s kazenske točke;
- Udarec po znaku sodnika izvede igralec, ki se ni identificiral kot izvajalec: opomin igralcu, indirektni prosti udarec za branečo se ekipo z mesta, kjer se je igralec približal kazenski točki na manj od 9,15 m.

PRAVILO 14 – KAZENSKI UDAREC

Poseben primer - Udarec, izveden pred sodnikovim znakom s piščalko za izvedbo: v vsakem primeru ponovitev udarca in prvič opozorilo (v ponovljenem primeru opomin izvajalcu zaradi nešportnega obnašanja).

Vratarjeve kršitve pravila 14

- Sodnik po znaku, vendar pred izvedbo, opazi, da vratar ne stoji na prečni črti v vratih. Dovolí izvedbo udarca; če zadetek ni dosežen, dosodi ponovitev udarca, sicer zadetek prizna.

Pravilo 14 kršijo soigralci izvajalca

- Vstop soigralca(ev) izvajalca v kazenski prostor ali preko krožnega loka, približanje prečni črti na manj kot 11 m pred izvedbo udarca ali druge kršitve: sodnik dovolí izvedbo, če je bil zadetek dosežen, ponovitev udarca.
- Če zadetek ni bil dosežen - prekinitve igre, indirektni udarec z mesta vstopa v kazenski prostor, krožni lok oz. z mesta približanja prečni črti na manj kot 11 metrov. (Če žogo neovirano prejme braneča se ekipa, igre ni treba prekinjati, saj velja pravilo prednosti.)

Pravilo 14 kršijo igralci braneče se ekipe

- Vstop igralcev braneče se ekipe v kazenski prostor ali krožni lok, približanje prečni črti na manj kot 11 m pred izvedbo udarca ali druge kršitve. Sodnik dovolí izvedbo. Če zadetek ni bil dosežen, ponovitev udarca in opomin kršitelju(em), sicer začetni udarec.

Kršitve igralcev obeh moštev

Če je mogoče, naj sodnik prekine izvajanje in opozori igralce. Če je udarec izveden, sledi ponovitev v vsakem primeru.

Dvojni dotik

Če se žoga po izvedbi kazenskega udarca odbije od vratnice ali prečke in se je ponovno dotakne izvajalec, vmes pa se je ni dotaknil noben drug igralec (ali vratar), sodnik igro prekine in jo nadaljuje z indirektnim udarcem z mesta ponovnega dotika z žogo (t. i. »dvojni dotik«).

Za ravnanje sodnika v primeru različnih kršitev ob ali po izvedbi udarca (razen pri obojestranskih kršitvah) je torej odločilen učinek udarca. Sodnik zato ne posreduje, dokler učinek ni znan.

Če sodnik zaradi kateregakoli dogodka zahteva ponovitev kazenskega udarca, ga lahko izvede katerikoli igralec.

Druge situacije pred ali ob izvedbi kazenskih udarcev

- Žoga, ko se premika naprej, zaustavi oz. se je dotakne zunanji dejavnik (vsaka oseba, razen igralcev s pravico nastopa, žival, predmet ...). Sodnik po odstranitvi zunanjega dejavnika ponovi izvajanje kazenskega udarca. Če bi se to zgodilo po tistem, ko je bil učinek udarca že znan (žoga odbita od vratarja, prečke, zaustavila se je na poti proti vratom), bo sodnik igro nadaljeval s sodniškim metom z mesta dotika žoge z zunanjim dejavnikom.
- Žoga počí oz. postane nepravilna ob oz. po udarcu v normalnem igralnem času – žoga je v igri takoj, ko se premakne. Sodnik dosodi sodniški met z novo žogo z mesta, kjer je postala nepravilna. Če žoga počí po udarcu v vratnico ali prečko in konča v vratih, se zadetek prizna.

- Če se to zgodi v podaljšanem času za izvedbo kazenskega udarca ali ob izvedbi udarcev s kazenske točke, a preden se dotakne vratarja, vratnice ali prečke, sledi ponovitev udarca. Če se to zgodi po dotiku z vratnico, prečko ali vratarjem in žoga konča v vratih, zadetek velja. Če žoga ne konča v vratih, je znan učinek udarca, t.j. ni zadetka.
- Če igralci braneče se ekipe ne želijo izpolniti pogojev za izvedbo udarca, sodnik izstopajoče kršitelje najprej opomni, nato jih izključi, kapetanu postavi rok za izvedbo udarca (npr. največ tri minute), potem tekmo prekine. Dogodek prijavi disciplinskemu organu.
- Če vratar ne želi braniti udarca, prav tako nihče od njegovih soigralcev, sodnik opozori kapetana, določi rok za zavzetje položaja v vratih, potem tekmo prekine in napiše poročilo disciplinskemu organu.
- Če izvajalec izvede kazenski udarec tako, da poda žogo naprej svojemu soigralcu, ki doseže zadetek, je treba zadetek priznati. Prizna se v primeru, če je bil udarec pravilno izveden, če so bili soigralci izvajalca izven kazenskega prostora in krožnega loka ter več kot 11 metrov od prečne črte do izvedbe udarca in če kazenski udarec ni bil izveden v podaljšanem času polčasa oz. tekme (v podaljšanem času je takoj po podaji konec polčasa oz. tekme, učinek je bil znan, t.j. ni zadetka).

Če bi prišlo pred izvedbo kazenskega udarca do hujše kršitve pravil (nasilno ali nešportno obnašanje itd.) po pravilu 12, sodnik prekine izvajanje udarca, ustrezno disciplinsko ukrepa in nato nadaljuje izvedbo. Če izvedbe ne bi uspel pravočasno prekiniti, mora zahtevati ponovitev udarca po poprejšnjem disciplinskem ukrepanju.

Postavljanje sodnikov ob izvedbi kazenskega udarca

Sodnik naj se ob izvedbi kazenskega udarca postavi tako, da ima dober pregled nad izvajalcem, vratarjem in drugimi igralci, ki bi morebiti prezkodaj vstopili v kazenski prostor oz. krožni lok ali bi se približali prečni črti na manj kot 11 metrov. Za optimalno spremljanje navedenih oseb je najprimernejše, če sodnik stoji nekje s strani, na nasprotni strani od pomočnika, v višini med vratarjevim prostorom in kazensko točko.

Pomočnik naj bo ob izvedbi kazenskega udarca na sečišču prečne črte in kazenskega prostora. Njegova naloga je predvsem opazovati morebiten trenutni prehod žoge preko prečne črte. Po pooblastilu sodnika je lahko njegova naloga tudi spremljati morebitno gibanje vratarja pred prečno črto. Ko se izvajajo udarci s kazenske točke, da bi dobili zmagovalca tekme, se pomočnik sodnika postavi na sečišče prečne črte in vratarjevega prostora.

Podaljšanje igre zaradi izvedbe kazenskega udarca

Če je bil dosojen kazenski udarec in je pred izvedbo kazenskega udarca igralni čas posameznega polčasa potekel, mora sodnik podaljšati igralni čas in omogočiti izvedbo kazenskega udarca. Polčas oz. tekma je končana v trenutku, ko je znan učinek udarca, torej ko je sodnik presodil, ali je bil dosežen zadetek ali ne (zgrešen udarec, vratar obrani udarec oz. odbije žogo, žoga se odbije od vratnice oz. prečke v polje, žoga se zaustavi, ko je bila že v igri itd.).

Zadetek je v teh primerih potrebno priznati tudi, če se žoga odbije v vrata od vratarja, vratnice ali prečke, kakor tudi, če pred prehodom žoge preko prečne črte pride do kombinacije omenjenih možnosti (npr. odboj od vratnice v vratarja in v vrata).

PRAVILO 14 – KAZENSKI UDAREC

Seveda pa tudi pri izvedbi kazenskih udarcev v podaljšanem času tekme veljajo vse zahteve v zvezi s pravilnostjo izvedbe kot sicer. Zato so tudi postopki sodnika enaki kot v normalnem igralnem času. Le v primerih, ko bi sodnik sicer igro prekinil in dosodil indirektni udarec za obrambno stran ali sodniški met, bo ob izvedbi kazenskih udarcev v podaljšanem času sodnik polčas oz. tekmo končal.

Iz navedenega sledi, da ni mogoče, da bi soigralec izvajalca igral z morebitno odbito žogo ali žogo, ki bi mu jo neposredno podal izvajalec udarca. Polčas oz. tekma se namreč konča že pred tem trenutkom.

V podaljšanem času je dovoljeno tudi še zamenjati igralca oz. vratarja.

Nasvet: sodnik naj kapetana obvesti, da je podaljšan čas le za izvedbo kazenskega udarca.

Izvajanje udarcev s kazenske točke

Udarci s kazenske točke so postali običajni, ko je rezultat tekme v izločilnem tekmovanju ali skupni rezultat po povratni tekmi neodločen (tudi po odigranih podaljških, kjer so predvideni), zmagovalca pa je v skladu s tekmovalnimi pravili potrebno dobiti. Ta postopek je leta 1970 zamenjal poprej neprimerno določanje zmagovalca z metanjem kovanca ali z žrebom in je eden izmed postopkov, ki jih je IB odobril za določitev zmagovalca tekme. Ti udarci niso sestavni del tekme, vendar pa veljajo vse do konca izvajanja udarcev s kazenske točke vsa navodila v zvezi s tehničnim in disciplinskim ukrepanjem, kot so v veljavi za normalno izvedbo kazenskih udarcev. Kot pri izvedbi kazenskih udarcev v podaljšanem času tekme, je o vsakem udarcu potrebno poznati le njegov učinek – ali je zadetek dosežen ali ne; igranje z odbito žogo ni mogoče.

Ves postopek izvajanja teh udarcev je opisan v poglavju »Postopki za določitev zmagovalca tekme« na straneh 63 in 64 Pravil nogometne igre 2006.

PRAVILO 15 – VMETAVANJE

Število vmetavanj na tekmi je lahko zelo različno – od npr. dvajset na tekmi, ki jo igrajo tehnično dobro podkovani igralci na velikem igrišču, do blizu sto na tekmi, ki jo igrajo tehnično slabše podkovani igralci na manjšem igrišču in v vetrovnih razmerah. Normalno število vmetavanj pa je nekje med 30 in 40 na tekmo.

Čeprav je glavni namen vmetavanja žogo hitro vrniti v igro, pa ima lahko to tudi pomembne taktične prednosti. Nekateri igralci so razvili tehniko vmetavanja do te mere, da lahko žogo pravilno vržejo izredno daleč. Vmetavanje z obema rokama je bilo vpeljano leta 1882 na predlog škotske nogometne zveze in je zamenjalo vmetavanje z eno roko, ki se je zdelo nepošteno, odkar je angleški reprezentant William Gunn znal pogosto zalučati žogo preko celega igrišča.

Pravilno vmetavanje

Pravilo je precizno, ko predpisuje pravilen način vmetavanja:

- Igralec mora izvesti vmetavanje z mesta, kjer je žoga prešla vzdolžno črto, pri čemer je praktično navodilo, da je dovoljeno odstopanje do enega metra. Če izvajalec vpraša sodnika o pravilnem mestu vmetavanja, naj mu ga nakaže z roko. Sodnik lahko igralcu tudi sam pomaga z znakom z roko, ni pa primerno opozarjanje s piščalko.
- Igralec mora v trenutku, ko žoga zapusti roke, stati z obrazom obrnjen proti igrišču in vsaj z delom vsakega stopala na vzdolžni črti ali na tleh izven igrišča, vendar največ en meter oddaljen od vzdolžne črte.
- Nasprotniki morajo biti v skladu s spremembo pravil iz leta 2005 vsaj dva metra od mesta vmetavanja.
- Igralec mora vreči žogo z obema rokama od zadaj preko glave. Izpustiti jo mora nad ali v višini glave. Žoge ni dovoljeno usmerjati z eno roko ali je celo z eno roko metati.
- Žoga je po vmetavanju ponovno v igri, ko zapusti izvajalčeve roke in se dotakne vzdolžne črte (ali navidezne vzdolžne črte po zraku).

Pristojnosti sodnika in pomočnika

Za presojo pravilnosti vmetavanja je potrebno vedeti, na katere elemente mora biti načeloma pozoren sodnik in na katere njegov pomočnik. Pomočnik mora opozoriti sodnika, če stopala izvajalca v trenutku meta niso bila pravilno postavljena (v celoti preko vzdolžne črte, preveč oddaljena od nje) ali če je izvajalec ob vmetavanju poskočil oziroma dvignil nogo. Za pravilnost vmetavanja z rokami in tudi za mesta vmetavanja vzdolž vzdolžne črte je načeloma odgovoren sodnik. Kljub tej načelni razdelitvi pristojnosti pa mora sodnik ukrepati, če s svojega položaja opazi kakršnokoli napačno vmešavanje.

Nepravilno vmetavanje

Če je vmetavanje izvršeno na nepravilen način ali z nepravilnega mesta, bo sodnik dosodil vmetavanje za nasprotno ekipo, ki se mora izvesti z mesta, kjer je žoga prešla vzdolžno črto (z odstopanjem do enega metra). Vmetavanje z mesta, ki je več kot meter oddaljeno od vzdolžne črte, ali vmetavanje, ki je več kot meter oddaljeno ob vzdolžni črti od mesta, kjer jo je žoga prešla, je potrebno šteti za nepravilno.

PRAVILO 15 – VMETAVANJE

V trenutku, ko izvajalec izpusti žogo, se mora vsaj z delom obeh stopal dotikati vzdolžne črte ali tal izven igrišča. Če bi igralec v trenutku izvedbe s celim stopalom stal preko vzdolžne črte na igrišču ali bi se dvignil na prste, ki bi bili preko vzdolžne črte na igrišču (in se torej vzdolžne črte z nogo sploh ne bi več dotikal), če bi dvignil eno nogo ali bi poskočil, je vmetavanje nepravilno in se odredi vmetavanje za nasprotno ekipo.

Sodnik po nepravilnem vmetavanju v nobenem primeru ne more dovoliti prednosti. Nadaljevanje igre – torej tudi vmetavanje – mora biti izvedeno pravilno. Sodnik mora pri nepravilnem vmetavanju odrediti vmetavanje za nasprotnika, ne glede na to, ali je bil po nepravilnem vmetavanju v obetavni akciji.

V primeru, da je bilo vmetavanje pravilno izvedeno, vendar tako, da žoga ni prišla v igro, pač pa je ostala izven igrišča (ali je najprej padla na zemljo izven igrišča in nato prešla vzdolžno črto), bo sodnik odredil ponovitev vmetavanja za isto ekipo. Če pa bi se žoga po vmetavanju dotaknila vzdolžne črte in se nato ponovno znašla izven igrišča, bi sodnik odredil vmetavanje za nasprotnika (žoga je že bila v igri, zadnji je z njo igral izvajalec).

Kaj je potrebno vedeti pri vmetavanju?

- Iz vmetavanja ni mogoče neposredno doseči zadetka (brez vmesnega dotika katerega od igralcev) niti sebi niti nasprotniku. Sodnik bo v takem primeru dosodil udarec iz kota oz. udarec od vrat.
- Vratar se ne sme z rokami dotakniti žoge, ki mu jo neposredno iz vmetavanja poda soigralec.
- Igralec, ki žogo prejme neposredno iz vmetavanja, ne more biti v ofsajdu.

Izgubljanje igralnega časa pri vmetavanju

Sodnik mora biti pri vmetavanjih posebej pozoren tudi na pretirano izgubljanje igralnega časa. Izvajalca, ki poskuša izgubljati čas oz. zavlačevati igro, pozove k hitri izvedbi. Če se izvajalec ne odzove in še naprej zavlačuje, ga sodnik opomni. Pogosti so primeri, ko se igralec pretvarja, da bo izvedel vmetavanje, ko preteče že precej časa, pa prepusti žogo soigralcu. V takem primeru je takšno dejanje potrebno šteti za izgubljanje igralnega časa in igralca opomniti.

Nekaj drugih možnih situacij ob vmetavanju

- Izvajalec pravilno vmetava tako, da žogo vrže na nasprotnika. Če sodnik oceni, da je dejanje nešportno (brezobzirno) ali nasilno, bo igro prekinil in jo nadaljeval z direktnim prostim udarcem z mesta, kjer je žoga zadela nasprotnika. Igralca bo opomnil oz. izključil – odvisno od resnosti dejanja.
- Izvajalec pravilno vmetava tako, da vrže žogo na svojega soigralca: sodnik bo dovolil nadaljevanje igre.
- Nasprotnik se postavi pred izvajalca vmetavanja z namenom, da bi ga oviral. Sodnik oz. pomočnik igralca opozori, da se mora umakniti najmanj dva metra od mesta vmetavanja. Če igralec navodil ne upošteva, ga sodnik opomni. Če se nasprotnik, oddaljen dva metra, tik pred vmetavanjem ponovno približa mestu vmetavanja in tako ovira izvajalca, ga sodnik opomni.
- Če nasprotnik nešportno moti izvajalca vmetavanja, ga sodnik opomni.

- Če izvajalec vmetavanja ponovno igra z žogo na igrišču, preden se je dotakne drug igralec, sodnik igro prekine in dosodi indirektni prosti udarec zaradi t. i. »dvojnega dotika«. V primeru, da izvajalec na igrišču igra z roko, sodnik dosodi direktni prosti udarec.
- Če žoga izvajalcu po nerodnosti izpade iz rok na igrišče, sodnik šteje, da vmetavanje sploh še ni bilo izvedeno, in dosodi ponovitev za isto ekipo.
- Ne sodnik ne njegov pomočnik ne moreta oceniti, kateri igralec je zadnji igral z žogo. V takem primeru je v skladu s sodobnimi trendi potrebno dati prednost napadajoči ekipi.

PRAVILO 16 – UDAREC OD VRAT

Odvisno od okoliščin se lahko število udarcev od vrat na nogometni tekmi precej razlikuje. Na zadnjem svetovnem prvenstvu jih je bilo povprečno 18.

Napadajoča ekipa je s tem, ko eden izmed napadalcev udari žogo preko prečne črte, a izven okvira vrat, zapravila priložnost za doseganje zadetka. Žoga zato pripada braneči se ekipi, ki jo ponovno spravi v igro z udarcem iz svojega vratarjevega prostora. Čeprav ga največkrat izvede vratar, lahko to stori katerikoli igrallec braneče se ekipe.

Udarci od vrat so kratki ali dolgi. Dolgi udarci lahko pomenijo prednost, še posebno, če so udarjeni z vetrom, saj so običajno udarjeni na nasprotnikovo polovico igrišča proti svojim napadalcem, ki neposredno po udarcu od vrat ne morejo biti v ofsajdu. Slabost dolgih udarcev je, da je precej možnosti, da žogo ponovno dobijo nasprotniki. Kratko izvedeni udarci od vrat so običajno namenjeni zadrževanju žoge v posesti in razvoju napada.

Mesto izvedbe

Udarci od vrat se lahko izvedejo s katerikoli točke vratarjevega prostora. Ta sprememba pravil iz leta 1992 (prejšnja določila so velevala, da se mora ta udarec izvesti s tiste polovice vratarjevega prostora, ki je bližje mestu, kjer je žoga prešla prečno črto) je bila sprejeta z namenom zmanjšati izgubljanje igralnega časa ob izvedbi udarcev od vrat. Zatorej ni dopustno, da igralec ali vratar nese žogo za izvedbo na bolj oddaljeno stran vratarjevega prostora. V takem primeru je potrebno igralca ostro in javno opozoriti na hitro izvedbo, v ponovljenem primeru pa opomniti (četudi bi šlo za drugega igralca).

Če bi bil udarec od vrat izveden z mesta izven vratarjevega prostora, mora sodnik odrediti ponovitev udarca od vrat. Nadzorovanje mesta izvedbe je tudi ena od nalog pomočnika.

Nasprotni igralci

Ob izvedbi udarca od vrat morajo biti vsi nasprotni igralci izven kazenskega prostora in se morajo tam tudi zadržati, dokler žoga ni v igri, tj. dokler ne zapusti kazenskega prostora v igrišče. Če bi nasprotniki vstopili v kazenski prostor, preden bi ga žoga zapustila, bo sodnik v primeru, če bi to vplivalo na igro ali igralce braneče se ekipe, odredil ponovitev udarca od vrat. Krivega igralca bo prvič opozoril, razen če bi pri tem prišlo še do kakšne druge oblike nešportnega ali nasilnega obnašanja. V slednjih primerih bo sodnik ustrezno disciplinsko ukrepal.

Povsem običajna je hitra izvedba udarcev od vrat, ko vsi nasprotniki še niso zapustili kazenskega prostora. (Enako velja ob vstopu nasprotnika v kazenski prostor, preden je bila žoga v igri.) V duhu pravil je, da sodnik takšno hitro izvedbo dovoli, vendar pod pogojem, da nasprotni igralci ne vplivajo na igro (nešportno obnašanje, vpliv na izvedbo, dotik z žogo) in da niso izzvali nedovoljenih dejanj obrambnih igralcev. V takih primerih bi sodnik po ustreznem disciplinskem ukrepanju odredil ponovitev udarca od vrat, pri čemer mora upoštevati v prejšnjem odstavku omenjeno omejitev.

Sodnik torej sme dovoliti prednost ob izvedbi udarca od vrat, vendar mora biti pri tem pozoren, da ne pride do kakšnih povračilnih ukrepov (npr. udarjanje, ko je žoga v igri, ki bi se moralo tedaj kaznovati s kazenskim udarcem). Sodnik lahko odredi ponovno izvajanje udarca od vrat zaradi kršitve napadalcev (prezgodnji vstop v kazenski prostor) le v kratkem času po upoštevanju prednosti (2–3 sek). Prednosti ni mogoče dovoliti, če bi se katerikoli igralec dotaknil žoge, preden je bila v igri. V takem primeru je treba udarec od vrat ponoviti.

Doseganje zadetka iz udarca od vrat

Iz udarca od vrat je mogoče po letu 1997 neposredno (brez vmesnega dotika katerega od igralcev) doseči zadetek v nasprotnikova vrata. Ni pa mogoče neposredno doseči zadetka v svoja vrata. Žoga namreč v takem primeru običajno ne zapusti kazenskega prostora in je treba udarec od vrat ponoviti. Če bi žoga izjemoma že zapustila kazenski prostor, pa bi jo bodisi nosil veter ali bi se odbila od sodnika in bi prešla prečno črto v vratih brez vmesnega dotika katerega od igralcev, bo sodnik dosodil udarec iz kota.

Izgubljanje igralnega časa pri udarcu od vrat

Kot pri drugih nadaljevanjih igre mora biti sodnik tudi ob izvedbi udarcev od vrat pozoren na izgubljanje igralnega časa, ki je pri teh udarcih precej pogost pojav. Omenjen je bil že poskus zavlačevanja z izvajanjem z bolj oddaljene točke vratarjevega prostora. Še pogostejši je pojav, ko se igralec navidezno pripravlja za izvedbo udarca, čez nekaj časa pa prepusti izvajanje drugemu igralcu. V takem primeru, ko gre dejansko za izgubljanje igralnega časa oz. zavlačevanje igre, bo sodnik krivega igralca opomnil. Če traja pripravljanje na izvedbo predolgo, naj sodnik izvajalca z žvižgom ali glasom opozori na hitro izvedbo. Če ga igralec ne upošteva, bo opomnjen.

Položaj sodnika in njegovih pomočnikov ob izvedbi udarcev od vrat

Sodnik naj zavzame položaj na mestu, kjer bo lahko optimalno spremljal nadaljnji razvoj akcije. Če opazi, da posamezna ekipa vse ali večino udarcev od vrat izvede z udarcem preko polovice igrišča, se bo postavil preko polovice igrišča, na strani, ki ustreza diagonalnemu sistemu. Če pa ekipa večino udarcev od vrat izvede s kratko podajo, naj bo sodnik na to pripravljen in se postavi bližje kazenskemu prostoru, posebno še, če so tudi nasprotni igralci v bližini kazenskega prostora. Skratka, biti mora dovolj blizu, da lahko ustrezno spremlja dogajanje po morebitnem kratko izvedenem udarcu, in hkrati tudi dovolj blizu, da lahko ujame razvoj akcije po morebitnem dolgem udarcu od vrat.

Pomočnik sodnika na strani, kjer se udarec od vrat izvaja, naj čim prej zavzame položaj v višini predzadnjega obrambnega igralca. Ofsajd je prioriteta pomočnika sodnika, vendar naj bo s svojega položaja pozoren, ali je žoga nameščena v vratarjevem prostoru in ali je zapustila kazenski prostor, preden je kateri drug igralec igral z žogo. V nasprotnem primeru to signalizira sodniku. Priporočljivo je sicer, da pomočnik v primernih okoliščinah (ko je predzadnji obrambni igralec bližje kazenskega prostora) to preveri na opazen način, toda linija predzadnjega igralca ostaja njegova prednostna naloga. Pomočnik sodnika na drugi strani igrišča je ves čas v višini predzadnjega obrambnega igralca na njegovi strani ali v višini središčne črte.

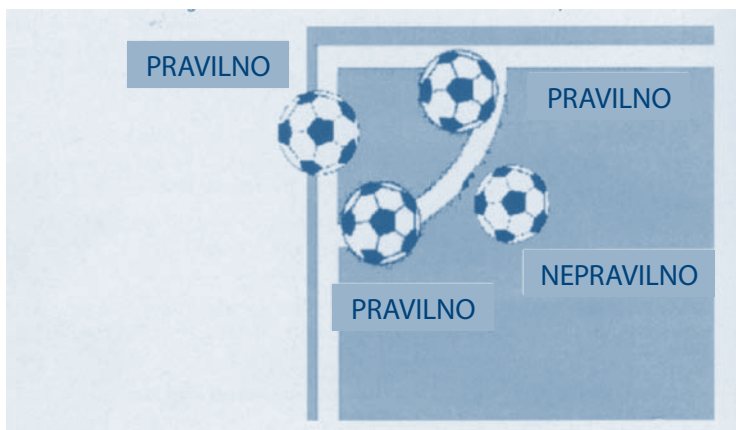
Druge možne situacije ob izvedbi udarcev od vrat

- Igralec, ki ni vratar, izvede udarec od vrat, žoga zapusti kazenski prostor, se z vetrom vrne proti vratom, nikogar od nasprotnikov ni blizu, isti igralec igra z roko. V tem primeru sodnik dosodi kazenski udarec, ne glede na to, ali je žoga kasneje prešla prečno črto v vratih (z žogo ni vmes igral noben drug igralec, zato zadetka ni mogoče priznati). Sodnik igralca ne bo izključil, saj zadetka ni preprečil, ker ga tudi ne bi bilo – dosojen bi bil udarec iz kota. Igralca ni treba niti opomniti.
- Če bi v enakem primeru isti igralec igral z nogo (ali pa bi bil izvajalec vratar, ki bi se kasneje ponovno dotaknil žoge z roko ali nogo), bo sodnik dosodil indirektni udarec zaradi »dvojnega dotika«.

PRAVILO 17 – UDAREC IZ KOTA

Čeprav je število udarcev iz kota običajno manjše – na zadnjih velikih tekmovanjih se je gibalo med štirimi in petnajstimi, povprečje pa je bilo devet –, je dogajanje ob in po izvedbi udarcev iz kota običajno zanimivo in razburljivo, saj je takrat v kazenskem prostoru praviloma veliko igralcev obeh moštev. Poleg tega je pogosto dosežen zadetek iz akcije, ki sledi izvedbi udarca iz kota, občasno pa je celo zadetek dosežen neposredno iz tega udarca.

Udarec iz kota je neka vrsta kompenzacije za napadajočo ekipo v primerih, ko igralec braneče se ekipe hote ali nehote spravi žogo preko svoje prečne črte, a izven okvira vrat. Udarec se izvede iz prostora, ki ga omejujejo kotni lok, vzdolžna in prečna črta ob tisti kotni zastavici, ki je bližje mestu, na katerem je žoga prešla prečno črto. Žogo je treba namestiti v ta prostor tako, da je v njem ali da se dotika črt, ki ta prostor omejujejo. Ta prostor zagotavlja dovolj prostora za nemoteno izvedbo udarca, zato se kotne zastavice ne sme premikati (sicer kršitelj dobi opomin). Nasprotni igralci morajo biti, tako kot pri večini drugih nadaljevanj igre, vsaj 9,15 metra od kotnega loka, dokler žoga ni v igri. Žoga je v igri takoj, ko je udarjena z nogo in se premakne, ni pa treba, da zapusti kotni prostor. V pomoč za zagotovitev ustrezne oddaljenosti nasprotnikov je treba v skladu z odločbo NZS izven igrišča začrtati oznako pravokotno na prečno črto in 9,15 metra od kotnega loka.

Udarci iz kota so priložnost za uporabo taktičnih novosti tako pri napadalcih kot tudi obrambnih igralcih. Udarci iz kota so običajno bodisi dolgi udarci v vratarjev oz. kazenski prostor bodisi kratko izvedene podaje napadalcu z namenom odvleči obrambne igralce stran od vrat in organizirati napad iz nepričakovane smeri. Tehnično dobro podkovani izvajalci so sposobni z rezanim udarcem udariti žogo neposredno v vrata ali stran od vrat oz. izven dosega vratarjevih rok in poiskati dobro postavljenega soigralca.

Neposredno po udarcu iz kota ne more biti nihče v ofsajdu, kar omogoča napadalcem, da se postavijo blizu ali prav na prečno črto. To pa velja le v prvi fazi po izvedbi udarca iz kota, torej neposredno po udarcu; takoj ko se drugi igralec žoge dotakne, nastane nova faza igre, v kateri se ofsajd normalno presoja v skladu s pravili.

Položaj sodnika in njegovih pomočnikov ob izvedbi udarca iz kota

Sodnik se mora postaviti tako, da ima dober pregled nad dogajanjem v kazenskem prostoru, predvsem pa v vratarjevem prostoru, še posebno nad dogodki blizu prečne črte. Biti mora v položaju, da lahko dobro oceni morebitne prekrške tako igralcev napadajoče kot braneče se ekipe. V zadnjih obdobjih je potrebno posvetiti posebno pozornost nedovoljenim telesnim kontaktom z rokami s strani obeh ekip (vlečenje, držanje, porivanje; več o teh prekrških glej pravilo 12). Sodnik mora biti pozoren tudi na nedovoljena dejanja napadalcev nad vratarjem (npr. postavljanje pred vratarja, da bi mu zaprli pot; v tem primeru sledi kazen – indirektni udarec). Hkrati mora sodnik ohranjati vizualni kontakt s pomočnikom, da bi lahko pravočasno opazil njegov znak za morebiten ofsajd ali drugo kršitev. Pri vsem tem mora sodnik paziti, da s svojim položajem ne ovira igralcev. Nadzorovati mora tudi pravilno namestitev žoge v kotni prostor, če se udarec iz kota izvaja ob kotni zastavici, ki je na nasprotni strani prečne črte kot njegov pomočnik. Da bi vse navedeno lahko čim lažje spremljal, je za sodnika najprimerneje, da se ob izvedbi udarca iz kota postavi nekje blizu sečišča črt kazenskega prostora oz. blizu roba kazenskega prostora s strani, seveda na nasprotni strani od pomočnika. Sodnik se lahko v posebnih primerih, ko oceni, da je to koristno, postavi tudi blizu prečne črte (npr. prerivanja v vratarjevem prostoru, ko že s svojo prisotnostjo deluje preventivno), vendar bolj izjemoma. Sodnik je takrat v primeru protinapada bolj oddaljen in mora dobro šprintati. Nikakor pa ni primerno, da se sodnik postavi na sredini kazenskega prostora ali na sredini pred njim (tam bi bil med igralci ali pa s slabim pregledom nad dogodki blizu vrat, igre ne bi imel med seboj in pomočnikom, bil bi tudi v nevarnosti, da ga zadene žoga).

Pomočnik naj bo ob izvedbi udarca iz kota postavljen v podaljšku prečne črte, za kotno zastavico. Njegova naloga je v teh primerih predvsem spremljati morebiten trenutni prehod žoge preko prečne črte, vključno z nenadnim prehodom žoge preko prečne črte v vratih. Če se to zgodi in se žoga vrne na igrišče, je dolžan z dvigom zastavice na to opozoriti sodnika in ko ga ta opazi, poudarjeno steči proti središnji črti. Če se udarec iz kota izvaja z njegove strani, mora biti pomočnik pozoren na pravilno oddaljenost nasprotnikov in na ustrezno namestitev žoge v kotnem prostoru. Če nasprotniki niso primerno oddaljeni, zahteva, da to storijo (razen če izvajalec hitro in nemoteno izvede udarec). Če igralci njegovih navodil ne upoštevajo, z zastavico na to opozori sodnika. Če se tudi na sodnikovo posredovanje (z žvižgom) nasprotniki ne odmaknejo v skladu s pravili, bo sodnik enega od njih opomnil (kršitelja, ki najbolj izstopa). Šele ko so izpolnjeni vsi pogoji za normalno izvedbo udarca iz kota na strani pomočnika, bo ta z ustreznim znakom o tem obvestil sodnika. Običajno je to neformalni znak z roko.

Kršitve ob izvedbi udarcev iz kota

- Če se nasprotniki približajo kotnemu loku na manj kot 9,15 metra, preden je žoga udarjena, je treba upoštevati enaka načela kot pri kršitvah izvedbe prostih udarcev. Če je bila izvedba udarca zaradi tega motena, je potrebno igro prekiniti, nasprotnika opomniti in ponoviti udarec iz kota. V nasprotnem primeru bo sodnik dovolil, da se igra nadaljuje, torej sme upoštevati prednost (npr. žoga je normalno podana pred vrata, obetavni napad itd.).
- Izpolnjeni morajo biti tudi drugi osnovni pogoji, podobno kot pri izvedbi prostih udarcev: udarec iz kota mora biti izveden iz kotnega prostora in žoga mora mirovati. Če ni tako, je potrebno udarec ponoviti.

PRAVILO 17 – UDAREC IZ KOTA

- Če je izvajalec udarca iz kota ponovno igral z žogo, preden se je dotaknil drug igralec, mora sodnik zaradi t. i. »dvojnega dotika« igro prekiniti in dosoditi indirektni prosti udarec za obrambno stran z mesta ponovnega dotika z žogo. To velja tudi takrat, ko se žoga po izvedbi odbije od vratnice ali sodnika.

Zadnje pravilo je spregledal sodnik na pomembni tekmi angleškega prvenstva med Tottenhamom in Huddersfieldom leta 1952. Po izvedenem kotu se je žoga od sodnika ponovno odbila do izvajalca, ta jo je podal do soigralca, ki je dosegel zadetek. Sodnik je dosodil zadetek, ker ni bil prepričan, ali se žoga ni dotaknila še katerega igralca. Tottenham je tekmo dobil z 1 : 0, Huddersfield pa je izpadel v drugo ligo, čeprav je vložil uradno pritožbo in zahteval ponovitev tekme.

To je tipičen primer, da sodnikove odločitve ni mogoče spremeniti, pa čeprav je dokazano, da ni bila pravilna. Podpiranje tega principa je načeloma pomembnejše od interesa enega kluba. Sodnikova odločitev o dogodkih v zvezi z igro je dokončna, ne glede na morebitno nepravilnost, razen v primerih, ko je sodnik napačno uporabil elementarna pravila igre, o katerih ne more odločati po lastni presoji.

Beleške